

Jaarverslag 2021

Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten

Inhoudsopgave

1.	Bestuursverslag	4
1.1	Voorwoord	4
1.2	Kerngegevens afgelopen vijf jaar	5
1.2.1	Kerngegevens	5
1.2.2	Financiële gegevens (bedragen in € 1.000.000, tenzij anders aangegeven)	6
1.3	Missie, visie en strategie	8
1.3.1	Missie en visie	8
1.3.2	Strategie	8
1.4	Ontwikkelingen in 2021	9
1.4.1	De Covid-pandemie	9
1.4.2	Een verbeterde pensioenregeling	9
1.4.3	Uitvoering van de Wet waardeoverdracht klein pensioen (WWKP)	10
1.4.4	De toekomst bij PGGM	11
1.4.5	Risicobeheer en sleutelfunctie	12
1.4.6	Uitbesteding en IT-beheer	12
1.4.7	Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) en de ALM-studie	12
1.5	Communicatie	14
1.5.1	Communicatie-activiteiten in 2021	14
1.5.2	Contact met StiPP	15
1.5.3	Klachten en geschillen	16
1.6	Handhaving verplichtstelling	17
1.6.1	Handhavingsactiviteiten in 2021	17
1.6.2	Geen premie, wel recht	18
1.6.3	Kosten en opbrengsten van handhaving	18
1.7	Uitbesteding van werkzaamheden	19
1.7.1	Uitbestedingsbeleid	19
1.7.2	De uitbestedingsrelatie StiPP – PGGM: pensioenbeheer & communicatie en andere dienstverlening	19
1.7.3	Vermogensbeheer	20
1.7.4	Custody en beleggingsadministratie	20
1.7.5	ISAE-certificering	21
1.8	Governance, cultuur en gedrag	23
1.8.1	Integriteitsbeleid	23
1.8.2	Naleving gedragscode en insidersregeling	23
1.8.3	Naleving Code Pensioenfondsen	23
1.8.5	Geschiktheid, deskundigheid en opleidingen	26
1.8.6	Vergoedingen voor beleidsbepalers	26
1.8.7	Toezichthouders	27
1.8.8	Incidenten en datalekken	28
1.8.9	Meldingen conform artikel 96 Pensioenwet	29
1.9	Financiële positie	30
1.9.1	Kostendekkende en feitelijke premie	30
1.9.2	Beleggingen	31
1.9.3	Dekkingsgraad	32
1.9.4	Resultaat in 2021	33
1.10	Ontwikkeling van de deelnemerspopulatie van StiPP	35
1.11	Beleggingsbeleid en vermogensbeheer	38

1.11.1	Introductie	38
1.11.2	De ALM-studie 2021	40
1.11.3	Beleggingsresultaat 2021	41
1.11.4	Beleggingen in Nederland	44
1.11.5	Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)	44
1.11.6	Z-score en performancetoets	48
1.12	Uitvoeringskosten	49
1.12.1	Uitvoeringskosten pensioenbeheer	49
1.12.2	Toelichting bij de uitvoeringskosten pensioenbeheer	50
1.12.3	Benchmark uitvoeringskosten pensioenbeheer	51
1.12.4	Oordeel bestuur over uitvoeringskosten	51
1.12.5	Uitvoeringskosten vermogensbeheer	52
1.12.6	Benchmarkonderzoek beleggingskosten	55
1.12.7	Oordeel bestuur over de uitvoeringskosten vermogensbeheer	56
1.13	Risicomanagement	57
1.13.1	Algemeen	57
1.13.2	Risico-uitgangspunten	57
1.13.3	Risicohouding	58
1.13.4	Risicobeoordeling	60
1.13.5	Risicobeheersing en -rapportage	61
1.13.6	Eigenrisicobeoordeling (ERB)	63
1.14	StiPP in 2022	64
2.	Toezicht en medezeggenschap	67
2.1	Verslag van het niet-uitvoerende bestuur (NUB)	67
2.2	Verslag van het verantwoordingsorgaan	70
2.3	Reactie algemeen bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan	74
3.	Jaarrekening	75
4.	Overige gegevens	119
4.1	Statutaire regeling omtrent bestemming van baten en lasten	119
4.2	Actuariële verklaring	119
4.3	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	121
5.	Bijlagen	130
5.1	Bestuur en bestuurlijke inrichting van het fonds	130
5.1.1.	Samenstelling bestuur, auditcommissie en sleutelfunctiehouders	130
5.1.2.	Diversiteit, benoeming en zittingsduur algemeen bestuur	131
5.2.	Nevenfuncties leden bestuur	132
5.3	Uitbestedingspartijen en adviseurs	134

1.1 Voorwoord

Geachte lezer,

Dit is het jaarverslag 2021 van StiPP. StiPP is in 1999 opgericht door de sociale partners die actief zijn voor uitzend- en detachingsondernemingen. Sinds 2021 vallen payrollbedrijven niet meer onder de verplichtstelling.

De coronapandemie lijkt nu het einde te naderen. De pandemie heeft ervoor gezorgd dat we in de toekomst wisselend thuis en op kantoor werken. Net als vorig jaar hebben de werkzaamheden gewoon doorgang kunnen vinden.

2021 was financieel voor StiPP een goed jaar. De financiële positie bleef solide. Er is een goed rendement gemaakt op de beleggingen. Bovendien zijn de vermogensbeheerkosten aanzienlijk gedaald.

Voor StiPP was 2021 ook het jaar waarin sociale partners een begin hebben gemaakt met het aanpassen van de pensioenregeling. Sociale partners hebben StiPP verzocht de wachttijd terug te brengen naar acht gewerkte weken. Vanaf 1 januari 2022 is de wachttijdaanpassing, leidend tot een sterke stijging van het aantal deelnemers (+40%), geïmplementeerd. PGGM en de uitvoerend bestuurders hebben dit proces voortreffelijk begeleid.

In 2021 is StiPP voortgegaan met het uitbreiden van het maatschappelijk verantwoord beleggen beleid. StiPP heeft hierbij een aantal concrete stappen gezet voor de verdere verduurzaming van de portefeuille en zal dit in het lopende jaar verder concretiseren. Tevens speelde de implementatie van de Europese SFDR-verordening een grote rol. In 2022 zal StiPP verdere aandacht besteden aan de communicatie en verantwoording volgens deze verordening.

In 2021 zijn de besprekingen met PGGM gestart om te komen tot een nieuwe uitvoeringsovereenkomst. Het is de verwachting dat dit nieuwe contract op 1 juli 2022 ingaat.

In het lopende jaar worden stappen gezet in de besluitvorming naar de nieuwe pensioenregeling op basis van het nieuwe pensioencontract. Dit is in eerste instantie aan sociale partners. Het is van belang dat StiPP in een vroeg stadium betrokken is bij het overleg om mee te kunnen denken over de uitvoerbaarheid van de pensioenregeling. Om de wijzigingen beheerst te kunnen implementeren is voldoende implementatietijd noodzakelijk. Goed contact met sociale partners is hierbij essentieel. Het overleg tussen StiPP en sociale partners verloopt goed.

De Russische inval in Oekraïne heeft ons allen geschokt. Het menselijk leed is niet te overzien. Ook de financiële impact is lastig in te schatten. Stijgende inflatie en rente, in combinatie met militaire spanning, brengt voor de markten onzekerheid met zich mee.

StiPP zal al haar creativiteit en expertise inzetten om ook 2022 tot een geslaagd jaar te maken.

Het bestuur bedankt iedereen die er aan bijgedragen heeft dat de uitvoering van de pensioenregeling heeft kunnen doorgaan.

Namens het bestuur,
Erwin Bosman, onafhankelijk voorzitter
23 juni 2022, Zeist

1.2 Kerngegevens afgelopen vijf jaar

1.2.1 Kerngegevens

Aantallen ¹	2021	2020	2019	2018	2017
Werkgevers	5.844	6.099	6.006	5.575	5.860
Deelnemers	299.949	321.532	361.836	374.337	326.947
Gewezen deelnemers	758.147	840.994	870.351	960.943	922.840
Ingegane ouderdomspensioenen	4.993	3.756	2.776	2.337	2.130
Ingegane partnerpensioenen	715	616	536	445	385
Ingegane wezenpensioenen	55	39	25	22	21
Niet-opgenomen ² pensioenen					
• Ouderdomspensioen	5.231	5.111			
• Nabestaandenpensioen	1.135	935			
Afgekochte ouderdomspensioenen op pensioeningangsdatum	5.689	4.683	3.017	3.229	3.479
Afgekochte nabestaandenpensioenen	1.552	2.087	1.473	326	515
Afgekochte kleine pensioenkapitalen voor pensioeningangsdatum	2.007	16.994	85.050	60.660	36.626
Automatische inkomende waardeoverdracht kleine pensioenen voor pensioeningangsdatum ³	53.053	51.639	16.597	n.v.t.	n.v.t.
Automatische uitgaande waardeoverdracht kleine pensioenen voor pensioeningangsdatum	230.843	158.557	58.742	n.v.t.	n.v.t.
Vervallen heel kleine pensioenen ⁴	26.573	34.922	137.669	n.v.t.	n.v.t.

1. Aantallen zijn in eenheden, tenzij anders vermeld. Bedragen zijn in € 1.000.

2. Dit betreft pensioenen waarvoor bij StiPP onvoldoende persoonlijke gegevens bekend zijn om tot uitkering over te gaan. Zie paragraaf 1.10 voor een nadere toelichting.

3. Vanaf 2019 is de Wet waardeoverdracht klein pensioen van kracht. Hierdoor is het mogelijk om kleine pensioenen (in 2021 < € 503,24 bruto aanspraak per jaar) automatisch over te dragen naar de nieuwe pensioenuitvoerder. StiPP maakt gebruik van deze wetgeving.

4. Vanaf 1-1-2019 vervallen nieuwe heel kleine pensioenen (< € 2 pensioenaanspraak per jaar). In 2019 heeft StiPP ook bestaande heel kleine pensioenen laten vervallen.

1.2.2 Financiële gegevens (bedragen in € 1.000.000, tenzij anders aangegeven)

	2021	2020	2019	2018	2017
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	2.103	1.953	1.826	1.488	1.352
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds	162	145	106	88	76
Stichtingskapitaal en reserves; Waarvan:	263	235	196	162	130
Vereist eigen vermogen	68	72	62	52	42
Algemene reserve	195	163	134	110	88

Beleggingen					
Belegd vermogen	2.444	2.267	2.024	1.664	1.505
Beleggingsrendement gehele fonds	7,0%	4,9%	12,8%	-/-2,7%	6,2%
Z-score ⁵	0,25	0,31	0,04	-0,11	0,11
Performancetoets ⁶	1,55	1,60	1,58	1,56	1,67
Totale beleggingskosten in % van gemiddeld belegd vermogen	0,26	0,36	0,43	0,42	0,39
Totale beheerkosten ⁷	0,21	0,24	0,31	0,34	0,30
Totale transactiekosten	0,05	0,12	0,12	0,08	0,09

Dekkingsgraad en premie					
Beleidsdekkingsgraad	110,7%	110,7%	109,8%	109,4%	109,6%
Actuele dekkingsgraad	111,6%	111,2%	110,2%	110,3%	109,1%
Feitelijke premie	281	297	298	296	245
Kostendekkende premie	266	285	281	281	240

Uitvoeringskosten					
Pensioenuitvoeringskosten	16	17	16	18	14
Uitvoeringskosten per deelnemer (actieven + pensioengerechtigden) in €	51,02	50,83	44,71	47,01	46,04
Uitvoeringskosten per deelnemer (alle) in €	14,88	14,398	13,27	13,25	12,11

Pensioenuitkeringen					
Pensioenuitkeringen	6	5	4	3	3
Indexatie ingegane pensioenen ⁹	0%	0%	0%	0%	0%
Korting ingegane pensioenen	0%	0%	0%	0%	0%
Uitkeringen afkoop klein pensioen	16	24	58	40	34

5. Z-score is de score die wordt gehanteerd om het rendement (de performance) van het pensioenfonds te vergelijken met de benchmark. Deze score wordt vervolgens gebruikt om de performancetoets te kunnen uitvoeren. Zie ook paragraaf 1.11.5

6. Het vermelde percentage van de performancetoets is inclusief de opslag van 1,28 conform Art. 5 VBB

7. Directe en indirecte beheerkosten. Zie paragraaf 1.12.5 voor nadere toelichting.

8. Presentatie vergelijkend cijfer aangepast.

9. Na de pensioendatum worden nominale uitkeringen ingekocht. Ingegane pensioenen worden niet geïndexeerd.

Waardeoverdrachten en vervallen pensioenen					
Automatische inkomende waardeoverdrachten klein pensioen	132	85	31	n.v.t.	n.v.t.
Automatische uitgaande waardeoverdrachten klein pensioen	-/-319	-/-238	-/-64	n.v.t.	n.v.t.
Vervallen heel kleine pensioenen	0,5 ¹⁰	0,5 ¹¹	1	n.v.t.	n.v.t.

10. Dit bedrag is afgerond naar beneden, het werkelijke bedrag is € 513.000

11. Dit bedrag is afgerond naar boven, het werkelijke bedrag is € 477.000

1.3 Missie, visie en strategie

1.3.1 Missie en visie

StiPP voorziet in een aanvullende pensioenvoorziening voor uitzendkrachten en gedetacheerden en geeft op zorgvuldige en efficiënte wijze uitvoering aan de door sociale partners afgesloten pensioenovereenkomst. Werkgever en deelnemers kunnen er op vertrouwen dat StiPP de juiste pensioenpremie toerekent en toekent.

De keuzes die StiPP maakt op het gebied van pensioen- en vermogensbeheer hebben tot doel om van elke euro aan premie zo veel mogelijk te laten toekomen aan de opbouw van het pensioenkapitaal.

StiPP vult haar zorgplicht in en doet meer waar het nodig is.

De wijze waarop StiPP communiceert en de administratie inricht, is efficiënt, betrouwbaar en kostenbewust. Deze is passend bij de kenmerken van de deelnemerspopulatie en de hoge mutatiegraad. Het kostenaspect wordt zwaar gewogen bij alle besluiten die het bestuur neemt.

1.3.2 Strategie

StiPP streeft naar een eenvoudige en transparante werkwijze.

Pensioenbeheer

De administratieve processen zijn maximaal geautomatiseerd en worden tegen zo laag mogelijke kosten zo eenvoudig mogelijk ingericht. StiPP biedt de deelnemers keuzemogelijkheden passend bij de doelgroep en de pensioenregeling.

Voor werkgevers hanteert StiPP een gedegen aansluit- en incassoproces en voert controles uit op aansluiten en aanleveren gebaseerd op een consistent handhavingsbeleid.

Uitvoering

De branche voor uitzendkrachten en gedetacheerden kenmerkt zich door korte dienstverbanden met vaak een parttime karakter en veelal lagere lonen. Dit zorgt bij het grootste deel van de deelnemers voor een relatief lage premie en geringe omvang van het opgebouwde pensioenkapitaal. Dit opgebouwde pensioenkapitaal wordt waar mogelijk overgedragen naar een andere pensioenuitvoerder of op de pensioendatum afgekocht. Voor de blijvende deelnemers biedt StiPP op de pensioendatum een levenslange nominale pensioenuitkering.

Communicatie

StiPP communiceert digitaal en bevordert de zelfredzaamheid van deelnemers en werkgevers. StiPP heeft een focus op de "levensgebeurtenissen-momenten" bij deelnemers en "faciliteer-momenten" bij werkgevers. StiPP begeleidt hen hierbij en communiceert in meerdere talen.

Vermogensbeheer

Het beleggingsbeleid is gebaseerd op de risicohouding van de deelnemers. In de vaststelling van het beleggingsbeleid hanteert StiPP investment beliefs die aansluiten bij de missie en visie van het fonds. Geheel in lijn met de ontwikkelingen groeit StiPP toe naar een beleggingsportefeuille die in haar geheel maatschappelijk te verantwoorden is. Het beleggingsbeleid omvat een voortdurende evaluatie en afweging van risico, rendement, kosten en MVB. De effectiviteit en efficiëntie in de uitvoering van het beleggingsbeleid staan daarbij voorop.

1.4 Ontwikkelingen in 2021

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste gebeurtenissen bij StiPP in 2021 beschreven. Het betreffen:

1. De Covid-pandemie
2. De verbeterde pensioenregeling voor StiPP; verkorting wachttijd en verruiming loonbegrip
3. Uitvoering van de Wet waardeoverdracht klein pensioen (WWKP)
4. De toekomst bij PGGM
5. Risicobeheer en sleutelfunctie
6. Uitbesteding en IT-beheer
7. Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)

1.4.1 De Covid-pandemie

Gezien de omvang en de maatschappelijke uitstraling van de Covid-pandemie, kan een paragraaf hierover in het jaarverslag van StiPP niet ontbreken. Maar in tegenstelling tot 2020 waren de gevolgen van de pandemie niet of nauwelijks terug te vinden in een verslechtering van de financiële situatie van het pensioenfonds.

De ontwikkeling van het premievolume en het betalingsgedrag van de aangesloten werkgevers bleef opmerkelijk stabiel en overtrof daarmee het negatieve scenario waar het bestuur aanvankelijk rekening mee had gehouden. Het verrassend sterke herstel van de economie, de steunmaatregelen van de overheid en de aantrekkelijke arbeidsmarkt hebben daar ongetwijfeld aan bijgedragen. Ondanks dat het jaar begon én eindigde in een 'lockdown' hebben de beleggingen in zakelijke waarden daarom bovengemiddeld goede resultaten geboekt.

De enige zorgpunten betreffen de (sterk) oplopende inflatie en de gestegen rente die beide de koersontwikkelingen van de vastrentendewaarden-portefeuilles onder druk hebben gezet.

Tenslotte dient vermeld te worden dat alle partijen waaraan StiPP werkzaamheden heeft uitbesteed volledig operationeel zijn gebleven in de verschillende 'lockdowns'. Dit geldt eveneens voor het bestuur van het fonds. Het thuiswerken was niet alleen een noodoplossing maar lijkt zich steeds verder te ontwikkelen als een breed geaccepteerd instrument voor een efficiënte bedrijfsvoering van het pensioenfonds.

1.4.2. Een verbeterde pensioenregeling

In 2021 hebben cao-partijen besloten de pensioenregeling te wijzigen. De eerste wijziging betrof het verkorten van de wachttijd. De tweede wijziging betrof het aanpassen van het pensioengevend salaris. Beide wijzigingen zijn met ingang van 2022 geïmplementeerd.

Verkorten wachttijd

De wachttijd is de periode waarin een werknemer nog géén deelnemer is aan de pensioenregeling. De pensioenregeling van StiPP kent een wachttijd van 26 (gewerkte) weken. Cao-partijen in de uitzend- en detachingsbranche hebben besloten om de wachttijd te verkorten. Met ingang van 2022 is de wachttijd 8 (gewerkte) weken.

Het verkorten van de wachttijd betekent dat werknemers in de branche eerder pensioen gaan opbouwen. Door het verkorten van de wachttijd zal het aantal actieve deelnemers bij StiPP toenemen. Om de toename van het aantal deelnemers en bijbehorende mutaties aan te kunnen heeft de pensioenuitvoeringsorganisatie (PGGM) haar IT-systeem robuuster gemaakt. Hiermee borgt StiPP dat de juiste pensioenen van alle deelnemers tijdig worden geadmineistreerd.

Door het verkorten van de wachttijd zal een grotere groep deelnemers, met een korte(re) deelnemingsduur aan de pensioenregeling, toetreden tot het fonds. Deze deelnemers hebben na deelname vaak een klein pensioen staan. StiPP maakt al enkele jaren gebruik van de mogelijkheid om kleine pensioenen automatisch over te dragen. Hiermee behoudt ook een klein pensioen zijn pensioenbestemming. Voor deze waardeoverdrachten is een volledig geautomatiseerd proces ingericht. De komende jaren zal het aantal waardeoverdrachten klein pensioen naar verwachting verder toenemen.

Aanpassing pensioengevend salaris

Met ingang van 2022 is het pensioengevend salaris ook aangepast. Cao partijen hebben besloten meer loonelementen pensioengevend te maken. Hierdoor bouwen de meeste deelnemers ook meer pensioen op. Het pensioengevend salaris is vanaf 2022 eenvoudiger vast te stellen omdat er wordt aangesloten bij het loon dat ook wordt doorgegeven aan de belastingdienst ten behoeve van de werknemersverzekeringen. Een eenduidiger en duidelijker loonbegrip reduceert de complexiteit in de pensioenregeling als het gaat om het vaststellen van de pensioengrondslag. Met een duidelijk loonbegrip wordt het voor werkgevers én voor StiPP eenvoudiger om de juiste pensioen(premie) vast te stellen en hierop controles uit te voeren.

Wijzigingen zijn geïmplementeerd

Beide wijzigingen in de pensioenregeling zijn met ingang van 2022 geïmplementeerd. StiPP heeft over de implementatie veel overleg gevoerd met werkgevers, softwareleveranciers en werkgeversorganisaties. Om alle partijen van de juiste informatie te voorzien is door StiPP een aparte webpagina opgezet. Hiermee is een centrale plek gecreëerd waar alle benodigde informatie over de wijziging van de pensioenregeling te vinden is. StiPP is zich ervan bewust dat de wijziging van de pensioenregeling in relatief korte tijd moest worden gerealiseerd. StiPP heeft tijdens dit traject grote meerwaarde ervaren in de constructieve bijdrage en feedback van werkgevers, softwareleveranciers en alle anderen die bij de implementatie van de wijziging van de pensioenregeling betrokken waren. Ook vanaf deze plek dankt StiPP een ieder daarvoor.

Wet toekomst pensioenen

Op 30 maart 2022 is de Wet toekomst pensioenen aangeboden aan de Tweede Kamer. Hierin is de overgang naar een nieuw pensioenstelsel opgenomen, alsook de uniformering van het nabestaandenpensioen en het partnerbegrip.

StiPP heeft in het verslagjaar de ontwikkelingen in de wet- en regelgeving nauwgezet gevolgd. Er is een eerste inventarisatie gemaakt welke onderdelen uit de concept wetgeving de pensioenregeling van StiPP zullen gaan raken. In 2022 zal StiPP een integraal plan van aanpak 'wet toekomst pensioen' opstellen waarin de te zetten stappen duidelijk verwoord worden en waarmee de transitie naar een nieuwe pensioenregeling wordt gemonitord. Ook zal het bestuur in 2022 een risk self-assessment op dit onderwerp uitvoeren. Tot slot zal het bestuur in nauw contact blijven met sociale partners om de ontwikkelingen daar te volgen en hen van de benodigde informatie te voorzien.

1.4.3 Uitvoering van de Wet waardeoverdracht klein pensioen (WWKP)

Vanaf augustus 2019 voert StiPP op grond van de Wet waardeoverdracht klein pensioen (WWKP) na einde deelname automatisch een waardeoverdracht uit voor gewezen deelnemers met een klein pensioen die inmiddels bij een andere pensioenuitvoerder een pensioen opbouwen. Door deze waardeoverdracht blijft de pensioenbestemming van opgebouwde pensioenen behouden.

Vanaf 2021 is het, op basis van een (pensioen)sectorbreed plan, ook mogelijk om kleine pensioenen ontstaan vóór 2018 over te dragen. Verspreid over 13 maanden in 2021 en 2022 draagt StiPP ook van deze groep, indien de gewezen deelnemer elders actief pensioen opbouwt, het opgebouwde pensioen automatisch

over. Deze grootschalige overdracht van kleine pensioenen ontstaan vóór 2018 is, tezamen met de reguliere waardeoverdrachten klein pensioen, door de pensioenuitvoeringsorganisatie effectief, beheerst en volgens planning uitgevoerd.

StiPP droeg in het verslagjaar 230.843 kleine pensioenen over aan andere pensioenuitvoerders. In totaal werd hiermee volgens het actuariel rapport € 319 miljoen aan pensioenkapitaal overgedragen. Het slagingspercentage van de automatische waardeoverdracht van kleine pensioenen bedraagt in 2021 voor StiPP gemiddeld 38% (2020: 38,4%). Dit betekent dat er voor meer dan 60% (2020: 60%) van de gewezen deelnemers géén actieve pensioenopbouw elders werd gevonden waarnaar het kleine pensioen kon worden overgedragen. Gezien dit relatief lage slagingspercentage blijven per saldo (nog steeds) veel kleine pensioenen bij StiPP geadministreerd. Elke maand wordt daarom gekeken of deze kleine pensioenen alsnog kunnen worden overgedragen.

StiPP registreerde in 2021 53.000 inkomende waardeoverdrachten klein pensioen. In totaal werd er volgens het actuariel rapport hiermee € 132,7 miljoen aan pensioenkapitaal bijgeschreven bij de deelnemers.

Door de grote schaal van de automatische waardeoverdrachten is het totaal aantal gewezen deelnemers bij StiPP gedaald. Dit, gecombineerd met de ophoging van de pensioenkapitalen door inkomende waardeoverdrachten, heeft eraan bijgedragen dat de gemiddelde omvang van de opgebouwde pensioenkapitalen van de deelnemers van StiPP is toegenomen in vergelijking tot 2020. Dit betreft € 1.048 voor de basisregeling (2020: € 881) en € 5.520 voor de plusregeling (2020: € 4.464). Deze toename is ook de verhouding tussen de uitvoeringskosten en de opgebouwde pensioenen ten goede gekomen.

1.4.4. De toekomst bij PGGM

2021 was het vierde jaar waarin PGGM de pensioenuitvoering voor StiPP heeft uitgevoerd. Over de aan PGGM uitbestede werkzaamheden is StiPP tevreden en bij de in het verslagjaar uitgevoerde oriëntatie op de toekomstige uitbesteding van de pensioenuitvoering – en andere bij PGGM ondergebrachte werkzaamheden – heeft het bestuur mede daarom geconcludeerd dat het in beginsel de samenwerking met PGGM wil continueren. Ook PGGM heeft te kennen gegeven dit te willen en heeft nadrukkelijk haar commitment hiervoor uitgesproken.

In de tweede helft van het verslagjaar zijn PGGM en StiPP gesprekken gestart om de hercontractering tussen beide organisaties vorm te geven. Deze gesprekken lopen nog en richten zich naast aandacht voor goede financiële afspraken met name op de invulling van toekomstbestendige pensioenuitvoering. Hierin spelen begrippen als innovatie en IT-wendbaarheid een belangrijke rol. Het pensioenbeheer bij en de klantbediening van PGGM dienen zodanig flexibel te zijn dat groei en veranderingen bij StiPP ‘verwerkt’ kunnen worden. De gebondenheid die er bij PGGM is ten aanzien van IT-systemen van Visma Idella, is hierbij een belangrijk onderwerp van gesprek.

StiPP heeft de verwachting in de loop van 2022 nieuwe afspraken met PGGM vast te kunnen leggen en het fonds denkt zich daarmee voor de komende jaren te verzekeren van een toekomstbestendige, kwalitatief goede pensioenuitvoering passend bij de kenmerken van de pensioenregeling en die van het fonds.

1.4.5 Risicobeheer en sleutelfunctie

StiPP kent een uitvoerend bestuur van drie leden. Eén van hen heeft de aandachtsgebieden 'contractmanagement, risicomangement en IT-uitvoering'. Hiermee is onder meer het risicomangement van het pensioenfonds nadrukkelijk onderdeel van de besturing van het fonds. Om niet onnodig functionarissen aan te stellen is er in het verleden voor gekozen om dit uitvoerend bestuurslid ook de verplichte functie van sleutelfunctiehouder risicobeheer te laten bekleden.

Het uitvoerend bestuur houdt zich o.a. bezig met de beleidsvoorbereiding en beleidsuitvoering van het fonds. Eén uitvoerend bestuurder was dus ook sleutelfunctiehouder. Toezichthouder DNB achtte deze praktijk in strijd met de vereiste onafhankelijkheid van de sleutelfunctiehouder risicobeheer, met name als het gaat om de beheersing en beoordeling van financiële en uitbestedingsrisico's.

Dientengevolge heeft het bestuur een andere keuze gemaakt voor de inrichting van de sleutelfunctiehouder risicobeheer: vanaf 1 september 2021 wordt deze functie geïnsourcet. Een onafhankelijke buitenstaander, de heer A.J.M. van Amerongen, is benoemd in deze functie. DNB heeft met de gekozen opzet en met de benoeming van de heer Van Amerongen ingestemd.

De eerste ervaringen met de nieuwe opzet zijn positief. Het uitvoerend bestuur kan zich richten op eerstelijnsrisicomangement en wordt hierbij – van buiten – ondersteund en geadviseerd door de nieuwe sleutelfunctiehouder. Deze laatste geeft ook onafhankelijke opinies bij voorgenomen besluiten en bij ontwikkelingen op het gebied van risicomangement aan het bestuur.

1.4.6 Uitbesteding en IT-beheer

Om de pensioenen betaalbaar te houden is het voor StiPP van eminent belang dat de pensioenuitvoering kostenefficiënt gebeurt. Digitalisering, automatisering en innovatie zijn drie begrippen die hierbij centraal staan en waaraan steeds meer en steeds beter invulling wordt gegeven, zeker voor wat betreft het pensioenbeheer bij PGGM. In 2021 zijn meerdere uitvoeringsprocessen gedigitaliseerd en vinden interne (plausibiliteits)controles geautomatiseerd plaats.

Het IT-beheer is ook verbeterd: zo voldoen alle strategische uitbestedingspartijen aan de vereiste volwassenheidsniveaus voor de 58 COBIT Controls¹². Op fondsniveau van het fonds zijn nog enkele slagen te maken, in het bijzonder als het om het eigen IT-beleid gaat. Dit beleid zal herzien worden en tevens worden aangevuld met beleid ter zake van datakwaliteit. Aangezien StiPP veel deelnemers heeft, een grote omloopsnelheid in het deelnemersbestand kent en dientengevolge veel mutaties heeft, is de kwaliteit van de gebruikte gegevens belangrijk. De inrichting van de beheersprocessen hiervoor en de verantwoording hierover vergen bestuurlijke aandacht.

1.4.7 Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) en de ALM-studie

Het MVB-beleid van StiPP is gebaseerd op de Global Compact-criteria van de Verenigde Naties met inclusie van de sustainable development goals (SDG's) 3, 7 en 13, ESG 'best in class' beleid en het thema klimaatbeheersing.

12. Beheersmaatregelen op basis van de internationale standaard Control Objectives for Information and related Technology (COBIT).

2021 stond in het teken van de verdere ontwikkeling van het MVB-beleid¹³ en een gefaseerde implementatie, waarbij progressie is gemaakt en resultaten zijn geboekt. Ten aanzien van de aandelenportefeuille werden twee belangrijke stappen gezet. In de eerste plaats werd de helft van de aandelen opkomende landen omgezet naar een beleggingsfonds volgens 'ESG best in class' principes. In de tweede plaats werd van de portefeuille 'aandelen Europa' eveneens de helft omgezet naar een beleggingsfonds dat naast ESG 'best in class', tevens de SDG 3, 7 en 13 en de CO₂ reductiedoelstellingen nastreeft, conform het Parijs klimaatakkoord.

In 2022 zal het overige deel van de portefeuille aandelen ontwikkelde landen worden omgezet naar beleggingsfondsen met dezelfde duurzaamheidsdoelstellingen. Deze transitie zal zijn voltooid ten tijde van het verschijnen van dit jaarverslag.

Beleidsmatig heeft StiPP het MVB-landenbeleid nader uitgeschreven, inclusief een uitsluitingslijst alsmede een benchmark¹⁴ vastgesteld voor de doelstelling van een klimaatneutrale beleggingsportefeuille in 2050. In het MVB-jaarverslag wordt over deze onderwerpen nader verslag gedaan.

In 2021 heeft StiPP de driejaarlijkse ALM-studie uitgevoerd, met ondersteuning van een externe adviseur. De ALM-studie vormt tezamen met het risicobereidheidsonderzoek onder de deelnemers, de grondslag voor het strategische beleggingsbeleid van StiPP. Op basis van de uitkomsten en aanbevelingen van de ALM-studie heeft StiPP besloten de lifecyclestrategie vooralsnog niet te wijzigen, omdat deze robuust is gebleken in de langetermijnscenarioanalyse.

De scope, plan van aanpak, resultaten en aanbevelingen van de ALM-studie worden nader beschreven in paragraaf 1.11.2.

13. Zie voor de laatste versie van het MVB-beleid van StiPP: <https://www.stippensioen.nl/media/1973/mvb-beleid.pdf>

14. De EU Climate Transition Benchmark: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-climate-benchmarks-and-benchmarks-esg-disclosures_en

1.5 Communicatie

StiPP richt haar communicatie in rondom twee strategische communicatiedoelstellingen. Te weten:

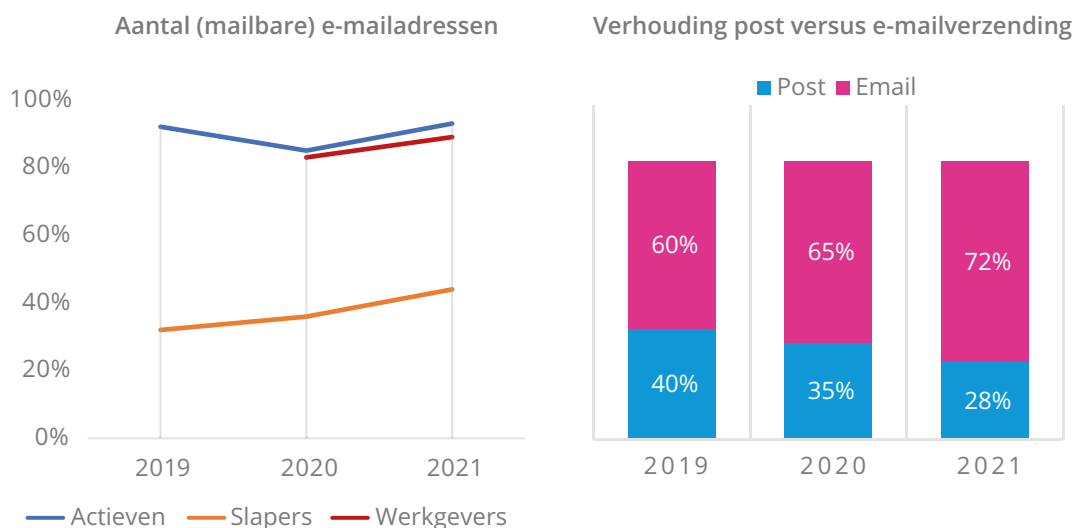
1. Deelnemers zo goed mogelijk informeren en begeleiden bij de levensgebeurtenissen en de keuzes met betrekking tot hun pensioen;
2. Werkgevers zo goed mogelijk faciliteren bij de pensioenzaken van hun StiPP deelnemers.

StiPP is bij de invulling van de communicatie-activiteiten online georiënteerd en heeft een focus op een efficiënte en beheerste bedrijfsvoering. Het bestuur stelt elk jaar een communicatieplan met activiteiten vast. In deze paragraaf wordt verslag gedaan van de belangrijkste activiteiten uit het plan van 2021.

1.5.1 Communicatie-activiteiten in 2021

StiPP heeft standaard drie digitale campagnes beschikbaar voor deelnemers: 'Nieuw in dienst', 'Weg bij StiPP' en 'UPO-pensioencheck'. Indien een dergelijke gebeurtenis zich voordoet wordt een deelnemer op deze campagne geattendeerd. StiPP heeft in 2021 een extra campagne gevoerd onder deelnemers met een niet-opgenomen pensioen. Hierbij is, gegeven het groot aantal deelnemers dat in het buitenland woonachtig is, ook meertalige communicatie ingezet. Deze campagne heeft geleid tot een reductie van het aantal niet-opgenomen pensioenen. De respons van deelnemers woonachtig in het buitenland was met 12% wel lager dan verwacht. In 2022 zal daarom gekeken worden of er andere manieren zijn om deze deelnemers alsnog te bereiken.

StiPP richt zich in het communicatiebeleid op online communicatie. Hierbij is het noodzakelijk dat het fonds beschikt over e-mailadressen. StiPP voert jaarlijks activiteiten uit om het bestand met e-mailadressen op peil te houden en verder te vergroten. StiPP heeft nu van 93% van de actieve deelnemers en van 44% van de slapers een (mailbaar) e-mailadres. Het aantal digitaal te bereiken deelnemers laat daarmee een stijgende lijn zien. Ook werkgevers kunnen steeds beter digitaal bereikt worden: 89% in 2021 (2020: 83%). De digitale strategie laat zich ook zien in de verhouding post- versus e-mailverzendingen: afgelopen jaar ging bijna driekwart van de verzendingen digitaal, daar waar dit in 2019 nog 60% was.

Deelnemers en werkgevers ontvangen drie keer per jaar een e-nieuwsbrief. Hiermee worden zij geïnformeerd over ontwikkelingen in de pensioenregeling. Naast de algemene e-nieuwsbrief wordt er elk kwartaal een nieuwsbrief over de beleggingsrendementen verzonden. Tot slot heeft StiPP in 2021 verschillende 'klantreizen' geoptimaliseerd. Dit heeft geleid tot aanpassingen op de website en het ontwikkelen van een infographic bij de keuze voor een stabiel of variabel pensioen.

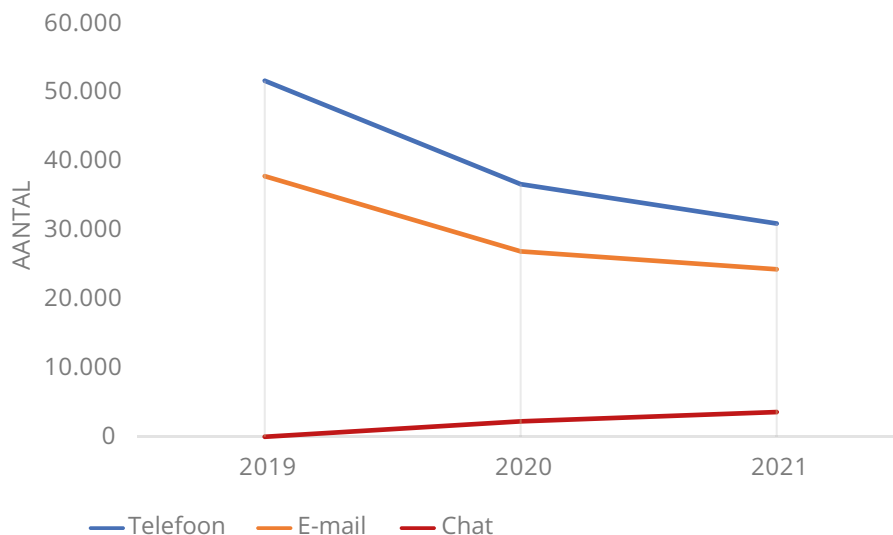
Verdere digitalisering

StiPP wil, vanuit het oogpunt van de digitale communicatiestrategie, efficiënte bedrijfsvoering en kostenbeheersing, verdere stappen zetten in het digitaliseren van de administratieve processen. Hierbij is het doel dat werkgevers en deelnemers hun pensioenzaken zo veel mogelijk digitaal kunnen afhandelen. In dit kader zijn in 2021 de eerste stappen gezet tot het digitaliseren van afkoop op pensioendatum. Na implementatie gaan deelnemers dit vanaf het tweede kwartaal van 2022 zelf online afhandelen. Na implementatie gaat StiPP ook verder met de online afhandeling van de aanvraag voor een periodieke pensioenuitkering. Vanaf 2021 is het voor werkgevers mogelijk het formulier voor onderzoek naar de aansluitplicht online in te vullen. In het eerste jaar, 2021, werd dit online formulier direct door circa 75% van de werkgevers gebruikt. StiPP kijkt, samen met de pensioenuitvoeringsorganisatie, continu op welke manier de digitaliseringsgraad verhoogd kan worden.

Communicatie met werkgevers

Afgelopen jaren is de focus in het communicatiejaarplan vooral gericht geweest op de communicatie met de deelnemers. In 2021 heeft StiPP een analyse laten uitvoeren op het klantcontact met werkgevers. Uit deze analyse is gebleken dat er ook grote stappen gemaakt moeten worden om de doelstelling 'werkgevers zo goed mogelijk faciliteren bij de pensioenzaken van hun deelnemers' te bereiken. Op basis van de analyse van het klantcontact is een verbeterplan opgesteld met activiteiten die in 2021 en 2022 worden uitgevoerd. Hiermee verwacht StiPP dat werkgevers in de toekomst meer en beter gefaciliteerd gaan worden bij de pensioenzaken van hun deelnemers.

1.5.2 Contact met StiPP

In 2021 werd bijna 31.000 keer naar StiPP gebeld. StiPP ontving circa 24.000 e-mailberichten en 3.591 vragen via de chat. Afgelopen jaren is het klantcontact in aantallen gedaald. Dit komt doordat deelnemers en werkgevers hun weg naar de website steeds beter weten te vinden en daar hun informatie vandaan halen. De digitale

communicatiestrategie draagt hier ook aan bij, evenals het als gevolg van wetgeving beëindigen van de mogelijkheid tot tussentijdse afkoop van pensioen. Dit laatste is een onderwerp waar in het verleden altijd veel klantcontact over was.

De top 5 van onderwerpen waar deelnemers contact over opnemen is nagenoeg gelijk gebleven aan die in voorgaande jaren. Deelnemers belden en mailden vooral over het aanvragen van hun ouderdoms- of nabestaandenpensioen, waardeoverdracht en het pensioenverleden bij StiPP. Het aantal contacten over afkoop daalt in 2021 verder, maar eindigt nog steeds in de top 5. Werkgevers stellen vooral vragen over het aanleveren van de deelnemersgegevens en over het pensioenverleden van hun werknemers. Ook worden er regelmatig vragen beantwoord over de aansluiting bij StiPP en over de maandelijkse facturen die werkgevers ontvangen voor premieafdracht.

1.5.3 Klachten en geschillen

StiPP registreert elke uitdrukking van (on)tevredenheid van een deelnemer of werkgever als klantsignaal. Dit kunnen zowel positieve als negatieve klantsignalen zijn. Negatieve klantsignalen worden gezien als klachten. Wanneer een belanghebbende zich niet kan verenigen met een inhoudelijk besluit, is er sprake van een geschil. Beide worden in eerste aanleg afgehandeld door de pensioenuitvoeringsorganisatie. Als een klager het niet eens is met de beslissing van de administrateur, dan kan de klager in beroep gaan bij het bestuur van het fonds. Wanneer de klager zich niet kan verenigen met de inhoud van de beslissing van het bestuur, kan er beroep worden aangetekend bij de Ombudsman Pensioenen.

De procedure bij klachten en geschillen is vastgelegd in het klachten- en geschillenreglement. In 2021 heeft StiPP de tekst in het klachtenreglement begrijpelijker en transparanter opgeschreven. Ook heeft StiPP vanaf 2021 de besluiten op klachten die door het bestuur zijn behandeld (beroepschriften) op de website gepubliceerd. Hieronder volgt een overzicht van de klachten en geschillen in 2021.

Klachten en geschillen	Aantallen	Aantallen
Klachten en geschillen in behandeling 1 januari 2021		1
Ingediende klachten en geschillen 2021		119
- Waarvan behandeld als klacht/geschil door de administrateur	119	
- Waarvan afgehandeld door het bestuur	4	
- Waarvan behandeld door de Ombudsman Pensioenen	1	
Afgehandeld tot en met 31 december 2021		120
In behandeling 31 december 2021		0

In 2021 zijn drie klachten ingediend bij het bestuur van StiPP die als beroepschrift zijn aangemerkt en is één beroepschrift uit 2020 afgehandeld. De beroepschriften hadden betrekking op premievrije deelname bij arbeidsongeschiktheid (deelnemers) en een opgelegde boete naar aanleiding van een SNCU-controle (werkgevers). Van de vier ingediende beroepschriften zijn er door het bestuur twee klachten gegrond verklaard. De toegekende beroepschriften hebben geleid tot tekstuele verduidelijking in het pensioenreglement en aanpassingen in de communicatie met de werkgevers. De andere twee beroepschriften zijn afgewezen op grond van het geldende pensioenreglement. Eén van de toegekende beroepschriften is ook in behandeling geweest bij de Ombudsman Pensioenen. Als gevolg van de correspondentie tussen de Ombudsman Pensioenen en StiPP heeft het bestuur besloten om het verzoek van de Ombudsman Pensioenen namens de gewezen deelnemer met terugwerkende kracht te honoreren.

1.6 Handhaving verplichtstelling

StiPP voert een zorgvuldig aansluit- en handhavingsbeleid dat er in de kern op is gericht de deelnemers van het fonds tijdig het pensioen te geven waar zij recht op hebben. Dit betekent dat StiPP ervoor zorgdraagt dat werkgevers die onder de werkingssfeer van de verplichtstelling vallen, zich bij het fonds aansluiten. Daarnaast voert StiPP activiteiten uit om tijdig over de juiste en volledige gegevens van deelnemers te beschikken. Met deze gegevens wordt de pensioenopbouw van deelnemers geadmistreerd. Tot slot incasseert StiPP de bijbehorende pensioenpremies bij de aangesloten werkgevers.

Met strikte handhaving van de verplichtstelling beoogt StiPP het risico op 'geen premie, wel recht' (zoals vermeld in artikel 5 van de Pensioenwet) zo veel mogelijk te mitigeren. Deze bepaling in de Pensioenwet houdt in dat StiPP pensioen moet toekennen zodra hier recht op bestaat, ook in geval de bijbehorende premie (te) laat of helemaal niet wordt betaald. De kosten van deze pensioenopbouw komen ten laste van het collectief. StiPP streeft ernaar deze lasten voor het collectief zo laag mogelijk te houden en onderneemt handhavingsactiviteiten om dit doel te bereiken.

1.6.1 Handhavingsactiviteiten in 2021

Ondernemingen met een in het handelsregister van de Kamer van Koophandel geregistreerde indicatie van uitzenden worden standaard door StiPP onderzocht op aansluitplicht. Aanvullend hierop voert StiPP elk jaar een analyse uit op het zogeheten WAADI-register. In het WAADI-register zijn ondernemingen opgenomen die bij inschrijving in de KvK hebben aangegeven (in de toekomst) werknemers ter beschikking te stellen. StiPP onderzoekt aan de hand van de gegevens in dit register of deze werkgevers verplicht aangesloten horen te zijn bij StiPP. In 2021 is het WAADI-bestand van 2020 geanalyseerd. Op basis van deze analyse is StiPP 197 nieuwe onderzoeken naar de aansluitplicht van WAADI-geregistreerde ondernemingen gestart.

Per saldo zag StiPP het aantal aangesloten werkgevers in 2021 licht dalen naar 5.844 werkgevers (2020: 6.099 werkgevers). Deze werkgevers leveren elke maand de pensioengegevens van de deelnemers aan. Gemiddeld 75% (2020: 76%) van de werkgevers levert deze gegevens binnen de gevraagde termijnen aan. Het niet-tijdig aanleveren van gegevens kan leiden tot een boete. In 2021 werden er 774 van deze boetes opgelegd (2020: 256).

Aangezien iedereen baat heeft bij het 'in één keer goed' aanleveren, probeert het fonds werkgevers zo goed mogelijk te begeleiden bij de aanlevering van de deelnemersgegevens. De juistheid en volledigheid van deze aanleveringen wordt door StiPP gecontroleerd door het stelsmatig uitvoeren van plausibiliteitscontroles. Ook wordt de Stichting Naleving Cao Uitzendkrachten (SNCU) ingezet om bij aangesloten werkgevers onderzoek te doen en looncontroles uit te voeren. SNCU heeft in 2021 in opdracht van StiPP 300 controles opgestart. Indien door SNCU bevindingen zijn geconstateerd, wordt de werkgever gevraagd de fouten te herstellen en volgt er een ambtshalve premienota. In 2021 is uit dien hoofde bijna € 10,6 miljoen aan ambtshalve premies opgelegd (2020: € 6,5 miljoen). Na het herstellen van fouten volgt de definitieve premievaststelling.

Het aansluiten van (nieuwe) werkgevers leidde in 2021 tot iets meer dan 70 protesten van werkgevers (2020: 100 protesten). Het aantal protesten van werkgevers laat over de jaren heen een daling zien. Daarnaast ontving StiPP in het verslagjaar 54 bezwaren tegen de boetes voor niet-tijdige aanlevering (2020: 45 bezwaren). De protesten en bezwaren worden in eerste aanleg behandeld door de pensioenuitvoeringsorganisatie van het fonds, PGGM.

Op grond van de Wet Bpf 2000 kunnen werkgevers om vrijstelling van verplichte deelname verzoeken bij StiPP. Eind 2021 zijn er 155 werkgevers vrijgesteld (2020: 175).

Ultimo 2021 was StiPP betrokken bij drie juridische procedures, alle bij de kantonrechter. Twee daarvan betreffen discussies over de aansluitplicht en één betreft een procedure over (on)verschuldigde premiebetaling. Voor het onbetaald blijven van pensioenpremies kan StiPP op grond van de Wet bestuurders aansprakelijk stellen. Ultimo 2021 heeft StiPP 17 van dergelijke dossiers in behandeling.

1.6.2 Geen premie, wel recht

Het uitvoerend bestuur van StiPP heeft in 2021 11 individuele 'geen premie, wel recht'-verzoeken behandeld (2020: 5 verzoeken). Deze verzoeken zijn alle door het bestuur toegekend. Er is in dit kader een bedrag van € 2.316 aan kapitaal aan deelnemers toegekend, terwijl hiervoor (in het verleden) geen premie is betaald.

In 2021 heeft StiPP een bedrag van € 349 duizend aan premie afgeboekt (2020: € 544 duizend), omdat deze oninbaar bleek te zijn. Bij het afboeken van premies blijven de pensioenrechten van de deelnemers wel in stand.

1.6.3 Kosten en opbrengsten van handhaving

De handhavingsactiviteiten die StiPP uitvoert, hebben in 2021 geleid tot de ontvangst van € 3,3 miljoen aan definitieve premie-inkomsten (2020: € 3,4 miljoen). Uit deze premie wordt het reglementair bepaalde pensioen aan de betreffende deelnemers toegekend. StiPP ontving meer dan € 440 K (2020: € 240 K) aan handhavingsvergoedingen, waaronder de door werkgevers betaalde nota's administratiekosten en boetes bij foutief of niet tijdig aanleveren van deelnemersgegevens. StiPP tracht met het opleggen van deze nota's de kosten van handhavingsactiviteiten zo min mogelijk ten laste te brengen van het collectief.

Er is in 2021 € 2,1 miljoen uitgegeven aan handhavingsactiviteiten (2020: € 1,9 miljoen). Dit betreft de kosten die uitbestedingspartijen PGGM en SNCU voor het uitvoeren van deze activiteiten bij StiPP in rekening brengen.

1.7 Uitbesteding van werkzaamheden

1.7.1 Uitbestedingsbeleid

StiPP heeft bijna alle werkzaamheden van het fonds uitbesteed aan derden. Uitbesteden begint met een goed uitbestedingsbeleid. Dit uitbestedingsbeleid is in 2020 door het bestuur vastgesteld en in 2021 niet gewijzigd. In het beleid wordt onderscheid gemaakt tussen uitbesteding en inkoop/inhuur: uitbesteding van wezenlijke activiteiten en/of processen van het fonds wordt gezien als uitbesteding, de uitvoering van niet-wezenlijke activiteiten en/of processen als inkoop/inhuur. Aan uitbesteding worden door StiPP zwaardere eisen gesteld dan aan inkoop/inhuur.

Binnen uitbesteding is er een onderscheid tussen strategische en overige uitbesteding. Het criterium hiervoor is of de uit te besteden werkzaamheden van strategisch belang voor het fonds zijn. In de praktijk komt dit er op neer dat pensioenuitvoering, fiduciair management (vermogensbeheer) en custody & beleggingsadministratie gekwalificeerd worden als strategische uitbesteding. Dit betekent dat PGGM, Kempen Capital Management (KCM) en CACEIS extra aandacht van het bestuur krijgen en deze uitbestedingen ook een plek hebben in dit bestuursverslag.

In het verslagjaar is de uitbesteding van StiPP aan PGGM door de sleutelfunctie interne audit van het fonds geaudit. Dit heeft tot enkele bevindingen geleid die betrekking hebben op het uitbestedingsbeleid van StiPP. Deze worden in de paragraaf hieronder toegelicht. Een en ander betekent dat in 2022 het uitbestedingsbeleid van het fonds deels herzien zal worden.

1.7.2 De uitbestedingsrelatie StiPP – PGGM: pensioenbeheer & communicatie en andere dienstverlening

In 2021 besteedde StiPP voor het vierde achtereenvolgende jaar de pensioenuitvoering uit aan PGGM. En ook in dit jaar is er verder gebouwd aan het verbeteren van processen ten behoeve van kwalitatief betere en kostenefficiëntere uitvoering. Automatisering en digitalisering zijn hierbij twee kernbegrippen.

De uitbesteding door StiPP aan PGGM is van essentieel belang. De pensioenuitvoering voor StiPP geschiedt bij PGGM in een separate uitvoeringsstraat, welke gekenmerkt wordt door het gebruik van IT-systemen van Visma Idella. StiPP is de enige klant waarvoor deze uitvoeringsstraat gebruikt wordt. StiPP is een belangrijke klant van PGGM – en indirect daardoor ook van Visma Idella. StiPP stelt vast dat PGGM toekomstgericht investeert in de uitvoeringsstraat van StiPP en in de relatie met Visma Idella. De onderlinge afhankelijkheid wordt erkend, de kunst is om continu de gewenste IT-wendbaarheid te realiseren.

Mede door de nauwe contacten met PGGM – op vrijwel alle organisatieniveaus – heeft het bestuur van StiPP goed zicht op de risico's die het pensioenfonds loopt bij de uitbesteding aan PGGM. Door ook specifiek diensten van de tweede lijn – het risicomanagement – en de derde lijn – interne audit – van PGGM af te nemen, wordt StiPP op alle fronten geïnformeerd over de bedrijfsvoering ten behoeve van StiPP. Dat deze bij PGGM beheerst en integer geschiedt, is een conclusie die het bestuur van StiPP zonder meer durft te trekken.

Bovendien is er, zoals hierboven al vermeld is, in het verslagjaar door de sleutelfunctie interne audit van StiPP een audit uitgevoerd op de uitbesteding aan PGGM. Deze audit had ten doel om de effectiviteit te toetsen van het management van de uitbesteding van de pensioenadministratie, de pensioencommunicatie en de

bestuursondersteuning van StiPP aan PGGM. De audit geeft een oordeel ten aanzien van de beheersing van de uitbestedingsrelatie met PGGM en is mede gebaseerd op de “Good Practice Uitbesteding Pensioenfondsen” van toezichthouder DNB. Per saldo heeft de sleutelfunctie 84 beheersingsmaatregelen getoetst.

Naar de mening van de sleutelfunctiehouder interne audit zijn er twee beheersmaatregelen niet voldoende. Deze hebben beide geen directe betrekking op de uitbestedingsrelatie met PGGM, maar zijn meer gelegen op het niveau van het fonds. Te weten het feit dat er in het uitbestedingsbeleid van StiPP geen voorwaarden voor countervailing power zijn benoemd ten opzichte van de uitbestedingspartijen en het feit dat er op fondsniveau een business continuity managementbeleid ontbreekt. De sleutelfunctiehouder heeft aanbevelingen gedaan voor het oplossen van deze bevindingen; het bestuur van StiPP heeft deze aanbevelingen overgenomen en zal in 2022 hieraan uitvoering geven.

Het oordeel van genoemde audit is dat StiPP ‘een overwegend goed beheerst uitbestedingsmanagementproces met PGGM heeft’. Dit oordeel wordt door het bestuur onderschreven en in de praktijk ook zo ervaren. De dagelijkse afstemming met PGGM over zowel operationele, tactische als strategische onderwerpen draagt aan deze beheersing bij.

1.7.3 Vermogensbeheer

Het fiduciaire vermogensbeheer van het fonds is uitbesteed aan KCM. KCM verricht op basis van een fiduciaire-vermogensbeheerovereenkomst de regie en coördinatie van de beleggingen van StiPP en rapporteert hierover periodiek aan het bestuur. KCM belegt een klein gedeelte van het vermogen zelf, maar schakelt voor het merendeel van de beleggingen externe vermogensbeheerders in. De selectie van de externe vermogensbeheerders vindt plaats door StiPP.

StiPP voert – net als bij de andere strategische uitbestedingspartijen van het fonds – voortdurend de dialoog met KCM. De opzet van het vermogensbeheer en de invulling van de beleggingsmix zijn onderwerpen van gesprek, alsook de beheersmatige zaken die hierbij komen kijken – zoals het risicomanagement bij KCM, de IT-infrastructuur en de beheersing van (IT-)risico’s. Er vindt periodiek overleg plaats over beleid en uitvoering, de beleggingsresultaten alsook de evaluatie van externe vermogensbeheerders.

1.7.4 Custody en beleggingsadministratie

Het bewaren van de beleggingen van StiPP, ook wel custody genoemd, is uitbesteed aan CACEIS, een onderdeel van de Crédit Agricole Group en voorheen bekend als het Nederlandse KAS Bank. CACEIS voert tevens de beleggingsadministratie van StiPP, wat onder meer betekent dat de in dit jaarverslag verantwoorde cijfers hun basis vinden in de diensten die CACEIS voor StiPP verricht.

Aangezien de beleggingen van StiPP feitelijk het hart van het pensioenfonds vormen – zonder beleggingen immers geen pensioenkapitalen en zonder deze kapitalen geen pensioenen van deelnemers en pensioengerechtigden – heeft het bestuur van StiPP bepaald dat de uitbesteding van custody als strategische uitbesteding beschouwd moet worden.

Als gevolg van de overname van KAS Bank door CACEIS zijn in 2021 delen van de dienstverlening en de IT-infrastructuur van CACEIS in Nederland overgeheveld naar systemen van CACEIS in Frankrijk en Luxemburg. Deze migratie vond in het voorjaar plaats en is nauwlettend door het bestuur van StiPP gevolgd. De migratie is als zodanig goed verlopen, maar CACEIS had de grootste moeite haar reguliere dienstverlening aan haar klanten, waaronder StiPP, op orde te krijgen. Dit heeft ertoe geleid dat StiPP niet in alle maanden van 2021 tijdig over de benodigde informatie met betrekking tot haar beleggingen kon beschikken. In geval van uitvoering van het voor

StiPP essentiële RAM-proces is eenmalig uitgeweken naar de gegevens in de schaduwadministratie van KCM. Met betrekking tot verplichte rapportages aan toezichthouder is eenmalig om uitstel gevraagd. Voor beide gevallen is achteraf geconstateerd dat de juistheid van de informatie ter zake van de beleggingen niet in het geding is geweest.

Hetzelfde geldt voor de gegevens per jaareinde: de beleggingsadministratie geeft een getrouw beeld van de werkelijkheid. Reden ook waarom de auditor van CACEIS geen afkeurende verklaring bij de ISAE-rapportage gegeven heeft. Anders dan tijdigheidsissues als gevolg van het niet op tijd up & running krijgen van operationele processen na de IT-migratie is de uitbesteding aan CACEIS voldoende geweest.

Ook met CACEIS voert het bestuur actief de dialoog over de uitbestede werkzaamheden; over de operationele issues na de IT-migratie is voortdurend overleg gevoerd. Zodoende is er een goed beeld (geweest) van de oorzaken en gevolgen van deze issues. Het bestuur heeft de indruk dat de operationele processen bij CACEIS thans op orde zijn. In de eerste maanden van 2022 waren er geen haperingen meer.

1.7.5 ISAE-certificering

Van de strategische uitbestedingspartijen ontvangt StiPP ISAE-verklaringen en -rapporten. De ISAE-rapportages ondersteunen het bestuur van StiPP in de vaststelling dat de strategische uitbestedingen in de praktijk beheerst en integer verlopen.

Over 2021 gaat het om de volgende ISAE-verklaringen en -rapporten:

- PGGM:
 - ISAE3402 type 2: pensioenbeheer
 - ISAE3000A type 2: overige processen pensioenbeheer
- KCM:
 - ISAE3402 type 2: asset management services
- CACEIS:
 - ISAE3402 type 2: custody services, banking Services, master data services, investment management services, Center of Excellence for Pension Funds (including fund accounting and reporting services), fund distribution services, depositary services and related information technology

Het bij CACEIS als eerste genoemde rapport heeft betrekking op de periode 1 oktober 2020 tot en met 30 september 2021. Dientengevolge heeft StiPP een zogeheten bridge letter van de directie van CACEIS¹⁵ ontvangen waarin ze stelt dat er geen significante veranderingen zijn geweest in het risicobeheersingsraamwerk van CACEIS en haar onderuitbestedingen in het vierde kwartaal 2021.

Het genoemde rapport van CACEIS heeft een zogeheten 'qualified opinion', wat betekent dat de werking van de interne beheersing van de processen bij CACEIS niet volledig effectief is geweest.

De facto betreft dit vijf beheersingsdoelstellingen, welke alle op het aspect van tijdigheid niet het hele jaar behaald zijn. Voor de meeste doelstellingen zijn extra beheersmaatregelen opgesteld en kan inmiddels gesteld worden dat tijdigheid geen probleem meer is. Het bestuur van StiPP constateert dan ook dat de bevindingen geen invloed hebben en er een getrouw beeld is gegeven van de cijfers van de beleggingen van StiPP ten behoeve van de jaarrekening 2021.

15. CACEIS Bank S.A. Netherlands Branch

Het bestuur heeft ook de andere verklaringen en rapporten beoordeeld en vastgesteld dat de scoping ervan voldoende past bij de aan deze partijen uitbestede diensten. Er zijn verder geen materiële bevindingen gerapporteerd die van invloed (kunnen) zijn op de getrouwheid van de jaarrekening 2021 van StiPP. Ook de externe accountant van het fonds heeft in zijn controle kennisgenomen van de ISAE-verklaringen en -rapporten en in geval van CACEIS nog extra controlewerkzaamheden uitgevoerd.

In 2020 is overleg gevoerd over de scoping van de ISAE-rapporten. StiPP heeft het streven zo veel mogelijk (gestandaardiseerde) processen onder de ISAE-scope te laten vallen, zodat er waarborgen over de uitbestede werkzaamheden verkregen worden. Dientengevolge is de ISAE-scope bij PGGM in 2021 ook uitgebreid met enkele controles ten aanzien van het RAM-proces van het fonds. Met KCM wordt hierover in 2022 nader overleg gevoerd.

1.8 Governance, cultuur en gedrag

1.8.1 Integriteitsbeleid

Mede omdat pensioenfondsen net als veel andere financiële instellingen een maatschappelijke functie hebben, is integriteit een belangrijk aspect in het reilen en zeilen van het fonds. De deelnemers, de pensioengerechtigden en de aangesloten werkgevers als ook de samenleving moeten erop kunnen vertrouwen dat het pensioenfonds zorgvuldig met hun belangen om gaat. Een integere taakuitoefening is noodzakelijk om het vertrouwen te verkrijgen en te behouden.

Het integriteitsbeleid van StiPP is mede gebaseerd op een integriteitsrisicoanalyse. Het bestuur heeft in 2021 deze analyse opnieuw uitgevoerd. In het integriteitsbeleid is vastgelegd hoe integer handelen binnen het fonds wordt geborgd. Dit integer handelen komt onder meer tot uiting in een beheerst beloningsbeleid, de gedragscode en de naleving hiervan als ook de periodieke behandeling in bestuursvergaderingen van de uit hoofde van deze gedragscode verplichte meldingen. Deze meldingen van, in dit kader 'aangewezen verbonden personen en insiders' van StiPP, zoals die ten aanzien van het ontvangen van geschenken en uitnodigingen, alsook het vervullen van nevenfuncties bij andere organisaties, worden plenair door het bestuur besproken. Daarnaast toetst het bestuur jaarlijks de integriteitsaspecten van het eigen functioneren. Ook de uitbestedingspartijen van StiPP worden bevraagd en geëvalueerd op integriteitsaspecten.

1.8.2 Naleving gedragscode en insidersregeling

In de gedragscode van het fonds staan gedragsregels voor verbonden personen en insiders van StiPP. De compliance officer van StiPP ziet toe op de naleving van de gedragscode alsook op de toereikendheid en de effectiviteit van de interne complianceregrs en -procedures. De compliance officer heeft over 2021 de naleving van de gedragscode door de verbonden personen en insiders gemonitord en gecontroleerd. Bovendien heeft zij vastgesteld of bij StiPP betrokken personen van uitbestedingspartijen zich aan de gedragscode van hun eigen organisatie gehouden hebben. Hierover is gerapporteerd aan het bestuur. Er zijn geen overtredingen op de naleving geconstateerd. Er is dan ook geen aanleiding of reden te veronderstellen dat de gedragsregels van StiPP in 2021 niet effectief waren.

Tot de taken van de compliance officer behoort ook het jaarlijks opstellen en uitvoeren van een complianceprogramma, inclusief het verzorgen van één of meerdere bewustwordingssessies met betrekking tot integriteitskwesities. Ook in 2021 zijn deze aan de orde geweest.

Naleving Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

Het bestuur heeft, naast dat wat hierboven vermeld is, de compliance officer verzocht te toetsen in hoeverre het fonds in het verslagjaar de algemene verordening gegevensbescherming (hierna: 'AVG') en de hieraan gerelateerde Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen (van de Pensioenfederatie) heeft nageleefd. De compliance officer heeft, net als in 2020, hiertoe de documentatie, processen en procedures ter zake van de AVG bij StiPP en haar uitbestedingspartijen beoordeeld, waarin begrepen de toetsing van zogeheten data protection impact assessments, verwerkerovereenkomsten en afhandelingen van meldingen van betrokkenen. De conclusie van de compliance officer is dat de AVG en genoemde gedragslijn voldoende zijn nageleefd door StiPP. De conclusie is beargumenteerd in een separaat rapport, waarin ook verbeterpunten en aanbevelingen voor 2022 zijn opgenomen. Het bestuur van StiPP onderschrijft het rapport en neemt de aanbevelingen ter harte. Het bestuur verklaart – mede op basis van het oordeel van de compliance officer – dat

StiPP de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen in 2021 heeft nageleefd en dat het fonds hiermee zodoende kan voldoen aan de wens van de Pensioenfederatie om deze verklaring kenbaar te maken. Hierbij is dit gebeurd.

1.8.3 Naleving Code Pensioenfondsen

Naast de gedragscode die het fonds zelf heeft vastgesteld en hanteert, is er de door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid opgestelde Code Pensioenfondsen (hierna: de Code). De Code is een gedragscode voor de pensioensector in Nederland en bestaat uit normen die de sector zichzelf oplegt. Het bestuur van StiPP onderschrijft de Code en past deze toe. In het verslag van het intern toezicht van het fonds wordt expliciet aandacht besteed aan de Code (norm 47, zie paragraaf 2.1). StiPP rapporteert jaarlijks in het jaarverslag in hoeverre het fonds de Code naleeft. Enerzijds gebeurt dit door expliciete vermelding van de naleving van een aantal normen. Voor de andere normen past StiPP – in lijn met wat de Code hierover bepaalt – het ‘pas toe of leg uit’- principe toe. Beide onderdelen zijn opgenomen in de volgende paragrafen.

Rapportagenormen

De Code bevat een aantal normen waarover het fonds wordt geacht te rapporteren. In onderstaand overzicht zijn de betreffende normen, inclusief verwijzingen, opgenomen.

Norm	Definitie	Verwijzing
Norm 5	Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Hoofdstuk 1
Norm 31	De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, alsook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Hoofdstuk 5
Norm 33	In zowel het bestuur als het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Hoofdstuk 5
Norm 58	Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Hoofdstuk 1.3 en www.stippensioen.nl
Norm 62	Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Hoofdstuk 1.11.5
Norm 64	Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Hoofdstuk 1.8
Norm 65	Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Hoofdstuk 1.5.3

Gerapporteerde afwijkingen van de Code

In het jaarverslag 2020 is door StiPP gerapporteerd over bewuste afwijking van de normen 25 en 39 uit de Code. In 2021 is hieraan bewust niets gewijzigd: het fonds wijkt bij deze normen nog steeds af van de Code. Hieronder wordt dit toegelicht.

Norm 25

Ieder bestuurslid heeft stemrecht.

Bij de inrichting van het omgekeerd gemengd model heeft StiPP ervoor gekozen de onafhankelijk voorzitter geen stemrecht te geven om de pariteit binnen het (niet-uitvoerend) bestuur niet te doorbreken. Er zijn drie werkgeverszetels en drie werknemerszetels, waarbij één van de werknemerszetels bestemd is voor een pensioengerechtigde.

Norm 39

Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de raad van toezicht over de procedure. Een lid van de raad van toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan. Een lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door het bestuur en ontslagen door het verantwoordingsorgaan zelf. In uitzonderlijke situaties kan het bestuur in overleg met het intern toezicht een lid ontslaan.

Deze norm is in de Code Pensioenfondsen uitgewerkt in een bijlage bij de Code. Hierin is vastgelegd dat binnen een omgekeerd gemengd model, het uitvoerend bestuur in een beperkt aantal situaties, na goedkeuring van het niet-uitvoerend bestuur, een lid van het verantwoordingsorgaan kan ontslaan. In afwijking hiervan heeft StiPP, in uitzonderlijke situaties, het algemeen bestuur de bevoegdheid gegeven een lid van het verantwoordingsorgaan te ontslaan. Dit is dus geen bevoegdheid van het uitvoerend bestuur.

1.8.4 Zelfevaluatie bestuur

Jaarlijks evalueert het bestuur zijn eigen functioneren. In 2021 is de zelfevaluatie van het algemeen bestuur en niet-uitvoerend bestuur geïntegreerd in de evaluatie van de overgang naar het omgekeerd gemengd bestuursmodel. Deze evaluatie heeft onder externe begeleiding plaatsgevonden. Separaat hebben ook evaluaties met/van het uitvoerend bestuur en de onafhankelijk voorzitter plaatsgevonden.

Het bestuur ervaart dat anno 2021 de taken en rollen van de verschillende gremia steeds duidelijker zijn ingevuld. De samenwerking binnen het bestuur wordt als positief punt benoemd, evenals het vertrouwen dat het uitvoerend bestuur van de rest van het algemeen bestuur geniet. Het bestuur is complementair aan elkaar en de tijdsbesteding van bestuursleden, die vóór overgang naar het omgekeerd gemengd model nog een knelpunt was, is nu op orde.

Aandachtspunt binnen het bestuursmodel blijft het onderscheid tussen enerzijds de toezichthoudende taak van het niet-uitvoerend bestuur en anderzijds de bestuurstaak van het algemeen bestuur. Hierbij is aan de orde geweest dat het algemeen bestuur zich meer mag richten op fondsstrategie en (strategische) beleidsontwikkeling. Om dit te bewerkstelligen, en het besluitvormingsproces efficiënter te laten verlopen, is afgesproken het "BOB-model", ofwel beeldvorming – oordeelsvorming – besluitvorming, explicieter in te zetten.

1.8.5 Geschiktheid, deskundigheid en opleidingen

StiPP kent een geschiktheidsbeleid en een geschiktheidsjaarplan voor de (mede)beleidsbepalers van het pensioenfonds. In deze plannen wordt invulling gegeven aan het voldoen aan de vereiste deskundigheid en vaardigheden voor zowel de individuele bestuursleden, het bestuur als geheel als voor (de leden van) het verantwoordingsorgaan. Daarbij eist toezichthouder DNB dat de geschiktheid wordt aangetoond. Het bestuur hanteert hiervoor de geschiktheidsmatrix. Deze matrix geeft inzicht in hoe de kennis en vaardigheden zijn verdeeld over de bestuursleden en wordt ten minste jaarlijks herzien. Voor alle leden van het algemeen bestuur geldt dat zij bij aantreden aantoonbaar geschikt (moeten) zijn op (minimaal) niveau A op alle deskundigheidsgebieden. Om de collectieve geschiktheid van het algemeen bestuur te borgen, geldt voorts dat op elk aandachtsgebied minimaal twee bestuursleden binnen het niet-uitvoerend bestuur niveau B moeten scoren. De uitvoerende bestuursleden beschikken (in elk geval) op de hen toegewezen aandachtsgebieden over niveau B. Naast het volgen van diverse opleidingen, trainingen en het bijwonen van seminars door de individuele leden van het bestuur en het verantwoordingsorgaan is in 2021 ook een gezamenlijke meerdaagse masterclass 'IT voor beleidsbepalers in de pensioensector' georganiseerd. Hiermee is de individuele en collectieve deskundigheid op het gebied van IT binnen StiPP vergroot.

1.8.6 Vergoedingen voor beleidsbepalers

In 2021 is er voor een totaalbedrag van € 747 duizend (2020: € 765 duizend) aan vergoedingen en opleidingskosten voor bestuursleden, leden van het verantwoordingsorgaan en leden van de auditcommissie uitgekeerd. Gesplitst is dit bedrag als volgt:

Vergoedingen in € 1.000	Vergoedingen 2021	Vergoedingen 2020
Bestuur	645	696
Verantwoordingsorgaan	20	18
Auditcommissie	34	19
Opleidings- en overige kosten	48	32
Totaal	747	765

De leden van het bestuur ontvangen een vaste vergoeding. De leden van het verantwoordingsorgaan en de auditcommissie ontvingen in 2021 een vergoeding per vergadering, zij het dat de totale vergoeding per kalenderjaar is gemaximeerd. Vanaf 2022 zal ook voor het verantwoordingsorgaan en de auditcommissie een vaste vergoeding worden vastgesteld.

Het beloningsbeleid draagt bij aan het bevorderen, aantrekken en behouden van geschikte leden voor de diverse organen van het pensioenfonds. Uitgangspunt is een beheerste en integere bedrijfsvoering die gericht is op de langere termijn.

In onderstaande tabel is de vergoedingenstructuur van het bestuur op functieniveau nader gespecificeerd.

Functie	FTE	2021	2020
Onafhankelijk voorzitter	0,2	€ 51.966	€ 51.350
Uitvoerend bestuurder	0,8	€ 124.719	€ 123.240
Niet-uitvoerend bestuurder	0,2	€ 25.983	€ 25.675

Hierbij zij opgemerkt dat in het verslagjaar door twee niet uitvoerende bestuursleden ook werkzaamheden zijn verricht voor de auditcommissie tegen een vergoeding van in totaal € 8.234.

1.8.7 Toezichthouders

De Nederlandsche Bank (hierna: 'DNB') en de Autoriteit Financiële Markten (hierna: 'AFM') houden toezicht op de naleving door pensioenuitvoerders (pensioenfondsen, verzekeraars, premiepensioeninstellingen), waaronder StiPP, van de (pensioen)wet- en regelgeving. Per 1 januari 2021 heeft DNB bij de vernieuwde toezichtaanpak pensioenfondsen in drie impactklassen ingedeeld. Hoe groter de impact van soliditeits- of integriteitsproblemen op het vertrouwen in het financiële stelsel, des te hoger de impactklasse. StiPP is ingedeeld in impactklasse I2-medium. Dit betekent dat StiPP onder 'actief toezicht' staat en dat er een lage acceptatie van het risico op falen is. Praktisch betekent dit dat StiPP periodiek contact met DNB heeft om risico's te identificeren, ook als hiervoor geen aanleiding is vanuit de rapportages die StiPP structureel en periodiek bij de toezichthouder indient.

In het verslagjaar is het in 2020 uitgevoerde on-site onderzoek beleggen en risicobeheer afgerond. De bevindingen zijn door StiPP effectief opgevolgd. Met AFM zijn er in 2021 geen bijzondere kwesties aan de orde gekomen.

StiPP wordt ieder jaar door de toezichthouders verzocht ook mee te werken aan uitvragen over specifieke onderwerpen. In 2021 betrof dit de volgende onderwerpen:

Informatieverzoek Toezichtrapportage tweedepijlerpensioen (AFM)

Sinds 2018 vraagt de AFM bij meerdere pensioenuitvoerders jaarlijks een rapportage op naar de kapitaal- en premieovereenkomsten die zij uitvoeren. StiPP heeft alle gevraagde informatie tijdig aangeleverd en is de AFM op die manier van dienst geweest om het pensioenlandschap in kaart te brengen.

Informatieverzoek klachtenonderzoek (AFM)

Deze uitvraag richtte zich op een onderzoek naar de klachtenprocedures bij pensioenfondsen. Voor het vervolg van het onderzoek is StiPP samen met de pensioenuitvoeringsorganisatie in gesprek gegaan met AFM over de wijze waarop de klachtenprocedures bij StiPP zijn vormgegeven. In het begin van het tweede kwartaal van 2022 zal AFM het onderzoeksrapport naar klachtenprocedures bij pensioenfondsen publiceren. StiPP verwacht geen specifieke terugkoppeling op de vormgeving van de klachtenprocedure bij StiPP.

Enquête duurzaamheid (DNB)

In het kader van de middellangetermijnstrategie 'DNB 2025' heeft DNB een onderzoek uitgevoerd om inzicht te krijgen in de wijze waarop de financiële sector omgaat met risico's als gevolg van klimaat-, milieu- en sociale uitdagingen. StiPP heeft aan dit onderzoek meegewerkt en tijdig het gevraagde aangeleverd bij deze toezichthouder.

Uitvraag transitie rentebenchmarks (DNB)

Net als in 2020 richtte deze uitvraag zich op de beoogde transitie van cruciale rentebenchmarks naar alternatieve, risicovrije rentevoeten en had ze als doel een specifiek beeld te geven van de status van de transitie bij Nederlandse financiële instellingen. StiPP heeft aan dit onderzoek meegewerkt en tijdig het gevraagde aangeleverd bij DNB.

Vragenlijst niet-financiële risico's (DNB)

Net als in voorgaande jaren heeft DNB een sectorbrede uitvraag gedaan naar de (beheersing van de) niet-financiële risico's van pensioenuitvoerders. Deze risico's zijn in het bijzonder gelegen op het gebied van IT, uitbesteding en integriteit. Doel van de uitvraag is het verkrijgen van een actueel risicobeeld bij pensioenuitvoerders. StiPP heeft deze vragenlijst mede op basis van haar eigen risicobeeld ingevuld. De antwoorden zijn tijdig ingediend bij DNB. StiPP heeft van DNB geen directe reactie naar aanleiding van deze uitvraag ontvangen.

Uitvraag over regievoering nieuwe pensioenregeling (DNB)

Deze uitvraag richtte zich op de voortgang en voorbereiding van het bestuur inclusief de relevante risico's op de transitie naar een nieuwe pensioenregeling. StiPP heeft aan dit onderzoek meegewerkt en tijdig het gevraagde aangeleverd bij DNB.

Haalbaarheidstoets en risicohouding

Met de haalbaarheidstoets toetst het fonds of de verwachte pensioenresultaten boven vastgestelde grenzen blijven. StiPP ambieert minimaal 75% van een (hypothetisch)¹⁶ volledig geïndexeerd pensioen als gemiddelde uitkomst, met een maximale afwijking van 25% in slecht weer scenario's. In 2020 is de haalbaarheidstoets uitgevoerd op basis van de situatie van het fonds per 1 januari 2021, waaruit gebleken is dat StiPP ruim aan deze marges voldoet. Voor de korte termijn hanteert StiPP voor de uitkeringenpool een vereist eigen vermogen ter grootte van 5 tot 10% (van deze pool). Dit vereiste eigen vermogen bedraagt eind 2021 6,1%; hiermee wordt voldaan aan de kortetermijnrisicohouding van het fonds.

In 2021 is eveneens getoetst of de vastgestelde risicohoudingen gericht op de lange termijn – en gedifferentieerd naar leeftijdsgroep – voor de opbouwfase nog steeds passend zijn. Toetsing vindt plaats door de door StiPP ten behoeve van deze risicohoudingen vastgestelde maximale relatieve afwijkingen – de vastgestelde maximale grenzen – te vergelijken met de maximale relatieve afwijkingen bij het opnieuw doorrekenen van scenario's. Uit deze toets is gebleken dat StiPP hier ruim aan voldoet. De uitkomsten van deze haalbaarheidstoetsing zijn tijdig aan DNB gerapporteerd.

1.8.8 Incidenten en datalekken

Om grip te houden op de kwaliteit van de uitvoering en processen te kunnen verbeteren, houdt StiPP consequent bij welke incidenten er zich bij het fonds hebben voorgedaan. In 2021 zijn er bij StiPP 19 incidenten geregistreerd (2020: 27 incidenten). De meeste incidenten deden zich voor bij de pensioenuitvoeringsorganisatie en kenden relatief geringe materiële en/of financiële schade. Het bestuur heeft acht incidenten als datalek aangemerkt en dientengevolge deze tijdig gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Deze datalekmeldingen hebben, voor zover zichtbaar voor StiPP, geen aanleiding gegeven voor nader onderzoek bij het fonds.

16. StiPP voert geen toeslagenbeleid, dus dit is voor pensioengerechtigden van StiPP niet van toepassing. Maar StiPP volgt de wettelijke norm van de haalbaarheidstoets waarbij het pensioenresultaat op reële basis wordt geschat.

1.8.9 Meldingen conform artikel 96 Pensioenwet

Om te voldoen aan de bepalingen van artikel 96 van de Pensioenwet, verklaart het bestuur hierbij dat:

- aan StiPP in 2021 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- StiPP in 2021 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
- er in 2021 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld;
- er in 2021 geen herstelplan als bedoeld in artikel 138 van de Pensioenwet van toepassing is geweest).

1.9 Financiële positie

Dankzij een netto fondsrendement van 7,0 % en premie-inkomsten van € 281 miljoen, groeide het vermogen van StiPP in 2021 tot ruim € 2,4 miljard. Aangezien de pensioenregeling van StiPP een beschikbare-premieregeling is, betekent dit dat de technische voorziening voor risico van de deelnemers eveneens gestegen is. Zowel het beleggingsrendement als het grootste deel van de premie komt immers aan de deelnemers toe. De ontwikkeling van de beleggingen zegt dan ook veel over de financiële huishouding van StiPP. Zie hiervoor paragraaf 1.9.2.

De financiële positie van het fonds verbeterde zich in 2021: het resultaat bedroeg € 27,4 miljoen en het eigen vermogen groeide van € 235 miljoen naar € 263 miljoen. Hiervan is € 195 miljoen de algemene reserve van StiPP (2020: € 163 miljoen). De dekkingsgraad steeg van 111,2% tot 111,6%. Zie hiervoor paragraaf 1.9.3. StiPP verkeert niet in een situatie van een dekkings- of reservetekort.

Voor de dekking van de pensioenen van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden houdt StiPP voorzieningen aan. Voor de pensioenaanspraken van pensioengerechtigden is er de technische voorziening voor risico van het pensioenfonds. Voor de pensioenen van de (gewezen) deelnemers is er de technische voorziening voor risico van de deelnemers.

Deze voorzieningen zijn door de positieve beleggingsresultaten, nieuwe premies en deelnemersmutaties toegenomen in 2021 ten opzichte van 2020. De technische voorziening voor risico van het fonds is sterk gegroeid, vooral als gevolg van een toename van het aantal pensioengerechtigden.

Bedragen in € 1.000.000	2021	2020
Technische voorziening voor risico van de deelnemers	2.103	1.953
Technische voorziening voor risico van het pensioenfonds	162	145

De financiële positie van het fonds wordt toegelicht in de jaarrekening (hoofdstuk 3).

1.9.1 Kostendekkende en feitelijke premie

De kostendekkende premie over het boekjaar 2021 bedraagt € 266 miljoen en de feitelijke premie is € 281 miljoen. De feitelijke premie is derhalve hoger dan de benodigde kostendekkende premie: er is sprake van een premieoverschot.

Bedragen in € 1.000.000	2021	2020
Kosten pensioenopbouw	237	250
Pensioenuitvoeringskosten	16	17
Solvabiliteitsopslag	3	9
Risicopremies ¹⁷	10	9
Kostendekkende premie	266	285
Feitelijke (verschuldigde) premie	281	297

In vergelijking met 2020 valt op dat de solvabiliteitsopslag sterk is gedaald. Dit is vooral het gevolg van een daling van het overlijdensrisico door de afname van het aantal deelnemers in de Plusregeling en de gestegen rente, waardoor minder reserves hoeven te worden aangehouden.

17. De risicopremies betreffen de premies voor het nabestaandenpensioen, voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en voor algemene risico's.

1.9.2 Beleggingen

De hoogte van het pensioenkapitaal van de (gewezen) deelnemers in de opbouwfase is direct afhankelijk van de waardeontwikkeling van de beleggingen. De risicoprofielen en beleggingsmixen van deze deelnemerspools zijn leeftijdsafhankelijk en gebaseerd op de beleggingshorizon tot aan de pensioendatum. Naast deze deelnemerspools zijn er nog pools die gericht zijn op een variabele uitkering, waarin de beleggingshorizon verder reikt dan de pensioendatum. Zie voor een nadere toelichting op de beleggingsstrategie van de deelnemerspools, de reservepool en de uitkeringenportefeuille, paragraaf 1.11 Beleggingsbeleid en vermogensbeheer.

Rendementsbijdrage 2021	Leeftijdsafhankelijke deelnemerspools							
Strategische beleggingsportefeuilles	<47	47-51	52-56	57-58	59-60	61-62	63-64	65-66
Zakelijke waarden (16,2%)	11,1	10,1	9,1	7,3	5,8	4,2	2,6	1,1
Vastrentende waarden middellang (-0,8%)	-0,3	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Vastrentende waarden lang (-6,3%)	0,0	-0,4	-1,1	-1,9	-2,7	-3,4	-4,0	-4,7
Totaal	10,8	9,4	7,8	5,2	2,9	0,6	-1,6	-3,8

Het gemiddelde beleggingsrendement van StiPP in 2021 bedraagt 7,0 %. Dit rendement komt voort uit de mix van rendementen op zakelijke waarden (+ 16,2%), vastrentende waarden middellang (-/- 0,8%) en vastrentende waarden lang (-/- 6,3%). Bovenstaande tabel geeft een overzicht van de rendementsbijdrages van de strategische beleggingsportefeuilles per leeftijdsgroep, op benchmarkniveau. De totaalrendementen zijn de werkelijk gerealiseerde rendementen per leeftijdsgroep, inclusief beheer – en transactiekosten.

In onderstaande grafiek is ter illustratie de ontwikkeling sinds maart 2015 van de participatiewaarden van de acht verschillende deelnemerspools gericht op een stabiele uitkering weergegeven. Bij alle deelnemerspools is een duidelijke positieve ontwikkeling te zien. In 2021 valt op dat de koersontwikkeling sterk verschilt, zoals ook uit de bovenstaande tabel valt af te leiden. Door de rentestijging is op de vastrentende waarden (voornamelijk aanwezig in de oudere leeftijdsgroepen) een negatief koersresultaat gerealiseerd, terwijl op zakelijke waarden (vooral van toepassing bij de jongere leeftijdsgroepen) in 2021 juist forse koerswinsten zijn gerealiseerd. Zie voor een nadere toelichting van de beleggingsresultaten, paragraaf 1.11.3.

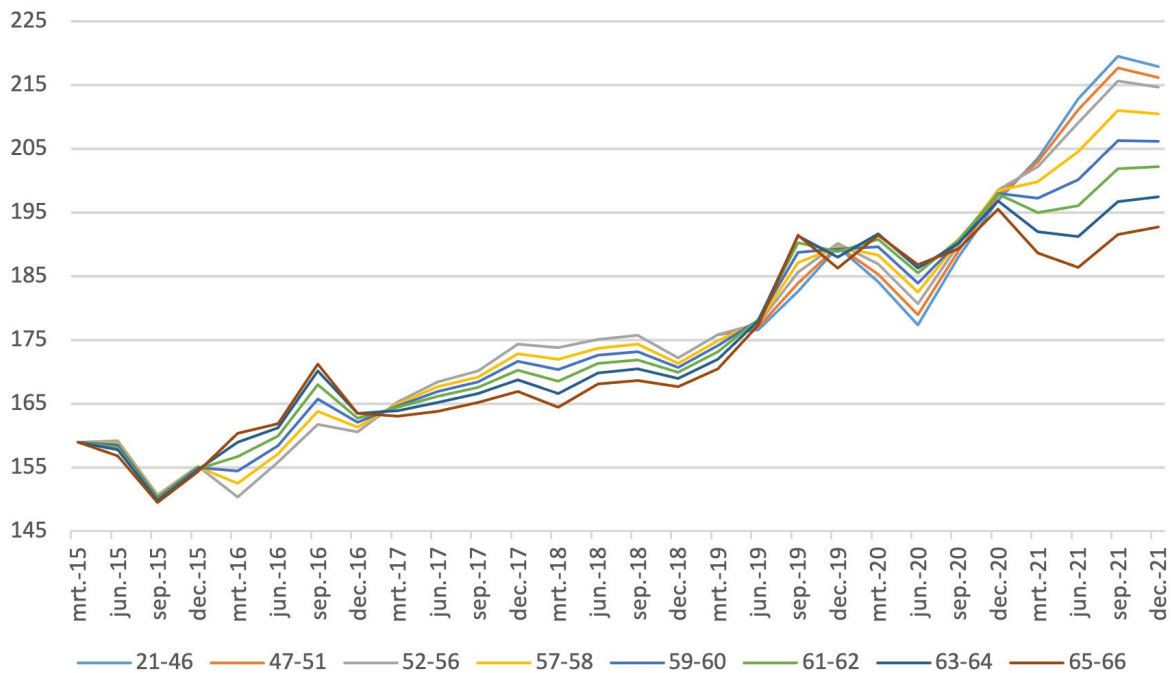
Naast deelnemerspools gericht op een stabiele uitkering zijn er pools die gericht zijn op een variabele uitkering. De beleggingsmix van deze deelnemerspools wijzigt niet meer vanaf leeftijdsgroep 59-60 jaar.

1.9.3 Dekkingsgraad

De dekkingsgraden van een pensioenfonds weerspiegelen de financiële positie van het fonds. Maar omdat StiPP in de opbouwfase beschikbare-premiereleningen uitvoert, zijn er tot het moment van pensionering weinig financiële risico's voor het pensioenfonds. De financiële positie van het fonds loopt het meeste risico in de uitkeringsfase: alsdan moet het fonds in staat zijn de pensioengerechtigden levenslang uitkeringen te kunnen doen.

Voor StiPP zijn daarom twee dekkingsgraden van belang:

Groei participatiewaardes deelnemerspools

1. De dekkingsgraad die betrekking heeft op de technische voorzieningen die *voor risico van het fonds* komen. Deze dekkingsgraad geeft de verhouding aan waarin het pensioenfonds de verplichtingen kan nakomen waar het zelf de financiële risico's voor draagt. Dit betreft voor het grootste deel pensioenuitkeringen en risicoverzekeringen. Per 31 december 2021 is deze dekkingsgraad 227,1% (2020: 220,0%).
2. De dekkingsgraad die betrekking heeft op het *pensioenfonds als geheel*. Hierbij worden de totale voorzieningen van het fonds (dus zowel de voorzieningen voor risico van het fonds als de voorzieningen voor risico van de deelnemers) afgezet tegen het totale vermogen van het fonds. Deze dekkingsgraad bedraagt per 31 december 2021 111,6% (2020: 111,2%). Dit is de actuele dekkingsgraad. Het twaalfmaands gemiddelde van deze dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad; deze bedraagt 110,7% (2020: 110,7%).

De beleidsdekkingsgraad ligt ruim boven het vereiste niveau van 103,0%. De financiële positie van StiPP is derhalve goed.

De reële dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de beleidsdekkingsgraad en de vereiste beleidsdekkingsgraad benodigd voor toekomstbestendige toeslagverlening ter hoogte van de veronderstelde prijsinflatie. De veronderstelde prijsinflatie wordt elk kwartaal door DNB gepubliceerd. De contante waarde van de toekomstige toeslagverlening wordt vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven rentevoet van 5,6%.

Een reële dekkingsgraad van 100% impliceert dat een fonds op basis van de aanwezige beleidsdekkingsgraad de prijsinflatie naar verwachting volledig kan waarmaken, gegeven de voorgeschreven aannames. De reële dekkingsgraad van StiPP bedraagt ultimo 2021 109,1% (2020: 109,2%).

StiPP verstrekt echter nominale pensioenuitkeringen en verleent hierop geen toeslagen. Derhalve is de reële dekkingsgraad voor StiPP maar van beperkt belang.

1.9.4 Resultaat in 2021

StiPP realiseerde in 2021 een positief resultaat van € 27,4 miljoen (2020: € 38,9 miljoen).

Voor een nadere toelichting op het behaalde resultaat wordt verder gekeken naar de actuariële analyse. Zie de volgende tabel.

Resultaat in € 1.000:	2021	2020
Beleggingen en wijziging rentetermijnstructuur	1.774	6.214
Premies	15.098	20.173
Kosten	2.903	1.155
Uitkeringen en afkopen	-/-237	-/-202
Resultaat op overlijden	5.238	4.333
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	949	-/-724
Wijziging actuariële grondslagen	0	4.725
Pensionering	951	3.197
Andere oorzaken	700	-1
Totaal resultaat	27.376	38.870

Beleggingen en wijzigingen rentetermijnstructuur

In 2021 is een resultaat gerealiseerd van 1.774. Dit is enerzijds het gevolg van de gestegen rente en de daaruit volgende vrijval uit de technische voorziening (€ 8.608 duizend). En anderzijds uit de vergelijking tussen het behaalde beleggingsrendement (na aftrek van kosten vermogensbeheer) en de interesttoevoeging aan de technische voorziening (-/-€ 6.834 duizend).

Premies

Het resultaat op premies van € 15.098 duizend droeg het meeste bij aan het totale resultaat. Het resultaat op premies wordt veroorzaakt doordat de ontvangen premie hoger is dan de som van de actuariële benodigde premie voor pensioenopbouw, de premies voor risicoverzekeringen en de opslag ter dekking van de uitvoeringskosten.

Kosten

Het resultaat op kosten bedraagt € 2.903 duizend. Het resultaat ontstaat door de in de premie beschikbare opslag voor kosten en de vrijval voor kosten uit de voorziening te vergelijken met de werkelijke uitvoeringskosten. Ten opzichte van 2020 is het resultaat op kosten toegenomen. Dit wordt veroorzaakt doordat de opslag voor kosten per 1 januari 2021 is verhoogd van 6,0% naar 6,6% van de premie.

Overlijden

Het resultaat op overlijden bedroeg € 5.238 duizend. Het resultaat op overlijden bestaat uit het resultaat op langlevens en op kortlevens. Het resultaat op langlevens was € 250 duizend positief, wat betekent dat de werkelijke sterfte lager was dan verondersteld is in de actuariële grondslagen van het fonds. Het resultaat op kort leven bedroeg € 5.488 duizend. Dit is relatief hoog en komt omdat veel minder nabestaandenpensioenen zijn ingegaan dan op basis van de grondslagen verwacht werd. Dit is een gevolg van het nog steeds groeiende aantal niet-opgenomen nabestaandenpensioenen, omdat daarvan de persoonsgegevens ontbreken om tot uitkering over te gaan.

Arbeidsongeschiktheid

In 2021 is een positief resultaat ontstaan op arbeidsongeschiktheid van € 949 duizend. Dit is enerzijds een gevolg van revalidaties, (€ 714 duizend) waarvan het resultaat sterk is toegenomen in vergelijking met 2020 (€ 92 duizend). Anderzijds is het bedrag (€ 3.882 duizend) dat benodigd is voor nieuwe toekenningen (inclusief terugwerkende kracht) sterk gedaald in vergelijking met 2020 (€ 5.557 duizend). Dit is een positieve omslag in vergelijking met vorig jaar, maar StiPP blijft de ontwikkeling van het aantal arbeidsongeschikten nauwlettend volgen.

Actuariële grondslagen, pensionering en andere oorzaken

In 2021 is geen wijziging van actuariële grondslagen toegepast.

Het resultaat op pensionering is gedaald van € 3.197 duizend in 2020 tot € 951 duizend in 2021. Bij het inkopen van pensioen is in 2021 een bufferopslag toegepast van 7,1% tegen 7,2% in 2020. Daarnaast wordt bij de inkoopfactoren rekening gehouden met de zuivere swapcurve (dus zonder UFR) per maandeinde één maand voorafgaand aan de betreffende pensioneringsmaand. De toename van de technische voorziening risico fonds is gebaseerd op de rentetermijnstructuur (incl. UFR) per 31 december 2020. De stijgende marktrente in 2021 zorgt voor een totaalresultaat van € 951 duizend ofwel een procentuele vrijval van 3,6% (tegen 9,9% in boekjaar 2020)

Ten aanzien van andere oorzaken, werden door timingsverschillen kleine en tijdelijke administratieve resultaten geboekt bij waardeoverdrachten van +/- € 102 duizend. Het belangrijkste resultaat in deze categorie werd geboekt op vervallen heel kleine pensioenen van € 513 duizend. Verder zijn ten aanzien van mutaties en correcties en overige baten en lasten zijn geen bijzonderheden te vermelden.

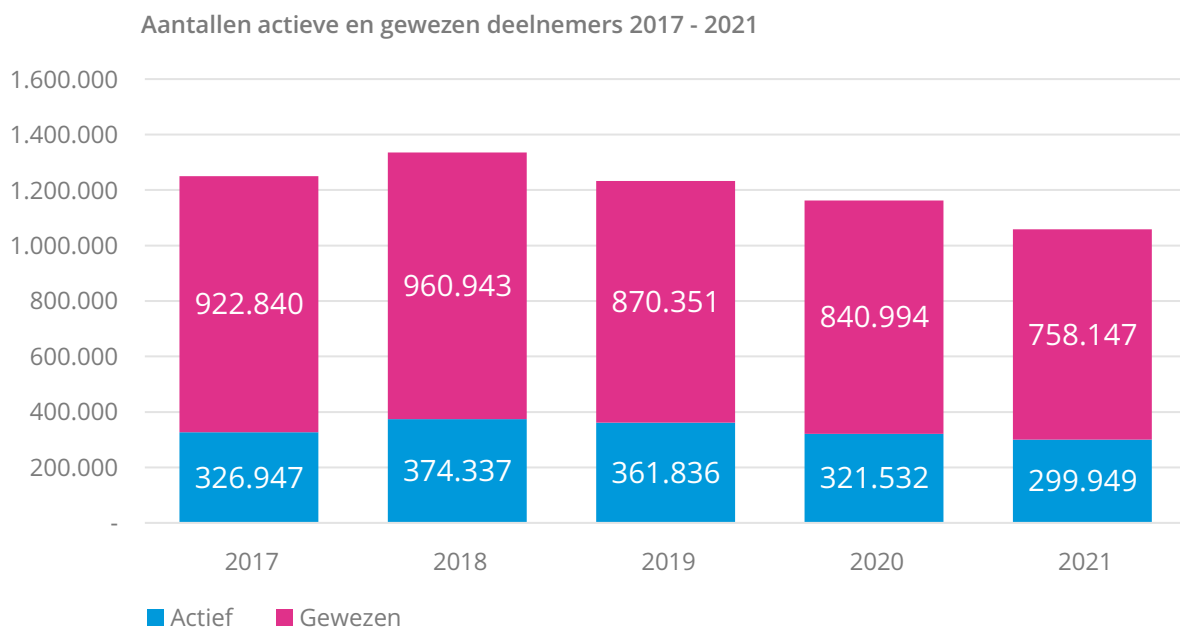
1.10 Ontwikkeling van de deelnemerspopulatie van StiPP

Eind 2021 heeft StiPP in totaal 1.070.225 deelnemers. Naast de 299.949 actieve deelnemers zijn er 758.147 gewezen deelnemers en 5.763 pensioengerechtigden die een uitkering ontvangen. Daarnaast zijn er 6.366 (gewezen) deelnemers met een niet-opgenomen pensioen.

In 2021 is het totaal aantal deelnemers met 102.758 afgenomen. Deze daling komt hoofdzakelijk tot uiting binnen de groep gewezen deelnemers, namelijk 82.847. Deelnemers verdwijnen uit het fonds door waardeoverdrachten klein pensioen, tussentijdse afkopen, overlijdens en het van rechtswege vervallen van heel kleine pensioenen. Het aantal actieve deelnemers daalde met 21.583. Deze daling was het duidelijkst zichtbaar in de Plusregeling: daar nam het aantal actieven af met 22.398 deelnemers. Deze daling is overigens mede het gevolg van het wegvallen payrollwerknemers nadat deze vanaf 1 januari 2021 vrijgesteld werden van de pensioenverplichtstelling bij StiPP. In de Basisregeling nam het aantal actieve deelnemers toe met 815.

Van alle actieve deelnemers per einde 2021 neemt 56% deel aan de Basisregeling en 44% aan de Plusregeling. StiPP zag hiermee het aandeel actieve deelnemers in de Plusregeling ten opzichte van 2020 dalen van 48% naar 44%. In de Plusregeling wordt relatief (per deelnemer) meer geld ingelegd dan in de Basisregeling. Gezien de karakteristieken van beide pensioenregelingen is de verhouding met betrekking tot de pensioenpremies tegengesteld aan de aantallen deelnemers: 25% van de premies betreft de Basisregeling, 75% de Plusregeling (2020: 24% Basisregeling, 76% Plusregeling).

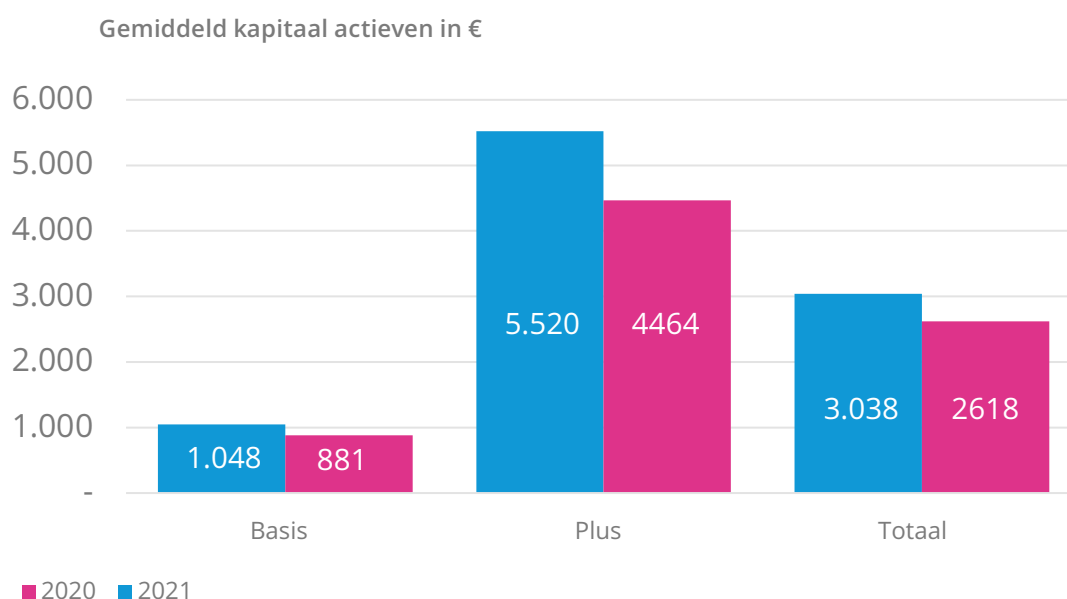
In de grafiek hieronder is de ontwikkeling van het aantal actieve en gewezen deelnemers in de laatste vijf jaar te zien.

De (gewezen) deelnemers van StiPP zijn verspreid over de hele wereld. Het aandeel (gewezen) deelnemers woonachtig in het buitenland laat afgelopen jaren een stijgende lijn zijn. Zo is eind 2021 circa 35% van het totaal aantal deelnemers van StiPP woonachtig in het buitenland. In 2020 was dit nog 30%. Dit betreft 374.290 (gewezen) deelnemers. Het merendeel hiervan (309.830) is woonachtig in de EU. Omdat de deelnemerspopulatie woonachtig in het buitenland groeit en StiPP deze deelnemers wil en moet blijven bereiken en op de juiste moment wil activeren, is besloten om vanaf 2022 een meertalige communicatiestrategie uit te werken.

Het pensioenkapitaal ultimo 2021 bedraagt per actieve deelnemer gemiddeld € 3.038 (€ 1.048 voor de Basisregeling en € 5.520 voor de Plusregeling)¹⁸. Het gemiddelde pensioenkapitaal van een gewezen deelnemer bedraagt € 1.501.

Het gemiddelde kapitaal per actieve deelnemer is hiermee ten opzichte van vorig jaar met € 420 gestegen. Voor de Basisregeling betrof de stijging € 167. De Plusregeling kent een gemiddelde stijging van € 1.056. De stijging wordt behalve door het positieve beleggingsresultaat, vooral veroorzaakt door (automatische) uitgaande overdrachten van veel kleine pensioenkapitalen van gewezen deelnemers en door inkomende waardeoverdrachten van kleine pensioenen van actieve deelnemers. Gemiddeld genomen zijn er hierdoor meer deelnemers met een hoger kapitaal in het fonds aanwezig. Evenwel heeft het overgrote deel van de deelnemers bij StiPP een klein pensioen dat onder de afkoopgrens ligt.

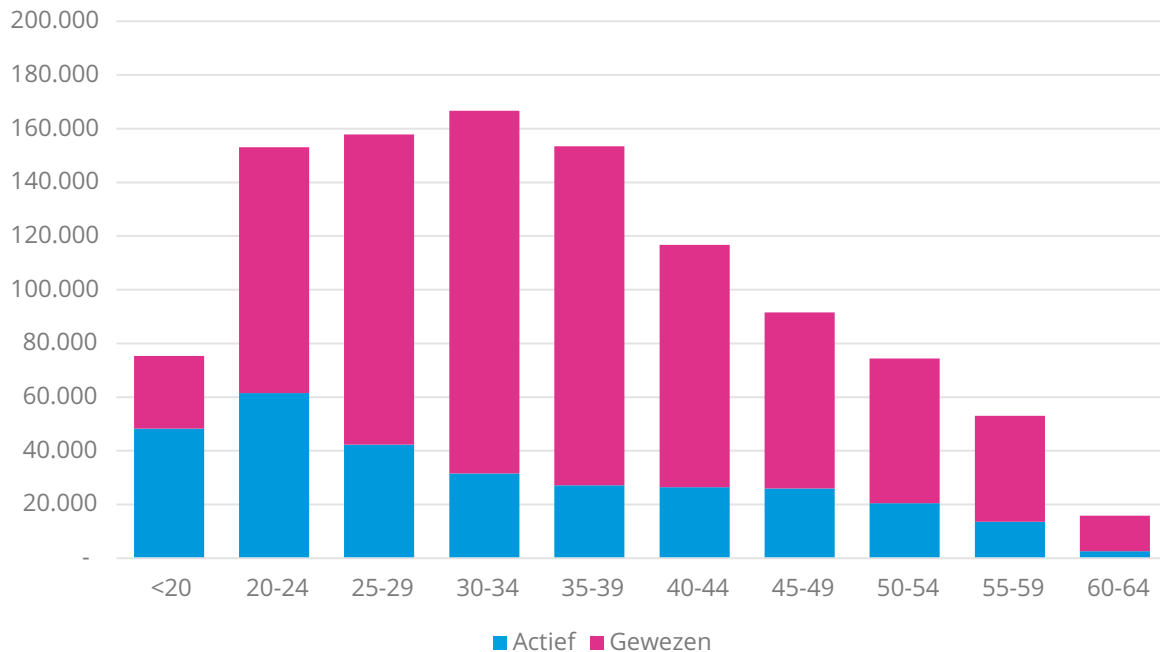

Een ander kenmerk van StiPP is dat het een 'jong' pensioenfonds is, in die zin dat de leeftijd van de actieve en gewezen deelnemers relatief laag is. De gemiddelde leeftijd van alle actieve deelnemers ligt op circa 37 jaar. 70,3 % van de actieve deelnemers is jonger dan 45 jaar.

18. De hier opgenomen bedragen zijn (afgeronde) bedragen in hele euro's.

De gemiddelde leeftijd van alle gewezen deelnemers is wat hoger en ligt op 41 jaar. 65,4 % van alle gewezen deelnemers is jonger dan 45 jaar. De populatie van StiPP is hiermee niet wezenlijk anders dan dat deze in 2020 was.

Actieve en gewezen deelnemers verdeeld naar leeftijd (ultimo 2021)

De naar premie gewogen gemiddelde leeftijd in de Plusregeling was in 2021 41,4 jaar, een lichte stijging ten opzichte van 2020 (41,2 jaar). Deze leeftijd is belangrijk in verband met de kostendekkendheid van de premie. StiPP kent in de Plusregeling namelijk een leeftijdsafhankelijke, oplopende, netto staffel. Hoe ouder de deelnemer, des te meer pensioenopbouw er volgens deze staffel plaatsvindt. Deze pensioenopbouw wordt gefinancierd uit de doorsneepremie van 12% van de pensioengrondslag. In 2021 was deze premie voldoende om de pensioenopbouw te financieren, wat zich uit in het positieve resultaat op premies.

StiPP voert zelf ook de pensioenuitkeringen uit. Het aantal pensioengerechtigden dat een uitkering van StiPP ontvangt, is al jaren stijgende. Zo kent StiPP eind 2021 5.763 pensioengerechtigden. Vorig jaar waren dit er 4.411. Ongeveer 87 % van alle pensioengerechtigden van StiPP ontvangt een ouderdomspensioenuitkering. De overigen ontvangen een nabestaandenpensioenuitkering.

StiPP ziet het aantal niet-opgenomen pensioenen de afgelopen jaren stijgen. Ultimo 2021 kende het fonds 5.231 niet-opgenomen ouderdomspensioenen en 1.135 niet-opgenomen nabestaandenpensioenen. De stijging van het aantal niet-opgenomen pensioenen is een belangrijk aandachtspunt van het bestuur. Zo heeft StiPP in 2021 extra acties uitgevoerd om het aantal niet-opgenomen pensioenen te reduceren. Omdat het aantal deelnemers dat de pensioenleeftijd bereikt stijgt, steeg de instroom van nieuwe niet-opgenomen pensioenen echter ook. Dit heeft tot gevolg gehad dat het totaal aantal niet-opgenomen pensioenen in 2022 opnieuw is gestegen. Het reduceren van de instroom én het vinden van deelnemers met een niet-opgenomen pensioen blijft hiermee een belangrijk aandachtspunt voor het bestuur.

1.11 Beleggingsbeleid en vermogensbeheer

1.11.1 Introductie

StiPP beheert drie soorten beleggingspools met verschillende strategieën en doelstellingen. Het betreft deelnemerspools ten behoeve van lifecycle-beleggen, de uitkeringenpool en de reservepool. Hieronder worden ze kort toegelicht.

De deelnemerspools en de lifecycle

StiPP voert een beschikbarepremieregeling uit. Dit betekent dat deelnemers een (persoonlijk) kapitaal opbouwen waarmee op de pensioendatum een levenslange pensioenuitkering wordt ingekocht. Gedurende de periode dat de deelnemer pensioen opbouwt, is het beleggingsrisico voor de deelnemer. Bij StiPP varieert de mate van dit risico afhankelijk van de leeftijd en daarmee de beleggingshorizon van de deelnemers. Deze risicovariatie wordt de 'lifecycle' genoemd.

De lifecycle omvat acht verschillende leeftijdsafhankelijke deelnemerspools. In de lifecycle hebben jonge deelnemers een relatief langere beleggingshorizon. Zij krijgen door het hanteren van een meer risicovol beleggingsbeleid de kans te profiteren van hogere verwachte rendementen. Naarmate de deelnemers ouder zijn, wordt er minder risicovol belegd. Op deze manier worden het beleggingsrisico en het renterisico geleidelijk beperkt naarmate de pensioendatum dichterbij komt.

In de tabel hieronder staan de strategische beleggingsmixen van de acht verschillende deelnemerspools, gerangschikt naar leeftijdsgroepen. Per deelnemerspool is aangegeven in welke mate er in de strategische beleggingsportefeuilles (zakelijke waarden, vastrentende waarden middellang en vastrentende waarden lang) belegd wordt.

Strategische beleggingsmix	<47	47-51	52-56	57-58	59-60	61-62	63-64	65-66
Zakelijke waarden	70%	64%	58%	47%	37%	27%	17%	7%
Vastrentende waarden middellang	30%	29%	25%	24%	23%	21%	20%	19%
Vastrentende waarden lang	0%	7%	17%	29%	40%	52%	63%	74%

Verreweg het merendeel van de lifecycle is ingericht voor een stabiele uitkering bij pensionering. Maar StiPP biedt ook een lifecycle waarin wordt voorgesorteerd op een variabele pensioenuitkering; hierin is er voor oudere deelnemers een beperkt hoger risicoprofiel. In deze lifecycle blijft de beleggingsmix vanaf 59-60 jaar onveranderd.

De uitkeringenpool

Bij pensionering biedt StiPP deelnemers een stabiele uitkering aan. Het beleggingsbeleid in de uitkeringsfase is gebaseerd op het zeker stellen van nominale uitkeringen. De beleggingen voor deze pensioenregeling worden beheerd in een *uitkeringenpool*, die uitsluitend in relatief veilige en goed verhandelbare euro-staatsobligaties belegt. De looptijden van de obligaties zijn nauwkeurig afgestemd op de verwachte duur van de pensioenuitkeringen: daarom is het renterisico vrijwel nihil en kan StiPP de nominale pensioenuitkering nakomen. De uitkeringenpool belegt voor risico van het pensioenfonds en garandeert de pensioengerechtigden een nominaal pensioen.

De reservepool

Tenslotte is er een *reservepool*. In deze pool wordt feitelijk het eigen vermogen van het fonds belegd. Ook de gelden behorende bij de voorzieningen voor de risicoverzekeringen zijn hierin te vinden. De reservepool belegt evenals de deelnemerspools in bovengenoemde strategische beleggingsportefeuilles van StiPP; te weten in de portefeuille zakelijke waarden (30%), de portefeuille vastrentende waarden middellang (30%) en de portefeuille vastrentende waarden lang (40%). De normwegingen worden jaarlijks getoetst aan de hand van een balansanalyse. De uitkomsten van deze analyse gaven in 2021 geen aanleiding de normwegingen aan te passen.

Aangezien het de gelden van eigen vermogen betreft, belegt de reservepool voor eigen risico van het pensioenfonds. Het rendement van de reservepool bedroeg in 2021 1,8% en is als beleggingsresultaat verantwoord in de staat van baten en lasten.

Het belegd vermogen verdeeld naar de verschillende pools

In onderstaande tabel is de vermogensverdeling van de deelnemerspools (voor de kapitaalopbouw), de uitkeringenpool (voor de pensioengerechtigden) en de reservepool per einde 2021 te zien.

Deelnemerspools	Percentage van totaal	Vermogen (in € 1 miljoen)
Leeftijdsgroep tot en met 47 jaar	40,4%	988
Leeftijdsgroep 47-51 jaar	11,0%	268
Leeftijdsgroep 52-56 jaar	11,9%	291
Leeftijdsgroep 57-58 jaar	4,9%	119
Leeftijdsgroep 59-60 jaar	4,7%	114
Leeftijdsgroep 61-62 jaar	4,5%	111
Leeftijdsgroep 63-64 jaar	4,0%	99
Leeftijdsgroep 65-66 jaar	3,1%	76
Uitkeringenpool	6,5%	160
Reservepool	9,0%	219
Totaal	100,0%	2.445

Zoals uit de tabel blijkt, is veruit het grootste deel van het vermogen belegd in de deelnemerspools, met name de jongste leeftijdsgroep tot 47 jaar.

De strategische beleggingsportefeuilles

Om transactie- en vermogensbeheerkosten te minimaliseren, wordt de schaalgrootte van de pools tezamen benut door alle beleggingen collectief te beheren in de hierboven genoemde drie strategische beleggingsportefeuilles.

Binnen deze portefeuilles wordt belegd in institutionele beleggingsfondsen en in discretionaire beleggingen op basis van vaste normwegingen die zijn vastgesteld in het strategische beleggingsbeleid van het fonds. Deze normwegingen worden specifiek vastgesteld in het jaarlijks beleggingsplan¹⁹. De deelnemerspools en de reservepool beleggen, zoals hierboven is omschreven, op basis van vaste normwegingen in deze strategische portefeuilles.

De uitkeringenpool belegt, zoals hierboven is omschreven, op discretionaire basis in een maatwerk matchingportefeuille, met euro-staatsobligaties, die het renterisico voor de pensioenuitkeringen tot vrijwel nihil reduceert.

19. Bezoek hiervoor de website van StiPP: <https://www.stippensioen.nl/media/1760/beleggingsplan.pdf>

In onderstaande tabel is de verdeling van het vermogen over de strategische beleggingsportefeuilles opgesteld en de uitkeringenpool, per ultimo 2021.

Beleggingsportefeuilles	Percentage van totaal	Vermogen (in € 1 miljoen)
Zakelijke waarden	51,4%	1.257
Vastrentende waarden middellang	25,4%	620
Vastrentende waarden lang	16,7%	408
Uitkeringenpool	6,5%	160
Totaal	100,0%	2.445

Het Risico-afbouwmodel (RAM)

Het Risico-afbouwmodel (RAM) vormt de spil in de opzet van de beleggingspools en de strategische beleggingsportefeuilles. In het bijbehorende RAM-proces vindt de verwerking van alle geldstromen plaats; hierin komen ook de mutaties uit de pensioenadministratie, het liquiditeitenbeheer en het vermogensbeheer samen.

De doelstelling en werking van het RAM zijn tweevoudig: het RAM waarborgt enerzijds dat de beleggingen te allen tijde voldoen aan de vastgestelde risicoprofielen en beleggingsmixen. Anderzijds waarborgt het RAM kostenefficiëntie door het gebruik van strategische beleggingsportefeuilles met een schaalgrootte die passend is voor institutioneel vermogensbeheer.

De uitvoering van het RAM-proces omvat een maandelijkse cyclus van 13 stappen, waar vijf partijen bij betrokken zijn: de pensioenuitvoeringsorganisatie (PGGM), de fiduciaire vermogensbeheerder (KCM), de custodian (CACEIS), de onafhankelijke beleggingsadviseur (S&V) en StiPP.

StiPP draagt vanzelfsprekend de eindverantwoordelijkheid voor het RAM-proces, waarvan de taken en verantwoordelijkheden van alle vijf de betrokken partijen zijn vastgelegd in een zogenoemde vijfpartijenovereenkomst, die jaarlijks wordt geëvalueerd en indien nodig, herzien.

In 2021 is door StiPP nader opvolging gegeven aan de bevindingen van DNB naar aanleiding van het on site beleggingsonderzoek in 2020. Deze bevindingen hadden betrekking op de regievoering in het algemeen en een aantal verbeterpunten die naar voren waren gekomen uit een daaropvolgende quick scan audit op het RAM-proces. Aan al deze punten is opvolging gegeven, wat door DNB eind 2021 schriftelijk is bevestigd. Daarmee werd het mitigatietraject naar aanleiding van het beleggingsonderzoek beëindigd.

1.11.2 De ALM-studie 2021

In 2021 heeft StiPP de driejaarlijkse ALM-studie uitgevoerd met ondersteuning en advies van een externe consultant. De ALM-studie vormt de grondslag van het strategische beleggingsbeleid van StiPP tezamen met de jaarlijkse toetsing van de risicohouding²⁰ en het driejaarlijkse risicobereidheidsonderzoek onder de deelnemers van StiPP.

De ALM-studie omvat een toekomstgerichte, kwantitatieve scenarioanalyse van het strategische beleggingsbeleid. Deze analyse wordt uitgevoerd op basis van prudente aannames van economische variabelen zoals risico en rendement van de verschillende beleggingscategorieën en de samenhang (correlatie) daartussen. De ALM-studie is niet zozeer een 'voorspelmodel' maar meer een gevoeligheidsanalyse, waarmee tevens risicoscenario's nader worden onderzocht.

20. Zie hiervoor de ABTN 2022, paragraaf 5.8

Het bestuur is verantwoordelijk voor het strategische beleggingsbeleid en de vaststelling van de economische parameters die hieraan mede ten grondslag liggen. Daarom is de ALM-studie zorgvuldig opgezet en in fases uitgevoerd binnen een breed samengestelde werkgroep. Ten aanzien van de economische parameters dient te worden vermeld dat deze voldoen aan de wettelijke normen volgens prudent person principles, alsmede het meest recente advies van de Commissie Parameters. Na afronding van de ALM-studie zijn de uitkomsten en aanbevelingen vastgesteld door het bestuur van StiPP. De belangrijkste aandachtsgebieden betroffen de volgende:

1. Toetsing van het strategische beleggingsbeleid op basis van actuele economische assumpties;
2. Toetsing toegevoegde waarde van alternatieve beleggingscategorieën, met name direct lending;
3. Invulling van de rentematching strategie van de uitkeringenpool;
4. Evaluatie van de valutahedgestrategie;
5. Risicoanalyse klimaatscenario's.

Op basis van de uitkomsten en aanbevelingen van de ALM-studie heeft het bestuur de volgende besluiten genomen en vastgesteld:

Ad 1: De huidige lifecycle-beleggingsstrategie is ook op basis van de actuele economische parameters robuust gebleken op hoofdlijnen en in risicoscenario's. Daarom zijn de huidige strategische wegen in de deelnemerspools gehandhaafd.

Ad 2: Uit de scenario analyses blijkt dat direct lending toegevoegde waarde biedt in de zakelijke-waardenportefeuille. Daarom is besloten een strategische weg van 7% op te nemen in deze portefeuille, ten koste van de categorie aandelen opkomende markten. Voor deze nieuwe beleggingscategorie is een separate investment case vastgesteld door het algemeen bestuur. De implementatie van deze beleggingscategorie zal vanaf 2022 ter hand worden genomen en waarschijnlijk geruime tijd in beslag nemen, aangezien dit een illiquide beleggingscategorie betreft.

Ad 3: Uit de ALM-studie blijkt dat zoals verwacht, het toevoegen van hypotheek en onderhandse leningen rendementsverhogend werkt op de uitkeringenpool. Maar het brengt ook extra complexiteit en beleggingskosten met zich mee en leidt bovendien tot een hogere opslag voor het vereist eigen vermogen. Dit alles gaat ten koste van de hoogte van nieuwe pensioenuitkeringen. Het bestuur achtte dit laatste niet wenselijk en heeft daarom besloten de beleggingsstrategie van de uitkeringenpool vooralsnog te continueren.

Ad 4: uit de ALM-studie is gebleken dat het afdekken van de drie belangrijkste valuta (Amerikaanse dollar, Britse pond en Japanse yen) kan worden teruggebracht van 75% naar 55%, met zichtbare reductie van kosten, maar zonder noemenswaardige verhoging van het risicoprofiel van de portefeuille zakelijke waarden. Het bestuur heeft dit vastgesteld en de aangepaste valutahedgestrategie zal vanaf 2022 conform het jaarlijks beleggingsplan worden uitgevoerd.

Ad 5: uit de ALM-studie blijkt dat de geplande transitie van StiPP naar een klimaatneutrale beleggingsportefeuille in 2050 een beschermende werking heeft op de beleggingsportefeuilles voor klimaatscenario's zoals een versnelde energietransitie. De klimaatdoelstellingen van StiPP, zoals geformuleerd in het MVB-beleid, dragen derhalve ook bij aan de financiële risicobeheersing.

1.11.3 Beleggingsresultaat 2021

Hierboven is vermeld dat het beleggingsresultaat in 2021 positief was. In dit hoofdstuk wordt dit resultaat nader toegelicht. In onderstaande tabel is weergegeven welk rendement per strategische beleggingsportefeuille is behaald. Zoals in de voorgaande paragraaf beschreven, zijn de beleggingsportefeuilles de 'bouwblokken' van de deelnemerspools en de reservepool. De uitkeringsportefeuille (uitkeringenpool) is een separate maatwerkportefeuille.

In de tabel is ook het rendement van de uitvoeringsbenchmark te zien. StiPP voert een passief beleid en streeft ernaar om met de beleggingsresultaten dicht bij de benchmark te blijven.

Beleggingsportefeuilles	Rendement (%)	Benchmark (%)
Zakelijke waarden	16.2%	15.5%
Vastrentende waarden middellang	-/- 0.8%	-/- 0.8%
Vastrentende waarden lang	-/- 6.3%	-/- 6.0%
Uitkeringsportefeuille (uitkeringenpool)	-/- 6.1%	-/- 7.0%

Zakelijke waarden

Het thema dat de financiële markten in 2021 domineerde was de ontwikkeling van de inflatie. Onder invloed van de heropening van economieën, na lockdowns als gevolg van de coronapandemie, ontstonden tekorten voor grondstoffen en liepen prijzen van grondstoffen en energie fors op. Deze tekorten en de gedurende het jaar 2021 steeds weer terugkerende hoge besmettingscijfers van COVID-19 zorgden voor problemen in productieketens en voor tekorten aan allerlei producten, van hout tot microprocessoren. De robuuste economische groei en de nog altijd zeer lage rentes betekenen dat de 'search for yield' nog altijd in alle hevigheid gaande is. Afgelopen jaar was voor aandelenmarkten dan ook een uitzonderlijk goed jaar. Dit is terug te zien in de resultaten van de zakelijke-waardenportefeuille. Deze behaalde in 2021 een positief rendement van maar liefst 16,2%, 0,7%-punt hoger dan de benchmark (15,5%). Deze outperformance is met name te danken aan de positieve bijdrage van de MVB-factor (selectie op duurzaamheid) binnen de categorie 'Aandelen ontwikkelde landen' in de portefeuille. De zakelijke-waardenportefeuille is voornamelijk belegd in aandelen, en in mindere mate in onroerend goed en in hoogrentende leningen van landen. Het gerealiseerde rendement op aandelen in 2021 was 19,7%. Onroerend goed liet na een forse dip in 2020 een hoog positief rendement zien van 27,3%. Vooral beursgenoteerd onroerend goed maakte een enorme inhaalslag en behaalde 36,3% aan rendement in 2021. Het rendement op hoogrentende leningen van landen eindigde marginaal in de plus: + 0,8%. Daarnaast dekt StiPP een deel van het valutarisico af, wat in 2021 negatief uitpakte door een stijging van de Amerikaanse dollar ten opzichte van de euro (circa 7%). De bijdrage van de valuta-afdekking aan de portefeuille was zodoende negatief en bedroeg -/- 2,3%.

Vastrentende waarden middellang

Vastrentende waarden hadden het in 2021 door de oplopende renteniveaus wat moeilijker. De Duitse 10-jaars rente steeg in 2021 van -/- 0,57% naar -/- 0,18%. Dit had dan ook zijn weerslag op de portefeuille 'Vastrentend middellang' van StiPP, een portefeuille die belegt in staatsobligaties van Europese kernlanden, bedrijfsobligaties met een hoge kredietwaardigheid en in Nederlandse woninghypotheken. Staatsobligaties van Europese kernlanden behaalden in 2021 een negatief resultaat van -/- 3,7%. Ook bedrijfsobligaties van investment grade-kwaliteit uitgegeven in euro's eindigden in de min, met een resultaat van -/- 1,1%. Woninghypotheken behaalden een positief rendement van 1,7%.

Vastrentende waarden lang

De portefeuille met langlopende vastrentende waarden, 'Vastrentende waardenlang', heeft als doel het beperken van het renterisico van vooral de oudere leeftijdsgroepen. Dit beschermt de deelnemers voor de invloed van renteverandering op de inkoopprijs van het pensioen op pensioendatum. Deze portefeuille heeft om deze reden een hoge rentegevoeligheid. Dit betekent dat wanneer de rente verandert, de waarde van deze portefeuille relatief sterk meebeweegt. In 2021 zijn de rentes over de hele linie fors gestegen, wat resulteerde in een negatief resultaat van deze vastrentende-waardenportefeuille van +/- 6,3%.

Uitkeringenpool

In de uitkeringenpool – ook wel uitkeringsportefeuille genoemd – wordt belegd in euro-staatsobligaties met een gemiddelde looptijd (duratie) die overeenkomt met de ingegane pensioenen van StiPP. Met deze beleggingsstrategie wordt het renterisico van de pensioenuitkeringen tot een minimum beperkt. De gemiddelde looptijd van de beleggingen in deze portefeuille bedroeg per einde 2021 circa 13,4 jaar. Het rendement van de portefeuille was +/- 6,1% in 2021, vergeleken met een rendement van +/- 7,0% voor de benchmark. Het negatieve resultaat is grotendeels een gevolg van de rentestijging op de kapitaalmarkten en van de hoge rentegevoeligheid van de beleggingsportefeuille.

Ondanks een negatief rendement in absolute zin, toonde de portefeuille wel een positieve relatieve performance ten opzichte van de benchmark. De benchmark, c.q. de zogenoemde 'swaprentecurve' is gebaseerd op de maandelijkse pensioeninkooptarieven van StiPP. Ook de swaprentecurve is gestegen op de kapitaalmarkt. Maar StiPP gebruikt voor de afdekking van het renterisico alleen euro-staatsobligaties en geen swaps. Omdat de rente op de staatsobligaties in 2021 minder hard gestegen is dan de rente op swaps, werkt dit gunstig uit voor het resultaat en de balanssamenstelling van de uitkeringenpool.

Overigens is het absolute negatieve resultaat niet ten koste gegaan van de uitkeringen aan de pensioengerechtigden. De uitkeringenpool is veilig belegd, de balans is in evenwicht en door de afdekking van het renterisico, 'ademt' deze als het ware mee met de renteontwikkeling op de kapitaalmarkten. Bovendien beschikt de uitkeringenpool over een ruime (verplichte) reserve. De dekkingsgraad van de uitkeringenpool bedroeg per eind 2021 115,9%, gemeten op basis van de swaprente.

1.11.4 Beleggingen in Nederland

Zowel bij de deelnemers van StiPP als in de politiek, is er aandacht voor beleggingen in Nederland. Daarom wil StiPP inzicht geven in de omvang van haar beleggingen in Nederland. In onderstaande tabel zijn deze beleggingen weergegeven als absolute bedragen in miljoenen euro's en als percentage van het totale vermogen voor de verschillende beleggingscategorieën per 31 december 2021. Per saldo is de omvang van Nederlandse beleggingen toegenomen.

Beleggingen in Nederland	% vermogen 2021	% vermogen 2020	Vermogen (in € 1 mln.) 2021	Vermogen (in € 1 mln.) 2020
Hypotheken	7,5%	7,6%	183	171
Vastgoed	2,7%	2,6%	66	59
Staatsobligaties	4,0%	3,0%	97	69
Aandelen	1,1%	0,9%	27	20
Bedrijfsobligaties	1,0%	0,8%	24	18
Totaal	16,3%	14,9%	397	337

1.11.5 Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)

In 2020 heeft StiPP het beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) grondig herzien en daarbij nieuwe ambities uitgesproken. Gedurende 2021 heeft het fonds de eerste implementatiemogelijkheden onderzocht en een aantal keuzes gemaakt ten behoeve van de verdere verduurzaming van de portefeuille. Daarnaast speelde in 2021 de implementatie van de Europese SFDR-verordening een grote rol. Het pensioenfonds heeft de pensioenregeling en beleggingsportefeuille geclassificeerd als een financieel product dat duurzaamheidsaspecten promoot (artikel 8).

De implementatie van het beleid van StiPP op het gebied van MVB²¹ is vormgegeven via onder meer de volgende onderwerpen:

- Thema klimaat en duurzame energie
- Uitsluitingen
- ESG-integratie
- Stemgedrag en dialoog
- Landenbeleid

Belangrijk onderdeel van het beleid is ook de verantwoording over het gevoerde beleid. Hieronder wordt kort inzicht gegeven in de eerste resultaten aan de hand van bovenstaande onderwerpen. In het (separate) MVB-jaarverslag worden deze en andere onderwerpen in meer detail uitgewerkt.

21. Zie het MVB-beleid van StiPP: <https://www.stippensioen.nl/media/1973/mvb-beleid.pdf>

Thema's klimaat en duurzame energie

Onderstaande tabel geeft per ultimo 2021 inzicht in de CO₂-emissie-exposure van een deel van de portefeuille versus het bijbehorende deel van de benchmark. In deze analyse zijn de categorieën aandelen, genoteerd onroerend goed en bedrijfsobligaties meegenomen; voor de overige beleggingen zijn er geen gegevens beschikbaar. Per categorie is de respectievelijke uitvoeringsbenchmark van StiPP als benchmark / referentie gebruikt.

Disclosure		Emission Exposure		Relative Emission Exposure			Climate Performance
Number/Weight		tCO ₂ e		tCO ₂ e/Invested	tCO ₂ e/Revenu	Weighted Avg	
Share of Disclosing Holdings		Scope 1 & 2	Incl. Scope 3	Relative Carbon Footprint	Carbon Intensity	Weighted Avg Carbon Intensity	Carbon Risk Rating ¹
Portfollio	68.2% / 90.2%	66,747	531,093	51.14	170.50	144.73	53
Benchmark	67.2% / 80.7%	136,043	855,661	104.23	287.16	272.77	49
Net Performance	1 p.p. / 9.5 p.p.	50.9%	37.9%	50.9%	40.6%	46.9%	-

Bron: ISS²²

De "scope 1 en 2-uitstoot" is door de betreffende onderneming waarin belegd wordt, zelf veroorzaakt. Scope 3 neemt ook de uitstoot door toeleveranciers en afnemers van de onderneming in beschouwing. De relatieve emissie relateert de emissie (scope 1 en 2) aan de omzet. Uit de tabel blijkt dat de ondernemingen in de beleggingsportefeuille van StiPP minder CO₂-uitstoot genereren dan het marktgemiddelde, zowel in absolute zin als relatief aan de omzet.

De carbon risk rating (CRR) geeft weer hoe het belegd vermogen blootgesteld wordt aan klimaatrisico's en kansen. De score voor StiPP is gemiddeld en ligt in lijn met de benchmark.

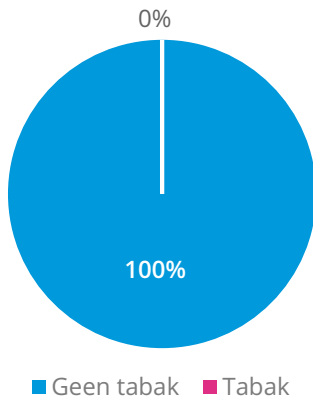
Uitsluitingen

StiPP heeft een uitsluitingsbeleid op basis waarvan ondernemingen worden uitgesloten betrokken bij productie van controversiële wapens, schendingen van VN Global Compact-richtlijnen, betrokkenheid bij kinderarbeid, tabaksproductie en kolenmijnen. StiPP belegt voornamelijk via duurzame beleggingsfondsen waardoor het eigen beleid van het pensioenfonds niet onbeperkt aan de markt kan worden opgelegd. Wel wordt periodiek gemonitord op exposure naar uitgesloten ondernemingen, waarop eventueel actie kan worden ondernomen.

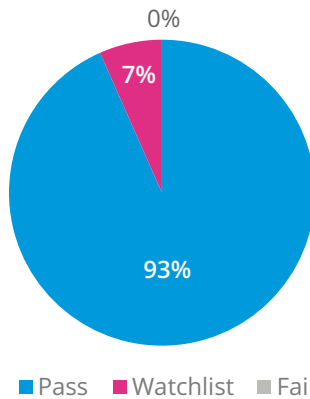
Onderstaande grafieken geven inzicht in de exposure naar tabaksproductie respectievelijk screening naar Global Compact. Het betreft de categorieën aandelen, bedrijfsobligaties, hoogrentende leningen en genoteerd onroerend goed. De gegevens zijn per eind 2021.

22. Institutional shareholder services; <https://www.issgovernance.com/>

Exposure tabak

Global Compact Screening

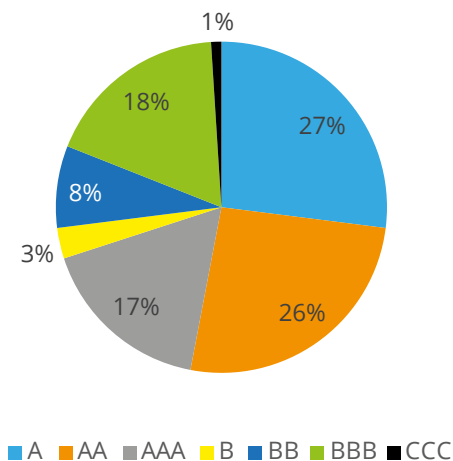

Bron: MSCI, Kempen

Er is bij StiPP geen (in)directe exposure naar tabaksproducenten of naar ondernemingen die de VN Global Compact-richtlijnen schenden. De exposure naar ondernemingen die op de 'watchlist' staan betreft 7%. De 'watchlist' omvat een lijst met bedrijven waarbij een verhoogd risico wordt waargenomen, maar waarbij (nog) geen harde overschrijding van de ESG-richtlijnen is geconstateerd.

ESG-integratie

Halverwege 2021 is binnen de zakelijke-waardenportefeuille een deel van de beleggingen in Europa overgezet naar een beleggingsfonds dat nog beter aansluit bij het ambitieuzere MVB-beleid van StiPP: het Northern Trust Europa SDG select-fonds. Dit fonds belegt conform ESG 'best in class' selectie, CO₂-uitstootreductie en SDG '3, 7 en 13', geheel in lijn met het beleid van StiPP.

Bijgaande grafiek toont de wegingen in portefeuille (aandelen, bedrijfs- en hoogrentende obligaties, onroerend goed) naar de verschillende MSCI ESG rating-klassen. De portefeuille heeft indirect 1% exposure naar de laagste rating (CCC) en 3% naar beleggingen met een B-rating. In vergelijking met eind 2020 is het belang in de hogere ratings aanzienlijk toegenomen.

Stemgedrag en dialoog

Alle bij StiPP betrokken vermogensbeheerders hebben zich gecommitteerd aan relevante internationale standaarden betreffende MVB. Hier maken richtlijnen ten aanzien van dialoog en stemmen op aandeelhoudersvergadering onderdeel van uit. Alle beheerders hebben expliciet aandacht voor eventuele negatieve impact van beleggingen.

Northern Trust is de beheerder van alle aandelenfondsen in de portefeuille van StiPP. Northern Trust stemt namens StiPP actief op aandeelhoudersvergaderingen. Voor de aandelenfondsen waarin StiPP participeert is er de mogelijkheid geweest namens het pensioenfonds op ruim 108.000 agendapunten een stem uit te brengen. In circa 11% van deze gevallen heeft Northern Trust zich onthouden van stemmen of tegen een door het management van de onderneming ingebracht voorstel gestemd.

Alle vermogensbeheerders die StiPP inschakelt, voeren actief dialoog met de relevante ondernemingen of obligatie-uitgevers. Indien onvoldoende voortgang bereikt wordt middels deze dialoog, bestaat de mogelijkheid van uitsluiting en verkoop van een belegging.

Landenbeleid

In het verslagjaar heeft StiPP een analyse uitgevoerd op de mogelijkheden van het voeren van een landenbeleid conform MVB-grondslagen.

Het doel van een landenbeleid is om op basis van objectieve criteria met zorgvuldige afweging van belangen een consistent beleid te kunnen voeren, in plaats van discussies binnen het bestuur op 'case by case' basis. Daarom is eind 2021 het MVB-beleid van StiPP uitgebreid met een hoofdstuk 'landenbeleid' dat als volgt kort kan worden samengevat:

1. Het landenbeleid is gericht op beleggingen in (staats)obligaties in opkomende markten, niet op aandelen;
2. De grondslag voor het landenbeleid wordt gevormd door de VN Global Compact-criteria, schending van mensenrechten en sanctielijsten van de VN en de EU;
3. De instrumenten voor het landenbeleid zijn screening, uitsluiting, 'best in class' ESG, SDG-criteria en het thema klimaat en duurzame energie;
4. StiPP hanteert een uitsluitingslijst van landen op basis van EU- of VN-sancties, of schending van mensenrechten.

In de implementatie is StiPP mede afhankelijk van de richtlijnen van de EMD²³ -fondsen waar StiPP in belegt. Thans worden daar ESG-criteria op toegepast voor de weggingen en portefeuilleconstructie. Maar deze zullen mogelijk niet altijd geheel kunnen aansluiten bij de criteria van StiPP, bijvoorbeeld ten aanzien van (volledige) uitsluiting. StiPP onderzoekt de mogelijkheden, in overleg met vermogensbeheerders, om de richtlijnen en ESG-fondscriteria verder aan te scherpen.

Vorbereidingen voor 2022

Gedurende 2021 heeft het fonds de eerste implementatiemogelijkheden onderzocht en een aantal keuzes gemaakt ten behoeve van de verdere verduurzaming van de portefeuille. In 2022 zal dit geconcretiseerd worden door afscheid te nemen van een aantal fondsen in de portefeuille en over te stappen op fondsen met hogere MVB-ambities. Een van de speerpunten hierbij zal het leveren van een (meetbare) contributie aan de door het fonds geselecteerde *sustainable development goals* (SDG's) zijn, als ook het volgen van de CTB-benchmark ten behoeve van CO₂-reductie.

23. Emerging Market Debt, c.q. staatsobligaties van opkomende landen.

Daarnaast zal StiPP bijzondere aandacht besteden aan de communicatie en verantwoording inzake MVB-beleid, conform de eisen volgens de EU Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) wetgeving en EU-Taxonomie.

1.11.6 Z-score en performancetoets

De verplichte berekening van de zogeheten z-score volgt uit het vrijstellingsbesluit van de Wet BPF 2000. Als StiPP op beleggingsgebied onvoldoende presteert, dan bestaat er voor aangesloten werkgevers de mogelijkheid vrijstelling van de verplichte deelname aan StiPP aan te vragen.

De z-score is een voorgeschreven methodiek om de berekening van de performance van het fonds te objectiveren. Daartoe wordt het rendement van de beleggingsportefeuille vergeleken met de benchmark van het pensioenfonds en gecorrigeerd voor beleggingskosten en beleggingsrisico. Vervolgens wordt een performancetoets gedaan door de z-scores van de afgelopen vijf jaar op te tellen en te delen door de wortel uit vijf. Indien de uitkomst van de performancetoets lager is dan factor $-/-$ 1,28, kunnen werkgevers vrijstelling aanvragen.

Het rendement van de totale portefeuille bedroeg in 2021 7,02%, wat hoger is dan het rendement van de benchmark (6,77%). Deze benchmark wordt gebruikt om de relevante z-score te berekenen. De z-score voor het jaar 2021 is uitgekomen op 0,25. De score op de performancetoets is 1,55²⁴. Deze positieve scores betekenen dat er bij StiPP geen vrijstelling kan worden verkregen op grond van onvoldoende beleggingsrendement: het fonds presteert beter dan minimaal vereist wordt.

24. Inclusief de sinds 2008 verplicht gestelde opslag van 1,28.

1.12 Uitvoeringskosten

De uitvoering van een pensioenregeling en een pensioenfonds kosten geld. De hiermee gemoeide uitvoeringskosten kunnen gesplitst worden in kosten voor pensioenbeheer (waaronder ook begrepen de kosten voor het besturen van het pensioenfonds) en kosten voor vermogensbeheer. StIPP vindt het belangrijk transparant te zijn over deze kosten en presenteert daarom in dit verslag de uitvoeringskosten in detail. Hierbij is rekening gehouden met aanbevelingen van de Pensioenfederatie en de AFM alsook de wettelijke verplichtingen hieromtrent. De in onderstaande tabel gepresenteerde kosten zijn in duizendtallen.

1.12.1 Uitvoeringskosten pensioenbeheer

In onderstaande tabel worden de uitvoeringskosten voor het pensioenbeheer nader gespecificeerd.

(Bedragen in € 1.000)

Bestuur, advies en controle	2021	2020
Vacatievergoedingen bestuur, VO en auditcie.	747	766
Sleutelfuncties	102	97
Externe adviseurs	171	205
Certificerende en adviserende actuarissen	328	300
Onafhankelijke accountant	60	44
Contributies en bijdragen	344	630
Overige kosten	29	70
Totaal	1.781	2.112
Administratie		
Pensioenbeheer deelnemers en pensioengerechtigden	7.276	7.883
Pensioenbeheer werkgevers	4.141	4.041
Overig pensioenbeheer en bestuursondersteuning	2.747	2.696
Handhaving SNCU	418	384
Vergoedingen administratiekosten en boetes werkgevers	-/-440	-/-240
Totaal	14.142	14.764
Totaal pensioenbeheerkosten	15.923	16.876
Aantal actieve deelnemers	299.949	321.532
Aantal gewezen deelnemers	758.147	840.994
Aantal pensioengerechtigden	12.129	10.457
Totaal	1.070.225	1.172.983
Gemiddelde kosten pensioenbeheer:		
- per deelnemer (alle deelnemers)	€ 14,88	€ 14,39 ²⁵
- per deelnemer (actieven en pensioengerechtigden)	€ 51,02	€ 50,84

25. Presentatie vergelijkend cijfer aangepast.

1.12.2 Toelichting bij de uitvoeringskosten pensioenbeheer

De uitvoeringskosten voor het pensioenbeheer bedragen € 15,9 miljoen in 2021. Dit is bijna € 1 miljoen minder dan in 2020. Voor een deel zit deze daling bij de kosten voor bestuur, advies en control, alwaar met name het niet langer gebruik maken van de Berichtenbox en verminderd gebruik van DigiD – binnen de post ‘contributies en bijdragen’ – hebben geleid tot substantieel lagere kosten. Voor het overige liggen de bestuurs-, advies- en controlekosten in lijn met die van vorig jaar en zijn de verwachtingen die StiPP omtrent het niveau ervan vooraf had, uitgekomen.

Onderdeel van de contributies en bijdragen zijn de verplichte bijdragen die het fonds jaarlijks betaalt aan de toezichthouders. Deze zijn in 2021 wederom gestegen ten opzichte van voorgaand verslagjaar. De stijging betreft zowel de toezichtsbijdrage voor AFM als de bijdrage voor DNB.

Jaar	Kosten DNB	Kosten AFM	Totaal directe toezichtskosten
2017	45	59	104
2018	54	63	117
2019	69	65	134
2020	70	69	139
2021	82	70	152

Bovenstaande bedragen (in duizend euro) zijn exclusief de indirecte toezichtskosten, zoals kosten die StiPP moet maken om medewerking te kunnen geven aan onderzoeken van toezichthouders.

Binnen de uitvoeringskosten pensioenbeheer zijn de administratiekosten de kosten die betrekking hebben op de lasten voor de daadwerkelijke pensioenuitvoering ten behoeve van deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers. Hieronder vallen ook de lasten voor communicatie, incasso en excasso. Bovendien worden de uitgaven voor bestuursondersteuning, waaronder juridische advisering en financiële administratie, tot de administratiekosten gerekend. Ook deze vielen in 2021 lager uit. Voor het grootste gedeelte is dit te danken aan een volume-effect: veel administratiekosten zijn afhankelijk van het aantal deelnemers dat StiPP heeft. Omdat, voornamelijk als gevolg van de uitvoering van de Wet waardeoverdracht klein pensioen, het aantal deelnemers bij StiPP is afgenomen, betaalt StiPP minder administratiekosten. Een feit dat in bovenstaande tabel duidelijk zichtbaar is bij de post ‘Pensioenbeheer deelnemers en pensioengerechtigden’. Daarnaast is zichtbaar dat handhavingsactiviteiten bij werkgevers geleid hebben tot een toename van de vergoedingen voor administratiekosten en boetes, iets wat positief uitwerkt in de administratiekosten van het fonds.

De uitvoeringskosten voor pensioenbeheer zijn dus duidelijk lager dan in 2020. Gerekend in kosten per deelnemer vallen ze evenwel wel wat hoger uit, gezien het lagere aantal deelnemers aan het einde van het verslagjaar in relatie tot het aantal ultimo 2020. Bij lange na niet alle pensioenbeheerkosten zijn variabel en direct gerelateerd aan de hoeveelheid deelnemers. Ondanks de materiële daling van de totale kosten heeft dit zodoende geleid tot een stijging van de kosten per deelnemer.

1.12.3 Benchmark uitvoeringskosten pensioenbeheer

Voor de vergelijking van de uitvoeringskosten van het pensioenbeheer maakt StiPP gebruik van de LCP Kostenbenchmark. In deze benchmark wordt aan de hand van publiekelijk beschikbare gegevens door adviesbureau LCP onderzoek gedaan naar de uitvoeringskosten van pensioenuitvoerders in Nederland. Hoewel het kengetal zeker zijn beperkingen kent, laten dergelijke kosten zich het beste vergelijken in de gemiddelde kosten voor pensioenbeheer per deelnemer. De LCP Kostenbenchmark 2021 is de meest recente benchmark; deze heeft betrekking op de over 2020 gerapporteerde pensioenbeheerkosten, dus niet over de kosten die in dit verslag verantwoord worden.

Hoewel StiPP, gezien de karakteristieken van het fonds, zich richt op de gemiddelde kosten per deelnemer waarbij alle deelnemers van het fonds betrokken worden, laten de gemiddelden kosten per actieve en pensioengerechtigde deelnemer zich goed vergelijken. In 2021 waren deze bij StiPP gemiddeld € 51,02 en in 2020 € 50,84. In de peergroup van achttien pensioenfondsen waarmee LCP StiPP vergelijkt, was het gemiddelde in 2020 € 109 per deelnemer en pensioengerechtigde. En liepen deze kosten uiteen van € 51 tot € 191 per deelnemer en pensioengerechtigde. StiPP is daarmee het pensioenfonds met de laagste pensioenbeheerkosten per deelnemer en pensioengerechtigde. Een conclusie die het fonds al meerdere jaren kan trekken.

Beheersing en beperking van de pensioenbeheer- en/of uitvoeringskosten zijn zeer belangrijk voor StiPP. StiPP streeft ernaar om van de pensioenpremies die zij ontvangt, zo veel als mogelijk toe te laten komen aan de pensioenen van de deelnemers. Hoewel de kosten per deelnemer absoluut gezien laag zijn, zijn de uitvoeringskosten ten opzichte van de pensioenkapitalen van de deelnemers relatief hoog. Ook gemeten als percentage van de verschuldigde premies zijn de uitvoeringskosten relatief hoog: 5,7%. In 2020 was dit 5,6%. De lichte stijging is het gecombineerde gevolg van de ontwikkeling van het premievolume – lager als gevolg van het vertrek van de payroll-deelnemers – en de uitvoeringskosten in 2021. Deze laatste zijn in absolute zin dus wel lager dan in 2020.

1.12.4 Oordeel bestuur over uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten voor het pensioenbeheer, inclusief de kosten voor het bestuur, zijn in vergelijking met het jaar ervoor gedaald in 2021. Hoewel de daling deels voorzien was en de pensioenbeheerkosten in de laatste jaren stabiel geworden zijn, is het bestuur content met deze uitkomst. Het bestuur besteedt veel aandacht aan de uitvoeringskosten en is bijvoorbeeld zeer terughoudend met betrekking tot meerwerk in het pensioenbeheer en het inhuren van adviseurs. Daarenboven is het fonds continu met de pensioenuitvoeringsorganisatie in gesprek over hoe het pensioenbeheer kostenefficiënter kan worden uitgevoerd. Onder meer door digitalisering en automatisering.

Ondanks de relatief zeer lage kosten per deelnemer – StiPP is hierbij één van de koplopers in Nederland – heeft het bestuur onverminderd veel aandacht voor de uitvoerbaarheid van de pensioenregeling in relatie tot de te maken kosten. Gezien de relatief lage pensioenpremie en de korte actieve deelname aan de pensioenregeling, en als gevolg daarvan de vele opgebouwde kleine pensioenen, is oplettendheid voor de hoogte van de uitvoeringskosten voortdurend geboden. Deze kosten zullen toenemen als gevolg van de verwachte toename van het aantal deelnemers door de verkorting van de wachttijd. De uitdaging voor het bestuur is de relatieve kostenstijging – de kosten per deelnemer – binnen de perken te houden. *Straight through processing* door automatisering, digitalisering en het benutten van schaalvoordelen zijn elementen hiervoor.

1.12.5 Uitvoeringskosten vermogensbeheer

In deze paragraaf wordt verantwoording afgelegd over de vermogensbeheerkosten. Allereerst worden de kosten beoordeeld ten opzichte van voorgaande jaren. Vervolgens zullen de kosten worden vergeleken met de in 2021 behaalde rendementen. Daarna worden de kosten verder uiteengezet, waarbij een aantal specifieke kostenposten is voorzien van extra commentaar. De paragraaf wordt afgesloten met een oordeel van het bestuur.

De hieronder vermelde kosten vermogensbeheer zijn geen onderdeel van de eerder genoemde uitvoeringskosten. De beleggingsadvieskosten, de kosten bestuursondersteuning vermogensbeheer en een kleine post overige kosten, worden aan de kosten van het vermogensbeheer toegerekend. Dit wordt hieronder nader gespecificeerd.

Totale beleggingskosten

De totale beleggingskosten over 2021 bedroegen € 5,9 miljoen, ofwel 0,26% van het gemiddeld belegd vermogen. Het gemiddeld belegde vermogen bedroeg afgerond € 2.230 miljoen (2020: € 1.999 miljoen). In onderstaande tabel worden deze kosten gesplitst naar beheer- en transactiekosten.

Onder de beheerkosten vallen de (directe) kosten die worden betaald aan de verschillende externe vermogensbeheerders van StiPP. Daarnaast vallen hieronder ook de (indirecte) kosten voor de fiduciaire dienstverlening van KCM, de advieskosten, kosten voor bestuursondersteuning en de bewaarkosten van de custodian. Onder transactiekosten vallen alle kosten die te maken hebben met het aan- en verkopen van beleggingsstukken. Dit heeft betrekking op het dagelijks beheer van de diverse beleggingsfondsen en mandaten, maar ook met de aan- en verkoopkosten in verband met de maandelijkse nieuwe beleggingen en herallocaties van de strategische beleggingsportefeuilles van StiPP.

Jaar	Totaal beleggingskosten	Totaal beheerkosten	Totaal transactiekosten
2021	0,26%	0,21%	0,05%
2020	0,36%	0,24%	0,12%
2019	0,43%	0,31%	0,12%
2018	0,42%	0,34%	0,08%
2017	0,39%	0,30%	0,09%

In 2021 is een aanzienlijke reductie van 0,10%-punt van de totale beleggingskosten in relatie tot het gemiddelde belegde vermogen opgetreden, onder meer door het in 2021 gestegen gemiddelde belegde vermogen. Dat bedroeg in 2020 nog € 1.999 miljoen. Maar ook vanwege een aantal bijzondere redenen die vooral betrekking hadden op de *indirecte* vermogensbeheerkosten en de transactiekosten:

1. De lagere fiduciaire managementfee, op basis van de nieuwe overeenkomst per 1 mei 2020, werkt in 2021 volledig door op jaarbasis. Het verschil bedraagt circa € 0,2 miljoen ofwel 0,02% van het gemiddelde belegd vermogen.
2. De transactiekosten zijn sterk verminderd, voornamelijk door een daling van transactiekosten binnen een aantal beleggingsfondsen, zowel bij aandelen, vastgoed als bij fondsen die in obligaties beleggen.
3. Bij de vastrentende waarden is de daling van de transactiekosten een gevolg van een herziene berekeningsmethodiek die aansluit bij de MiFID II standaard en de PRIIPs 'arrival price'²⁶-methodiek. Hierbij worden daadwerkelijk uitgevoerde transacties vergeleken met bied- en laatkoersen bij inleg van transacties, wat op een zeker moment kan leiden tot 'negatieve' transactiekosten (lees: gunstiger dan het marktgemiddelde). Dit is opgetreden in 2021 binnen alle portefeuilles en beleggingsfondsen waarin voor StiPP in vastrentende waarden belegd wordt.
4. In voorgaande jaren werden uit het oogpunt van prudentie eventuele negatieve transactiekosten stelselmatig op nul gezet. Dit resulteerde echter in een overschatting van de totale transactiekosten: er zijn namelijk ook altijd transacties die positieve transactiekosten hebben. De in 2021 herziene methodiek levert een evenwichtiger totaalbeeld op. Als gevolg van deze herziening daalden de transactiekosten vastrentende waarden in vergelijking met 2020 met € 1,2 miljoen, ofwel 0,06% van het gemiddelde belegd vermogen.
5. Binnen de aandelen- en vastgoedbeleggingsfondsen had de relatieve daling van de transactiekosten betrekking op de zogeheten valuefondsen, te weten het 'ESG leaders' fonds dat in aandelen in opkomende markten belegt, en het vastgoedfonds dat in Europa belegt. Aangezien de aandelen- en vastgoedbeleggingen door de sterke performance in 2021 in waarde zijn gestegen, leidde dit tot een daling van de transactiekosten met 0,01% in relatie tot het gemiddelde belegd vermogen van StiPP.

De tabel geeft naast de beleggingskosten voor 2021 ook de kosten voor de jaren 2017 tot en met 2020 weer. Te zien is dat de beheerkosten een dalende trend vertonen. Aangezien een aanzienlijk deel van de beheerkosten vaste vergoedingen betreft, is dit deels het gevolg van de toename van het belegd vermogen van het fonds. In 2020 (met ingang van 1 mei) is er echter ook een nieuwe overeenkomst met de fiduciaire vermogensbeheerder afgesloten; deze kent een lagere beheerfee dan de vorige overeenkomst. Bovendien worden op continue basis beheervergoedingen van externe vermogensbeheerders gemonitord en waar mogelijk betere afspraken vastgelegd. De al jarenlang groeiende schaalgrootte van het belegd vermogen van StiPP bevordert de kostenefficiëntie.

26. Packaged Retail Investment and Insurance-based investment Products; <https://www.afm.nl/nl-nl/professionals/onderwerpen/priips-publicaties>

Rendementen versus kosten

In onderstaande tabel zijn de kosten per beleggingscategorie weergegeven naast de in 2021 behaalde rendementen.

Kosten vermogensbeheer	Belegd vermogen	Beheer	Transacties	Totaal	Rendement 2021	
					Fonds	Benchmark ²⁷
Vastgoed*	8,5%	0,18%	0,04%	0,22%	29,6%	28,9%
Aandelen*	40,8%	0,11%	0,15%	0,26%	19,8%	19,0%
Vastrentende waarden*	50,6%	0,13%	-/-0,03%	0,10%	-/-3,1%	-/-2,9%
Valuta-afdekking**					-/-1,5%	-/-2,6%
Directe beheerkosten***	100%	0,13%	0,05%	0,18%	7,0%	6,8%
Ondersteuning bestuur		0,00%		0,00%		
Fiduciair beheer***		0,07%		0,07%		
Bewaarloon***		0,01%		0,01%		
Beleggingsadvies ***		0,00%		0,00%		
Overige kosten***		0,00%		0,00%		
Indirecte beheerkosten***		0,08%		0,08%		
Totaal beleggingskosten***				0,26%	7,0%	6,8%

*Kosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen in de betreffende categorie

**Kosten voor valuta afdekking zijn verwerkt in de kosten voor aandelen

***Kosten als percentage van het totale gemiddelde belegd vermogen

De beleggingscategorie vastgoed kent relatief de hoogste beheerkosten. Dit houdt verband met de relatief hoge operationele beheerkosten van direct vastgoed, zoals huurwoningen, waarin StiPP (indirect) belegt.

Het rendement op de valuta-afdekking was negatief vanwege een waardeinstijging van de afgedekte valuta, met name de Amerikaanse dollar.

De kosten voor ondersteuning van het bestuur, beleggingsadvies en overige zijn relatief klein uitgedrukt in percentage (0,01%) van het gemiddelde belegd vermogen, maar bedragen tezamen in euro's bijna € 202 duizend. De kosten voor ondersteuning van het bestuur gericht op vermogensbeheer bedragen € 90 duizend. Dit zijn de enige pensioenbeheerkosten die StiPP expliciet toerekent aan de vermogensbeheerkosten.

27. Dit betreft de z-score benchmark, zie paragraaf 1.11.6

Uitgedrukt in duizenden euro's zijn de absolute kosten per beleggingscategorie in 2021 als volgt:

Categorie	Beheerkosten	Transactiekosten	Totaal
Vastgoed	345	82	427
Aandelen	1.044	1.403	2.447
Vastrentende waarden	1.410	-/-386	1.024
Overige beleggingen	8	2	10
Directe beheerkosten	2.807	1.101	3.908
Indirecte beheerkosten	1.976		1.976
Totaal beleggingskosten	4.783	1.101	5.884

Deze kosten zijn niet gelijk aan de in de jaarrekening gepresenteerde beleggingskosten. In de jaarrekening staan alleen de kosten die het fonds zelf betaalt. Alhier gaat het om alle kosten, ook de kosten die in de praktijk direct verrekend worden in het beleggingsrendement. Voor het bepalen van deze kosten is evenals in voorgaande jaren gebruik gemaakt van schattingen, waaronder de volgende:

- De directe beheerkosten worden geschat op basis van de *ongoing charges figures* (OCF's) of *total expense ratio's* (TER's) van de beleggingsfondsen in de portefeuille of andere contractuele afspraken vermenigvuldigd met het gemiddelde belegd vermogen per beleggingsfonds;
- Voor de transactiekosten wordt gebruik gemaakt van opgaves van vermogensbeheerders over kosten van transacties en schattingen op basis van het transactievolume per beleggingscategorie, de gemiddelde transactiekosten en de marktimpact van de betreffende categorie.

1.12.6 Benchmarkonderzoek beleggingskosten

De ontwikkeling van de absolute en relatieve kosten van vermogensbeheer heeft de doorlopende aandacht van het bestuur. In dit kader heeft het bestuur wederom een kostenbenchmarkstudie uit laten voeren door een onafhankelijk bureau (LCP), voor een vergelijking van de totale beleggingskosten in de periode 2018 tot en met 2020.

Voor deze studie is zoals gebruikelijk een peergroup-analyse uitgevoerd met 23 pensioenfondsen van vergelijkbare omvang. Hieruit is gebleken dat de gemiddelde vermogensbeheerkosten in deze drie jaren bij StiPP enigszins lager liggen dan het gemiddelde van de peergroup (0,29% versus 0,32%), maar dat de transactiekosten van StiPP fractioneel hoger liggen (0,11% versus 0,08%).

Tevens is er een kwalitatieve analyse gemaakt van de verantwoording van de beleggingskosten door StiPP in het bestuursverslag 2020. Deze analyse is gedaan aan de hand van criteria zoals mate van transparantie, verantwoording en toelichting. In vergelijking met de peergroup haalt StiPP volgens dit onderzoek een voldoende op 11 van de 14 criteria, een score die ruim boven het landelijke gemiddelde ligt. StiPP streeft ernaar in de toekomst op alle 14 criteria een voldoende te behalen, dit heeft onder meer betrekking op de vermelding van het gemiddeld belegd vermogen en inzicht in de toerekening van pensioenbeheerkosten aan vermogensbeheerkosten. Deze zijn in dit jaarverslag expliciet vermeld.

Ten aanzien van de peergroupvergelijking werden de volgende observaties gedaan over 2020:

1. De totale vermogensbeheerkosten in 2020 (0,36%) lagen vrijwel op hetzelfde niveau als de mediaan van de peergroup (0,35%).
2. Voor de portefeuilles vastrentende waarden waren zowel de vermogensbeheerkosten (0,11% versus 0,14%) als de transactiekosten (0,07% versus 0,09%) van StiPP lager dan de peergroup mediaan. StiPP heeft concurrerende afspraken gemaakt voor de beheerkosten van met name de staatsobligatiesportefeuille.
3. Voor de aandelenportefeuilles waren de vermogensbeheerkosten van StiPP lager dan de peergroup, c.q. 0,11% versus 0,15%. Maar de transactiekosten lagen met 0,17% versus 0,07% aanzienlijk boven de mediaan van de peer group. De hogere transactiekosten zijn mede het gevolg van de (gedeeltelijke) transitie van de portefeuille aandelen Europa naar een meer duurzaam beleggingsfonds.
4. Voor de portefeuilles vastgoed waren de vermogensbeheerkosten aanzienlijk lager (0,18% versus 0,46%) dan de mediaan van de peergroup en de transactiekosten iets hoger (0,11% versus 0,09%). De relatief lage beheerkosten vastgoed zijn vooral het gevolg van de vooralsnog grotendeels passieve beleggingsstijl van StiPP.

1.12.7 Oordeel bestuur over de uitvoeringskosten vermogensbeheer

Naar aanleiding van de beleggingskosten (uitvoeringskosten vermogensbeheer) in 2021 en de benchmarkstudie van deze kosten over de jaren 2018 tot en met 2020 heeft het bestuur van StiPP geconcludeerd dat:

- het totaal van de beleggingskosten aanzienlijk gedaald is in vergelijking met 2020, wat duidt op een trend die in lijn ligt met de doelstelling van het bestuur van voortschrijdende efficiëntie en kostenreductie;
- de daling vooral is opgetreden in de indirecte vermogensbeheerkosten en in de transactiekosten, zowel door eenmalige als door structurele ontwikkelingen, zoals de lagere fiduciaire managementvergoeding en de verbeterde methodiek voor het meten van transactiekosten vastrentende waarden;
- de benchmarkstudie tot en met 2020 een gemiddeld tot positief beeld schetst van de beleggingskosten van StiPP in vergelijking met de peergroup. Dit betreft vooral de beheerkosten, terwijl ten aanzien van de transactiekosten nog progressie kan worden gemaakt.

Alles overwegende vindt het bestuur dat het huidige kostenniveau van de beleggingsportefeuille past bij het verwachte rendement en het risico van het belegd vermogen. StiPP streeft naar een niveau van maximaal 0,30% aan vermogensbeheerkosten voor het totaal belegd vermogen. Nadat in 2020 reeds een stap in de goede richting is gezet, is in 2021 deze doelstelling zelfs in ruime mate behaald.

Dit is een verheugend feit en draagt bij aan de gewenste efficiënte bedrijfsvoering van StiPP. Iets wat ten goede komt aan de kapitaalopbouw en pensioenuitkeringen van de deelnemers van StiPP.

1.13 Risicomanagement

1.13.1 Algemeen

Onlosmakelijk aan het besturen van een pensioenfonds is het managen van risico's. Iets wat in de praktijk zichtbaar wordt in de vorm van het continu doorlopen van een cyclus die begint met het vaststellen van uitgangspunten en een risicohouding en vervolgd wordt door identificatie, analyse en beoordeling van risico's. Deze risico's worden in de praktijk in een bepaalde mate beheerst, worden voortdurend gemonitord en waar nodig worden beheersmaatregelen bijgesteld. Een jaarlijkse evaluatie van de cyclus leidt vervolgens tot het eventueel aanpassen van het risicoprofiel en het risicobeleid, waarna de cyclus weer opnieuw start.

Risico's kunnen zowel positieve als negatieve gevolgen hebben. Het is de taak van het bestuur om mogelijke risico's zo volledig mogelijk in beeld te brengen en vast te stellen welke daarvan gewenst, acceptabel dan wel onacceptabel zijn. Hierop moet het beleid zodanig ingericht worden dat de voorzienbare risico's voldoende beheerst worden. Voldoende betekent dat de beheersing in lijn is met de risicohouding. Iets wat zowel van belang is voor financiële als niet-financiële risico's.

Het belangrijkste uitgangspunt voor het risicomanagement – en daarmee het risicobeleid en de risicohouding – wordt gevormd door de missie, visie en strategie van het fonds. Deze vormen de leidraad voor de strategische doelstellingen voor het fonds. Een risico is in feite alleen relevant als het de realisatie van deze doelstellingen zou kunnen verhinderen. "Zonder doel geen risico."

In 2021 heeft het bestuur van StiPP het risicomanagement van het fonds herzien en de kern hiervan vastgelegd in een nieuwe beleidsdocument, het Beleid Integraal Risicomanagement. Dit beleid is gebaseerd op de internationale ISO 31000-norm voor risicomanagement en bepaalt onder meer dat risicomanagement gezien wordt als een vorm van waardenmanagement, waarbij het omgaan met gevolgen voor waarde centraal staat. Dit betreft zowel waardecreatie als waardebescherming. Ofwel zowel voor de wijze waarop StiPP dagelijks waarde toevoegt voor haar stakeholders – door premies te incasseren, gelden te beleggen, pensioenen te administreren, te verzekeren en uit te betalen, hierover te communiceren – als voor de wijze waarop deze processen beheerst en beschermd worden door bijvoorbeeld goed bestuur, wet- en regelgeving en continue mitigatie van allerhande risico's. Het gaat erom risico's zodanig te beheersen dat het fonds zijn strategische doelstellingen zal of kan realiseren.

1.13.2 Risico-uitgangspunten

Ten behoeve van het nieuwe integrale risicomanagement heeft StiPP meerdere uitgangspunten geformuleerd die het fundament voor het risicoraamwerk vormen en de basis voor de implementatie van het risicomanagement zijn. Dit zijn de risico-uitgangspunten:

- 1.** Risicomanagement is geïntegreerd in de besturing van StiPP. Hiermee wordt een voortdurende alertheid beoogd en dit draagt bij aan het realiseren van onze doelstellingen.
- 2.** Het risicomanagement is situationeel bepaald, heeft betrekking op het hele pensioenfonds en richt zich primair op de risico's met de grootste impact op de doelstellingen van het fonds.
- 3.** StiPP identificeert en beoordeelt periodiek welke risico's de meeste impact voor het fonds hebben en stelt per beoordeeld risico beheersmaatregelen op. Beheersmaatregelen worden aantoonbaar toegepast en/of uitgevoerd.
- 4.** Risicomanagement is het actief beheersen van (on)gewenste en/of onbeloonde risico's, niet het vermijden van risico's.

5. Het risicomanagement is dynamisch: StiPP staat steeds klaar om in te spelen op veranderingen en heeft doorlopende processen van analyseren, oordelen, monitoren, evalueren en verbeteren.
6. Door risico's (en rapportages) daarover) structureel te bespreken blijven alle bestuurders alert en risicobewust, en daardoor leren wij ook continu.
7. StiPP heeft een open en transparante manier van werken en onderling met elkaar communiceren. Daarbij worden gemaakte fouten spontaan gemeld en niet afgestraft, maar gebruikt om van te leren.

Deze uitgangspunten spreken voor zich en betreffen zowel het proces van risicomanagement als de cultuur en het gedrag van StiPP. Ze passen ook bij de risk principles uit de ISO 31000-norm die aangeven dat goed risicomanagement van een organisatie:

- geïntegreerd, gestructureerd en alomvattend is;
- dat het op maat gemaakt is, niemand uitsluit (inclusief is) en dynamisch is;
- en dat het gebaseerd wordt op best beschikbare informatie, rekening houdt met menselijke en culturele factoren, en gericht is op continue verbetering.

Op basis van deze uitgangspunten heeft StiPP haar integraal risicomanagement verder uitgewerkt.

1.13.3 Risicohouding

Genoemde verdere uitwerking uit zich bijvoorbeeld in de concretisering van de risicohouding van StiPP. Deze is mede op basis van de missie, visie en strategie van het fonds gedaan; er zijn vijf risicohoofdcategorieën onderkend. Aangezien de pensioenregeling van StiPP een duidelijk onderscheid kent tussen een opbouwfase en een uitkeringsfase – een onderscheid dat doorwerkt in veel facetten van beleid en dat voor een groot deel bepaalt wie (deelnemers of fonds) welk (financieel) risico loopt – komt dit ook terug in de hoofdcategorieën.

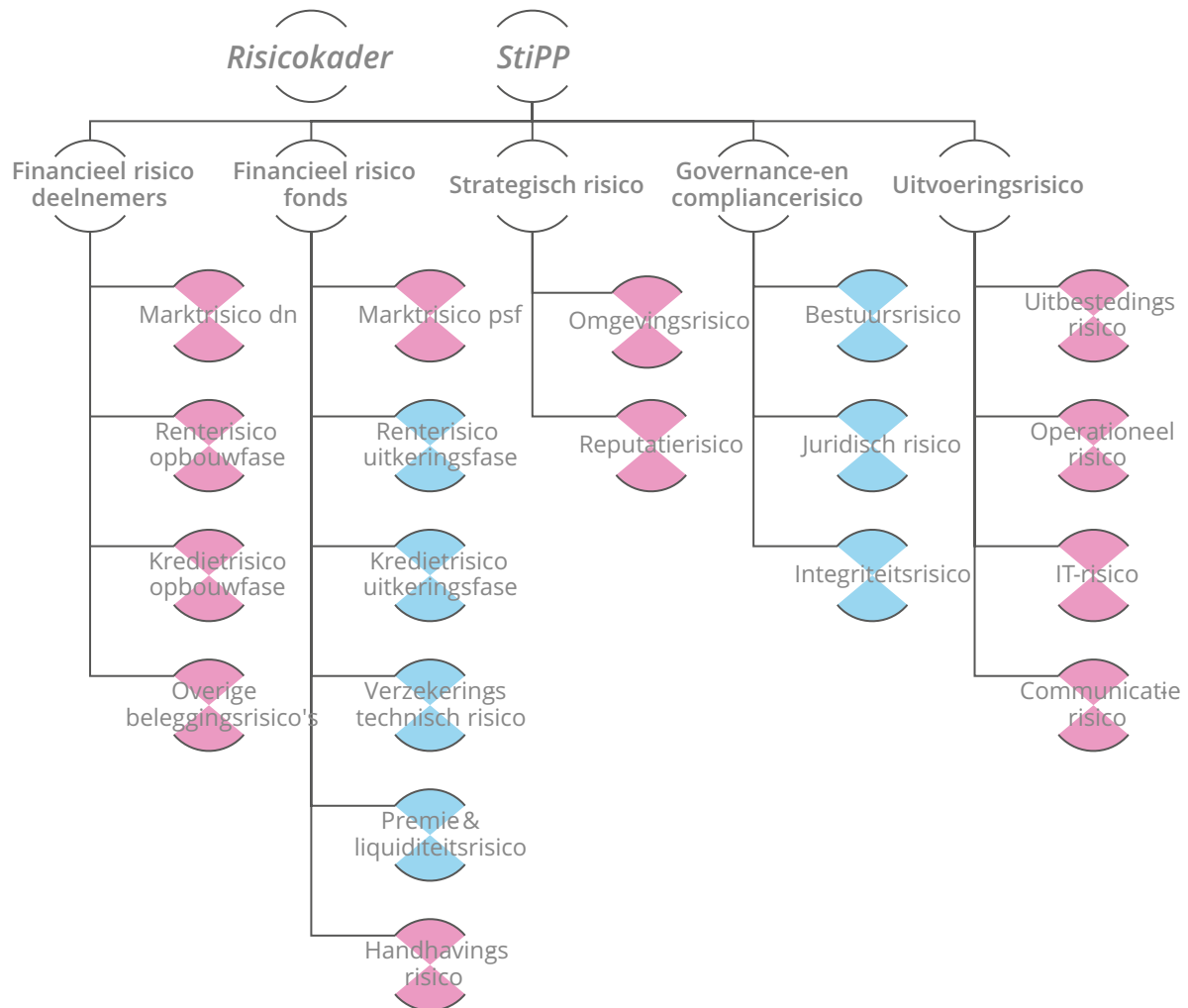
Aan deze hoofdcategorieën zijn risicocategorieën ('risico's') en subcategorieën ('subrisico's') toegewezen. Voor de risicocategorieën heeft het bestuur bepaald wat de risicohouding ten opzichte van deze risico's is: in welke mate is StiPP bereid en heeft ze het draagvlak om risico's te lopen? Een houding die voor alle geïdentificeerde risico's hetzij risicomijdend (laag), hetzij risicodragend (gematigd), is.

De risicohouding is ook geconcretiseerd in risicobereidheidsverklaringen. Hiermee wordt per risicohoofdcategorie toegelicht waarom het bestuur een bepaalde risicohouding heeft. Deze verklaringen worden ook wel risk appetite statements genoemd. Deze statements maken duidelijk waarom in veel gevallen het fonds een risicodragende houding heeft. Het vermijden van risico's is zeker niet de norm bij StiPP.

In onderstaande tabel komen de risicohoofdcategorieën, de risicohouding en de bereidheidsverklaringen samen:

Hoofdcategorie	Risicobereidheidsverklaring
Financieel risico deelnemers	Voor het realiseren van beleggingsrendementen voor een acceptabel pensioen is het nemen van bepaalde financiële risico's noodzakelijk. StiPP is bereid verantwoorde financiële risico's voor haar deelnemers te nemen, waarbij deze voor jongere deelnemers groter zijn dan voor oudere.
Financieel risico fonds	Om de verplichtingen na te kunnen komen is de strategie van StiPP erop gericht de continuïteit van de pensioenuitvoering te waarborgen door een gezonde financiële balans met voldoende, maar zonder overtollige reserves. In dit kader heeft StiPP een lage risicobereidheid en moet de verschuldigde pensioenpremie kostendekkend zijn.
Strategisch risico	StiPP heeft weinig invloed op de aard, de inhoud en de verplichtstelling van de pensioenregeling; daarom accepteert zij strategische risico's in een bepaalde mate. Het fonds is erop gericht wendbaar te zijn om in te kunnen spelen op veranderingen in de omgeving en accepteert tot een zekere hoogte reputatierisico's die met de uitvoering gepaard gaan.
Governance- en compliancerisico	StiPP houdt zich aan de geldende wet- en regelgeving, maar het fonds treedt in overleg met de toezichthouders over verplichtingen die onuitvoerbaar zijn of waarvan de kosten (naar verwachting) onevenredig hoog zijn. Toch is de risicobereidheid laag, zeker ten aanzien van integriteitsrisico's. Het bestuur moet altijd uit kunnen leggen wat het doet en waarom het dit doet.
Uitvoeringsrisico	Ter bevordering van de uitvoeringsefficiëntie zijn de administratieve processen van StiPP eenvoudig van opzet en worden ze zo veel als mogelijk geautomatiseerd uitgevoerd; 'digitaal' is de norm en de communicatie van het fonds richt zich op informeren met als doel zelfredzaamheid van deelnemers en aangesloten werkgevers. Bijgevolg is StiPP bereid in een bepaalde mate risico te lopen: het volledig mitigeren van alle uitbestedings-, IT-, datakwaliteit- en operationele risico's is (te) kostbaar en draagt niet bij aan de doelstelling om een zo groot mogelijk deel van de premie in de pensioenpot van de deelnemer te stoppen. De uitvoeringskosten per deelnemer zijn daarom door het bestuur gemaximeerd.

Gezien het directe verband met deze risicobereidheidsverklaringen is dit het kader van risico's en risicohoudingen. Hiermee worden ook de bij StiPP geïdentificeerde risico's getoond.

Bij de risico's is met een kleur aangegeven wat de risicohouding is ten aanzien van het bewuste risico: groen (laag) of geel (gematigd). De risicohoudingen van StiPP zijn, zoals gezegd, 'risicomijdend' of 'risicodragend'. Voor geen enkele van de geïdentificeerde risico's is de risicohouding 'risicozoekend'; de kleuren oranje (hoog) en rood (zeer hoog) komen niet voor.

1.13.4 Risicobeoordeling

De identificatie van risico's komt direct voort uit de (strategische) doelstellingen van het fonds. Immers: zonder vooraf vastgesteld doel geen risico. Daarnaast is aan de hand van de algemeen erkende risicomethodieken als FIRM en FOCUS! (beide toegepast door de toezichthouder De Nederlandsche Bank) bepaald welke risico's relevant zijn voor StiPP. Bovendien zijn door het bestuur in kennis- en werksessies risico's geïdentificeerd ter zake van het risicomanagement bij StiPP.

Zodoende zijn risico's en subrisico's gedefinieerd en vastgelegd. De analyse en beoordeling hiervan vindt doorlopend plaats en is opgenomen in separate risicokaarten. Deze kaarten worden door de leden van het uitvoerend bestuur – de directe 'risico-eigenaren' opgesteld en ingevuld, waarna ze periodiek plenair worden besproken. De sleutelfunctiehouder risicobeheer ondersteunt en adviseert hierbij. Op de kaarten is ook te vinden wat de ter mitigatie van het risico getroffen en (nog) te treffen beheersmaatregelen zijn. Ook de definities én de risicohoudingen van de geïdentificeerde risico's zijn opgenomen in de risicokaarten.

Het oordeel ten aanzien van een risico uit zich per saldo in het risicoprofiel, ofwel het netto-risico. Dit betreft de combinatie van de waarschijnlijkheid van optreden van het risico en het effect dat het risico op de doelstellingen van het fonds zou kunnen hebben. Feitelijk zijn er vier classificaties mogelijk voor het risicoprofiel, te weten:

- Acceptabel Het risico vergt normale bestuurlijke aandacht
- Toelaatbaar Het risico is acceptabel, maar bewaking is vereist
- Zorgwekkend Het risico is zorgwekkend, verdere (directe) beheersing is vereist
- Niet-acceptabel het risico is onacceptabel, er is onmiddellijke beheersing noodzakelijk

Integriteitsrisico's vormen een bijzondere risicocategorie. Ze kunnen mogelijk schade aan de reputatie, de missie of de doelstellingen van het fonds bewerkstelligen en zijn gelegen in manifestaties van niet-integer of onethisch handelen dan wel gedragingen van het fonds, het bestuur en/of medewerkers van betrokken uitbestedingspartijen. Manifestaties die logischerwijs afgezet worden tegen wettelijke normen, maatschappelijke opvattingen en door StiPP zelf opgestelde normen. Deze laatste uiten zich onder andere in het integriteitsbeleid van het fonds. Ook de incidentenregeling, de klokkenluidersregeling, de gedragscode en het geschiktheidsbeleid plus opleidingsplan zijn instrumenten om de integriteitsrisico's te beheersen. Daarnaast zijn in het uitbestedingsbeleid eisen opgenomen waaraan uitbestedingspartijen ten aanzien van integriteit moeten voldoen. De identificatie, analyse en beoordeling van integriteitsrisico's vindt periodiek plaats aan de hand van de systematische integriteitsrisicoanalyse, de SIRA. Hierin wordt aan de hand van scenarioanalyse bepaald in hoeverre risico's op onder meer het gebied van cybercrime, fraude, belangenverstremming, voorwetenschap en terrorismefinanciering gelopen worden. Met het vaststellen van het nieuwe Beleid Integraal Risicomanagement is de SIRA geïncorporeerd in dit beleid: de SIRA wordt elke drie jaar uitgevoerd en daarnaast jaarlijks herijkt. Rapportage erover vindt plaats binnen de reguliere risicorapportage. De recente herijking van de SIRA leidde tot de conclusie dat alle subrisico's behorende bij het integriteitsrisico binnen de grenzen van de risicohouding vallen. De classificatie is zodoende 'acceptabel'.

1.13.5 Risicobeheersing en -rapportage

Het fondsspecifieke en door het fonds zelf ontwikkelde risicodashboard is het belangrijkste instrument waarmee het bestuur zicht houdt op de risicobeheersing van het fonds. In dit dashboard, dat vier keer per jaar wordt opgesteld, wordt gerapporteerd wat op dat moment de risicoprofielen van de geïdentificeerde risico's zijn. Met de vaststelling van het nieuwe beleid voor integraal risicomanagement zijn ook van het risicodashboard de opzet en inhoud ingrijpend gewijzigd, zodanig dat het dashboard nu ook echt passend is bij het gevoerde beleid. Bovendien is in het dashboard stelselmatig de opinie van de sleutelfunctiehouder risicobeheer opgenomen. Hiermee ontvangt het bestuur een onafhankelijke mening over de stand van zaken van het risicomanagement en de beheersing van de risico's bij het fonds. Het oordeel is dat de risico's momenteel voldoende beheerst worden. Aan de hand van het dashboard wordt dit hieronder kort toegelicht.

Onderstaand plaatje is een uittreksel uit het risicodashboard over het vierde kwartaal 2021. Te zien is (onderaan) dat bij deze risico's er geen enkel risicoprofiel is dat in negatieve zin afwijkt van de risicohouding.

Risicoprofielen financiële risico's

		Risiko-houding	Risicoprofiel			
			Q1 2021	Q2 2021	Q3 2021	Q4 2021
Financieel risico deelnemers			IN Q3 2021 is er een trendbreuk door het gebruik van de taxonomie uit het nieuwe Beleid IRM. Zolang het profiel in lijn is met de risicohouding wordt het risico voldoende beheerst.			
Oké	Marktrisico deelnemers	●	●	●	●	●
Oké	Renterisico in de opbouwfase	●	●	●	●	●
Oké	Kredietrisico	●	●	●	●	●
Oké	Overige beleggingsrisico's	●	●	●	●	●
Financieel risico fonds			IN Q3 2021 is er een trendbreuk door het gebruik van de taxonomie uit het nieuwe Beleid IRM. Zolang het profiel in lijn is met de risicohouding wordt het risico voldoende beheerst.			
Oké	Marktrisico pensioenfondsen	●	●	●	●	●
Oké	Renterisico in de uitkeringsfase	●	●	●	●	●
Oké	Kredietrisico in de uitkeringsfase	●	●	●	●	●
Oké	Verzekeringstechnisch risico	●	Niet-beoordeeld	Niet-beoordeeld	●	●
Oké	Premie- & liquiditeitsrisico	●	●	●	●	●
Oké	Handhavingsrisico	●	Niet-beoordeeld	Niet-beoordeeld	●	●

Ook voor de overige, hier niet getoonde, geïdentificeerde risico's geldt dit: alle risico's passen qua profiel binnen de grenzen van de vastgelegde, in oktober 2021 herijkte, risicohouding. Dit geldt ook voor de onderliggende subrisico's.

Ter verdere illustratie van de risicobeheersing en de rapportage daarover, is het volgende plaatje uit het risicodashboard over het vierde kwartaal 'getrokken'. Hierin is zichtbaar hoe er uiteindelijk op het laagste niveau van risicocategorieën, de subrisico's, gerapporteerd wordt. Als er bij een risico geen subrisico's zijn geïdentificeerd, dan wordt enkel voor het risico gerapporteerd. Zie hiervoor bijvoorbeeld het verschil tussen premie- en liquiditeitsrisico (geen subrisico's) en handhavingsrisico (wel subrisico's).

Risicodashboard

Risico	Q1 2021	Q2 2021	Q3 2021	Q4 2021			Toelichting oordeel laatste kwartaal	Trend ● / ● / ●	Toelichting trend
				K	I	R			
Financieel risico fonds									
In Q3 2021 is er een trendbreuk door het gebruik van de taxonomie uit het nieuwe Beleid IRM. Zolang het profiel in lijn is met de risicohouding wordt het risico voldoende beheerst.									
Marktrisico (pensioenfonds)	●	●	●	3	4	●	Zie vorig blad (marktrisico deelnemers).	=	Zie vorig blad.
Renterisico (uitkeringsfase)	●	●	●	2	1	●	Beleidsmatig wordt het renterisico in de uitkeringsfase voor 100% afgedekt. Dit is in de praktijk ook het geval: de afdekking ligt zeer dicht bij de gestelde normen en de duratie van de pensioenverplichtingen (over de hele curve).	=	De renteaftdekking is zodanig 'strak' dat de bandbreedtes van +/- 5%-punt zeer ruim zijn.
Kredietrisico (uitkeringsfase)	●	●	●	2	2	●	Het beleid is om alleen te beleggen in staatsobligaties van relatief (hoog)kredietwaardige euro-kernlanden. Dit beleid wordt goed uitgevoerd.	↓	De spreads van D en NL zijn toegenomen. Dit heeft positief effect op de uitkeringenpool.
Verzekeringstechnisch risico	n.a.	n.a.	●			●	<i>Bottom-up</i>	=	Zie hieronder.
▪ Langlevensrisico	n.a.	n.a.	●	1	2	●	Het langlevensrisico is in Q4 in feite niet gewijzigd. Pas bij het implementeren van een nieuwe AG-prognose tabel zullen er ontwikkelingen zijn. (Eind 2022.)	=	Tot Q3/2022 geen ontwikkelingen verwacht.
▪ AO- en kortlevenrisico	n.a.	n.a.	●	2	2	●	Het aantal AO'ers neemt toe, zeker in Q4/21: +32; +76 in 2021 als geheel. Het resultaat op arbeidsongeschiktheid is evenwel positief, voor een groot deel te danken aan revalidaties, overlijdens en pensioneringen. Het kortlevensrisico is beperkt, omdat er ook deelnemers zonder nabestaanden overlijden.	↑	Eind 2021 waren er 708 arbeidsongeschikten die premievrijstelling 'genoten'. Eind 2020 waren dit er 632, een toename van 76. Financieel is het echter nog geen groot risico.
Premie- en liquiditeitsrisico	n.a.	n.a.	n.a.	1	4	●	Ondanks een duidelijke leeftijdsstijging in de Plusregeling in het tweede halfjaar van 2021 kent StiPP een evident premieoverschot. Bovendien betalen de werkgevers relatief goed. Ook zijn de beleggingen betrekkelijk eenvoudig liquide te maken.	=	Qua liquiditeit zijn er geen problemen. Deze zijn ook niet 1-2-3 te verwachten
Handavingsrisico	●	●	●			●	<i>Bottom-up</i>	↑	Zie hieronder.
▪ Handavingsrisico werkgevers	n.a.	n.a.	●	4	4	●	Handhaving draait om 'aansluiten-aanleveren-incasseren'. Aansluiten o.b.v. de verplichtstelling geschiedt effectief, een interne audit heeft dit in Q4 aangetoond. Ook het incasseren verloopt goed. Bij 'aanleveren' staat het uitgangspunt van dat wat de werkgever aanlevert, juist is, fors onder druk – ook door gerechtelijke uitspraak over interpretatie van samenstelling van het pensioengevende loon (Wiertz).	↑	M.b.t. het aanleveren van de juiste premie- en deelnemersgegevens worden a.d.h.v. de wijzigingen in de pensioenregeling per 2022 meerdere nieuwe controles opgezet. Het nieuweloonbegrip is ook duidelijker.
▪ Risico op geen-premie-wel-aanspraak	●	●	●	4	4	●	Ook de mogelijke impact van dit subrisico is toegenomen a.g.v. gerechtelijke uitspraken. Betreft platform-arbeid, waarbij voor StiPP met name de uitspraak over het schoonmakers-platform Helping van belang is. Bij ongunstige uitleg kunnen er materiële TWK-claims voor GPWR volgen; bij platforms is weinig tot niets te halen.	↑	Het aantal individuele GPWR-verzoeken is en blijft klein: 1 in Q4, 11 in 2021. Mede gezien uitkomst handavingsaudit is het risico vrml. gelegen in externe factoren als vonnissen.

Het plaatje maakt – ter illustratie – ook duidelijk dat de classificatie 'toelaatbaar' voor het handavingsrisico de facto is gelegen in de stand van zaken rondom de subrisico's 'handavingsrisico werkgevers' en 'risico op geen-premie-wel-aanspraak'. Door enkele gerechtelijke uitspraken is de impact van dit laatste subrisico toegenomen. Hoewel dit een uitloei is van zaken die zich in de externe omgeving van het fonds afspelen en waarmee het fonds geconfronteerd wordt, spant het bestuur zich in om dit subrisico te mitigeren en aan de hand van 'scenariodenken' (alvast) aanvullende beheersmaatregelen te treffen. Het betreft immers een risico, het is (nog) geen feit, StiPP kan zich erop voorbereiden. Het geeft daarmee weer waar risicomanagement om draait: het verkleinen van de kans dat een risico met een negatieve impact zich manifesteert, of als het risico zich dan toch manifesteert (wat in dit geval goed mogelijk is), het verkleinen van de impact die de manifestatie tot gevolg heeft. Mede aan de hand van het risicodashboard kan het bestuur deze kern van het risicomanagement praktisch vormgeven.

1.13.6 Eigenrisicobeoordeling (ERB)

Naast het opstellen van een nieuw beleid voor integraal risicomanagement heeft het bestuur zich in het verslagjaar ten behoeve van het risicobeheer van het fonds ook gebogen over de zogeheten eigenrisicobeoordeling – de ERB – van het fonds. Sinds de invoering van IORP II in 2019 hebben pensioenfondsen hiermee te maken. De ERB heeft als doel om bij pensioenfondsen robuuste, toekomstgerichte en -bestendige strategische besluitvorming te realiseren en bij te dragen aan doelmatig risicobeheer. Het bestuur van StiPP beschouwt de ERB primair als een proces binnen het integraal risicomanagement van het fonds, waarin scenario-analyses de kern vormen. De ERB sluit aan bij de strategische besluitvorming en bij de driejaarlijkse herziening van de missie, visie en strategie van het fonds.

Het bestuur heeft de ERB zelfstandig uitgevoerd, zowel voor wat betreft het proces als de rapportage. De resultaten zijn vastgelegd in een lijvig eindrapport dat gedeeld is met het verantwoordingsorgaan en de sleutelfunctiehouders van het fonds. Tevens is dit rapport tijdig ingediend bij de toezichthouder DNB.

In de ERB heeft het bestuur drie stressscenario's uitgebreid verkend, geanalyseerd en beoordeeld.

Deze scenario's zijn de volgende:

- 'Opdrogen premiestroom'
- 'Uitvoeringsdiscontinuïteit door cybercrime'
- ESG-scenario 'Versnelde energietransitie'

Hiermee worden de grootste risico's die StiPP zouden kunnen raken, nader beschouwd. De analyses en beoordelingen zijn per stressscenario onderverdeeld in een beschrijving van het scenario, een impactanalyse van het scenario en een beoordeling van de impact plus de mogelijk te treffen beheersmaatregelen. Voor de impactanalyses is het nieuwe risicoraamwerk van het fonds gebruikt: per scenario is bekeken welke risico's 'geraakt' worden en wat de impact op het fonds hiervan zou zijn.

Uit de beoordelingen komt naar voren dat het scenario 'Opdrogen premiestroom' vanuit een risico-oogpunt als 'toelaatbaar' wordt gezien – zeker in geval de onderkende, aanvullend te treffen beheersmaatregelen geïmplementeerd worden. Hetzelfde geldt voor het ESG-scenario ter zake van de 'Versnelde energietransitie'. In de kern worden de risico's omtrent deze stressscenario's voldoende beheerst. Dit is per saldo nog niet het geval bij het scenario 'Uitvoeringsdiscontinuïteit door cybercrime'. Hoewel veel risico's ook hier voldoende beheerst lijken te zijn, krijgt dit scenario de classificatie 'zorgwekkend'. Er dienen hier nog meerdere beheersmaatregelen getroffen te worden, met name op het niveau van het fonds, om de risico's te mitigeren. Feitelijk betreft dit alle maatregelen ten aanzien van het IT-risico, waarbij voornamelijk het bestuur van het fonds zich rekenschap moet geven van de wijze en mate van beheersing 'in de keten'.

Het bestuur van StiPP concludeert aan de hand van de ERB dat de doelmatigheid van het risicobeheer van het fonds effectief is. "We weten nooit helemaal wat we niet weten", maar ten aanzien van de risico's die geïdentificeerd, geanalyseerd en beoordeeld zijn en die in het Beleid Integraal Risicomanagement van het fonds zijn opgenomen, kan gesteld worden dat deze na het treffen van aanvullende beheersmaatregelen alle zodanig beheerst worden dat het fonds klaar is voor de stressscenario's. Daarenboven draagt de heersende risicocultuur van het fonds eraan bij dat de beheersing van de risico's continu verbeterd wordt. Het bestuur heeft er daarom vertrouwen in dat de pensioen(uitkeringen) voldoende beschermd worden.

De verdere beheersing van cybercrimerisico's staat op de bestuursagenda van 2022.

1.14 StiPP in 2022

Oorlog in Oekraïne

Het spreekt voor zich dat in dit hoofdstuk wordt stilgestaan bij de oorlog in Oekraïne na de inval van de Russische strijdmacht op 24 februari 2022.

Het bestuur van StiPP is diep geschokt door de grove schending van de soevereiniteit van de onafhankelijke staat Oekraïne en de enorme materiële en humanitaire schade die daarvan het gevolg is. En helaas heeft deze oorlog ook financiële consequenties, zowel voor de korte als voor de lange termijn.

De gebeurtenissen in Oekraïne hebben een beperkte, maar zichtbare impact op de financiële positie van het pensioenfonds. StiPP belegde per eind februari (indirect) een beperkt deel van het totaal belegde vermogen (ca 0,5%) in Russische (staats) obligaties en aandelen en veel minder in staatsobligaties van Wit Rusland (0,01%) en Oekraïne (0,08%). Ultimo 2021 waren deze posities respectievelijk 0,6%, 0,01% en 0,08% van het totaal belegde vermogen.

De totale waarde van de beleggingen eind februari bedroeg € 14,8 miljoen (31 december 2021: € 16,7 miljoen). Ten tijde van schrijven was de handel in deze effecten geblokkeerd vanwege de strenge sanctiemaatregelen die door de EU en VN aan Rusland zijn opgelegd en door het sluiten van de beurs in Moskou. Hierdoor is de marktwaarde van deze beleggingen ten tijde van schrijven nihil. De afwaardering van de beleggingen zal eveneens invloed hebben op de technische voorziening voor risico deelnemers.

In elk geval houdt StiPP zich aan de wettelijke sanctiemaatregelen die door de EU worden opgelegd, zowel voor personen, bedrijven als landen. StiPP onderzoekt wat de mogelijke lange termijn gevolgen zijn van de oorlog en de sanctiemaatregelen, voor de economie, de duurzaamheid en de aannames van verwacht risico en rendement voor onze beleggingsportefeuilles.

Gewijzigde rentetermijnstructuur per 1 januari 2021

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van DNB Bank per 31 december 2021 en de grondslagen zoals genoemd in paragraaf 2. DNB heeft toegelicht dat de rentetermijnstructuur de komende jaren in vier stappen wordt gewijzigd. Een wijziging die volgt uit het advies van de Commissie Parameters. Tezamen met het effect van de verwachte daling van het tienjaars voortschrijdende gemiddelde van de rente zal een verhogend effect op de technische voorzieningen ontstaan wat een drukkend effect heeft op de dekkingsgraad.

Door de aanpassing van de UFR per 1 januari 2022 (de tweede stap) stijgt de voorziening pensioenverplichtingen risico fonds met € 402 duizend en daalt de actuele dekkingsgraad met 0,02 procentpunt per 1 januari 2022 naar 111,58%. Indien alle vier de stappen doorgevoerd zouden worden, zou de voorziening pensioenverplichtingen risico fonds per balansdatum stijgen met €1,25 miljoen en de actuele dekkingsgraad dalen met 0,06 procentpunt naar 111,54%.

Speerpunten 2022

Eind 2021 zijn door het bestuur onderstaande speerpunten voor 2022 behandeld en vastgesteld. Deze komen voort uit de analyse van de ontwikkelingen in de omgeving van het fonds en de langetermijndoelstellingen van StiPP. Tevens kan nog vermeld worden dat in 2022 de verkorting van de wachttijd voor begin deelname aan de pensioenregeling van StiPP verkort is van zesentwintig naar acht weken. StiPP verwacht hierdoor een forse toename van het aantal deelnemers en het aantal mutaties in de pensioenadministratie. Het fonds heeft zich samen met pensioenuitvoeringsorganisatie PGGM hierop voorbereid en ziet derhalve de verwachte toenames met vertrouwen tegemoet. Meer hierover staat vermeld in paragraaf 1.4.2.

Toekomst van de StiPP-pensioenregeling en de wijzigingen op kortere termijn

Dit betreft in de eerste plaats een integrale aanpak met betrekking tot de Wet toekomst pensioenen, die naar verwachting in 2022 door de Staten-Generaal zal worden vastgesteld. De consequenties voor StiPP zullen in projectmatige samenwerking met de sociale partners worden beoordeeld en een meerjarenplanning voor implementatie voor het voldoen aan de nieuwe wet zal worden opgesteld. Op de meer korte termijn geldt voor StiPP daarnaast bijzondere aandacht voor nieuwe wet- en regelgeving inzake lumpsum ('bedrag ineens'), de Wet pensioenverdeling bij scheiding en de wijzigingen rondom het nabestaandenpensioen.

Vermogensbeheer en financiële opzet

Het vermogensbeheer en de financiële opzet worden voortdurend verder ontwikkeld, ook in 2022. In de eerste plaats zal StiPP een (driejaarlijks) onderzoek doen naar de risicobereidheid van deelnemers als grondslag voor de risicohouding en het beleggingsbeleid. Daarbij zal zowel van kwantitatieve als van kwalitatieve onderzoeksmethoden gebruik gemaakt worden.

In de tweede plaats zal de implementatie van het MVB-beleid worden voortgezet, hoofdzakelijk door een geplande transitie naar (meer) duurzame aandelenbeleggingen. Dit betreft de aandelenportefeuille ontwikkelde landen, c.q. Noord Amerika, Europa en de Pacific. Deze transitie is einde zomer 2021 ingezet en zal in het eerste kwartaal 2022 worden voltooid.

In de derde plaats zal in aansluiting op het voorgaande, de verantwoording en communicatie over het MVB-beleid worden ingericht conform EU-wetgeving, c.q. de SFDR en EU-taxonomie. In de vierde plaats zal - het advies van de ALM-studie volgend - een aanvang worden genomen met de implementatie van de nieuwe beleggingscategorie 'direct lending'. Tenslotte zal ten aanzien van de financiële opzet, nader beleid worden ontwikkeld voor de bestemming van de algemene reserve van StiPP.

Pensioenbeleid en -uitvoering & communicatie

Innovatie met als doel kostenverlaging en het verhogen van straight through processing (STP), blijft in 2022 onverminderd een leidraad in de ontwikkeling van de pensioenuitvoering. Aanvullend zal een meerjarenplan voor de communicatiestrategie en het kader worden herzien. In het kader van uitvoering en handhaving zet het bestuur in op het meer kenbaar maken van de juiste uitleg van de pensioenregeling. Hiertoe wordt o.a. de informatie op de website van het fonds uitgebreid en verbeterd.

Uitbesteding, IT en risicomanagement

In 2022 zal inzake uitbesteding de meeste aandacht uitgaan naar de nieuwe overeenkomst met de pensioenuitvoeringsorganisatie PGGM. Het hercontracteringsproces is gaande, zoals ook in paragraaf 1.4.4. is toegelicht. StiPP verwacht een voor beide partijen op alle criteria passende meerjarige overeenkomst te kunnen afsluiten.

Met betrekking tot IT zullen het IT-beleid en het datakwaliteitsbeleid van het fonds worden herzien. En er zal ervaring worden opgedaan met (big) data-analyse in de gegevensbestanden van StiPP. Het bestuur verwacht met de inzichten voortkomend uit data-analyse uitvoeringsprocessen te kunnen verbeteren.

Met betrekking tot risicomanagement staat 2022 in het teken van het verder implementeren van het in 2021 vastgestelde beleid voor integraal risicomanagement. De aandacht hierbij ligt voornamelijk op de risicokaarten ten behoeve van de beheersing en op de diverse risicomanagementrapportages van het fonds.

2. Toezicht en medezeggenschap

2.1 Verslag van het niet-uitvoerende bestuur (NUB)

Toezichtsverslag niet-uitvoerend bestuur

Het niet-uitvoerend bestuur van StiPP legt jaarlijks verantwoording af over de uitvoering van taken en uitoefening van bevoegdheden. Daarnaast legt het niet-uitvoerend bestuur zijn bevindingen over de toezichtthema's over 2021 vast. De auditcommissie ondersteunt het niet-uitvoerend bestuur. Het niet-uitvoerend bestuur bedankt de leden van de auditcommissie voor de deskundige en prettige wijze waarop zij invulling geven aan hun taak.

Het toezichtkader van het niet-uitvoerend bestuur wordt bepaald door de wetgeving, de Code pensioenfondsen, de statuten en de reglementen van het fonds. De toezichtthema's van DNB en de VITP²⁸ Toezichtcode geven richting aan de wijze waarop het niet-uitvoerend bestuur zijn taak als intern toezichthouder invult. Het niet-uitvoerend bestuur heeft op basis van het voorgaande een toezichtplan voor 2021 opgesteld.

In het toezichtplan zijn toezichtthema's benoemd. Het niet-uitvoerend bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. Per toezichtthema heeft het niet-uitvoerend bestuur, voor zover mogelijk, een norm benoemd, zijn bevindingen verwoord en zijn eventuele aanbevelingen gedaan.

Bestuur

Het bestuur heeft in 2021 de evaluatie van het omgekeerd gemengd bestuursmodel afgerond. Vastgesteld is dat de keuze voor het huidige bestuursmodel een juiste is geweest. De fondsorganen functioneren goed en de inzet en rol van sleutelfunctiehouders is steeds beter geworden. De wijze waarop het niet-uitvoerend bestuur het toezicht in de praktijk uitoefent, is nog steeds in ontwikkeling.

Het bestuur heeft in 2021 ook de zelfevaluatie afgerond die reeds in 2020 was gestart maar vanwege Corona nog niet beëindigd was. De leden van het algemeen bestuur hebben allen hun kritische inbreng en krijgen de ruimte zich uit te spreken. De onderlinge waardering is groot. Kennisgebieden zijn homogeen over het hele bestuur verdeeld. De uitvoerende bestuursleden zijn expert op hun aandachtsgebieden. De niet-uitvoerende bestuursleden kunnen hun toezichthoudende taak adequaat uitvoeren, onder andere door de inrichting van de informatievoorziening.

De relatie met sociale partners, DNB, AFM en verantwoordingsorgaan is zakelijk, op toegankelijke wijze over en weer, en met respect voor ieders verantwoordelijkheid. Het uitvoerend bestuur en de onafhankelijk voorzitter hebben voldoende direct contact met de genoemde stakeholders.

Missie, visie en strategie

In het afgelopen jaar heeft de herbeoordeling van de missie, visie en strategie een vervolg gekregen en is dit proces afgerond. Het algemeen bestuur heeft aan dit onderwerp meerdere bestuurlijke sessies gewijd. Vastgesteld wordt dat de herbeoordeling zorgvuldig is voorbereid en gedegen tot stand is gekomen en gedocumenteerd. De herbeoordeling heeft geleid tot een compactere formulering van de missie, visie en strategie zonder dat er inhoudelijk veel gewijzigd is.

28. Vereniging Intern Toezicht Pensioenfondsen

Pensioenregeling

In 2021 is door sociale partners een belangrijke eerste stap gezet in de richting van een nieuwe pensioenregeling: de wachttijd per 1 januari 2022 is verkort naar acht weken in plaats van zesentwintig en het loonbegrip (pensioengevend salaris) is aangepast.

De gewijzigde pensioenopdracht is door het algemeen bestuur uitgebreid met adviseurs en de uitvoerder besproken en vervolgens aanvaard. Bij de opdrachtaanvaarding is de uitvoerbaarheid en de evenwichtigheid uitdrukkelijk in de beoordeling betrokken. Om de uitvoerbaarheid te monitoren wordt in 2022 aanvullende dijkbewaking georganiseerd.

In de komende periode moeten stappen gemaakt worden in de besluitvorming naar een heel nieuwe pensioenregeling. In eerste instantie zijn sociale partners aan zet. Het is van groot belang dat StiPP in een vroeg stadium betrokken is bij het overleg om mee te kunnen denken over de uitvoerbaarheid van de regeling. Om de wijzigingen beheerst te kunnen implementeren is voldoende implementatietijd noodzakelijk.

Beleggingsbeleid

Het fonds voert een weloverwogen beleggingsbeleid uit. Het beleid is vastgelegd in het strategische beleggingsbeleid en een beleggingsjaarplan. In 2021 is een ALM studie uitgevoerd. De resultaten en conclusies zijn verwerkt in het strategische beleid. In de ALM studie nam de door het bestuur geformuleerde kostendoelstelling een belangrijke plaats in.

In het MVB beleid zijn de wensen van deelnemers van het fonds met betrekking tot duurzaam en verantwoord beleggen geconcretiseerd. Daarnaast verstevigt het MVB beleid de randvoorwaarden voor het voldoen aan de ESG-verplichtingen uit internationale wetgeving. Het thema duurzaamheid is ook als uitgangspunt meegenomen in de ALM-studie.

Risicomanagement

In 2021 is het risicomanagementbeleid van het fonds grondig geactualiseerd en verder geïmplementeerd. Ingegeven door wettelijke eisen is de eigen risicobeoordeling (ERB) uitgevoerd. Per 1 september 2021 is ook de functie van sleutelfunctiehouder Risicobeheer extern ingevuld. De sleutelfunctiehouder zal onder andere toezien op het goed functioneren van de risicomanagementcyclus. Met de benoeming van deze sleutelfunctiehouder is het in 2020 door DNB uitgevoerde vermogensbeheeronderzoek afgerond.

De komende tijd zal meer aandacht zijn voor de risico's met betrekking tot de implementatie van het pensioenakkoord als ook voor die ten aanzien van datakwaliteit en cybersecurity.

Handhaving

Handhaving van de verplichtstelling, een correcte uitvoering van de pensioenregeling en juiste gegevensaanlevering staan al lange tijd prominent op de agenda van StiPP. In 2021 is een belangrijke stap gezet in het actief aansluiten van buitenlandse werkgevers die onder de verplichtstelling vallen. Het algemeen bestuur besteedt veel aandacht aan een aantal lopende rechtszaken die mogelijk belangrijke gevolgen hebben voor StiPP, bijvoorbeeld de rechtszaken over "platformarbeid". De mogelijke gevolgen van deze rechtszaken zijn voor StiPP-werkgevers en deelnemers zorgelijk en een bron van rechtsonzekerheid. Dit is een breder maatschappelijk probleem waardoor het wenselijk is dit binnen de politiek aan te kaarten. Daarnaast zijn er lopende rechtszaken die het belang van ondubbelzinnigheid in de verplichtstelling en pensioenregeling steeds duidelijker maken. Het algemeen bestuur blijft hierover in gesprek met sociale partners.

Beheerste en integere bedrijfsvoering

Het algemeen bestuur behandelt in elke vergadering belangrijke ontwikkelingen met betrekking tot de pensioenuitvoering, het vermogensbeheer en het risicomanagement. Hierbij is veel aandacht voor het tijdig ontvangen van juiste sturingsinformatie van de diverse uitbestedingsrelaties. Ook wordt goed gekeken naar de toekomstbestendigheid, de kosten, de risico's en de kwaliteit van de uitbestede diensten. Jaarlijks worden de uitbestedingsrelaties geëvalueerd. Vastgesteld wordt dat er sprake is van een beheerste en integere bedrijfsvoering, waarbij het bestuur goed en open contact onderhoudt met de relaties en niet terughoudend is om kritische vragen te stellen en continue verbetering na te streven. Het algemeen bestuur gaat meer tijd vrijmaken voor beleidsbepaling en strategische onderwerpen.

De pensioenuitvoerder heeft commitment aan StiPP uitgesproken en onder voorwaarden van onder andere kostenefficiëntie, innovatie en digitalisering heeft StiPP ook het commitment aan de pensioenuitvoerder uitgesproken. StiPP is voornemens in 2022 een nieuwe uitbestedingsovereenkomst af te sluiten met PGGM.

Bij de fondsbeheerder CACEIS is een interne IT-migratie niet vlekkeloos verlopen waardoor er in 2021 een acuut probleem was in de beleggingsadministratie van StiPP. Het bestuur monitort de risico's en de beheersmaatregelen bij deze uitbesteding. Als de problemen zijn opgelost moet de migratie zorgen voor een robuuster IT systeem.

Toezichtthema's toezichthouders

De toezichtthema's van DNB (cybersecurity en datakwaliteit) en AFM (witwassen) hebben in 2021 aandacht gekregen van het bestuur. Er is alert gereageerd op incidenten en de ontwikkelingen zijn op de voet gevolgd. Gezien het belang van het onderwerp zijn cybersecurity en datascience wederom als speerpunt opgevoerd in het jaarprogramma 2022, en in het bijzonder de Wet Digitale Overheid.

De auditcommissie heeft namens het niet-uitvoerend bestuur aandacht besteed aan het onderwerp sanctiewetgeving. Er zijn geen bevindingen uit voortgevloeid.

Tot slot

Net als 2020 zal ook 2021 herinnerd worden als een zeer bijzonder jaar. Online vergaderen en thuiswerken zijn inmiddels volledig ingeburgerd. De voortgang van werkzaamheden door de inzet van alle bij StiPP betrokkenen is onverminderd. Op afstand werken en vergaderen is efficiënt. Het blijft echter toch het prettigste elkaar live te ontmoeten, misschien niet zoals het vóór 2020 was, maar in ieder geval regelmatig.

2.2 Verslag van het verantwoordingsorgaan

Algemeen

In dit verslag spreekt het verantwoordingsorgaan (hierna VO) zijn oordeel uit over het gevoerde beleid van het algemeen bestuur (hierna AB), de wijze waarop het is uitgevoerd en de keuzes voor de toekomst. Het VO baseert zijn oordeel op het jaarverslag van het fonds, de jaarrekening en overige informatie, waaronder de bevindingen van het niet-uitvoerend bestuur (hierna NUB).

Het VO monitort voortdurend het functioneren van het fonds. Deelnemers, gepensioneerden en werkgevers moeten er vertrouwen in hebben dat het fonds het toevertrouwde geld goed beheert en de belangen van alle betrokkenen evenwichtig afweegt.

Samenstelling

Het VO bestaat uit zeven leden; vier leden vertegenwoordigen de deelnemers, één lid vertegenwoordigt de pensioengerechtigden en twee leden vertegenwoordigen de werkgevers. Alle leden van het VO voldoen aan de in de profielschets vastgelegde algemene eisen en deskundigheid. Het VO veranderde in 2021 niet van samenstelling. Voor twee leden van het VO heeft per 1 juli 2021 herbenoeming plaatsgevonden.

Vergaderfrequentie, -orde en afstemming met andere gremia

Het VO heeft in 2021 acht keer vergaderd, waaronder één keer met het NUB. Eén vergadering stond volledig in het teken van het opstellen van een werkplan en het invulling geven aan de normenkaders, één vergadering is gewijd aan de ontwikkelingen op het gebied van vermogensbeheer en Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB). Het VO is aanwezig geweest bij de bespreking van het jaarwerk en heeft deelgenomen aan de Masterclass IT en een bestuurlijke themasessie die in het teken stond van ontwikkelingen in de uitzendbranche. Bij één vergadering was de onafhankelijke voorzitter aanwezig voor een toelichting op de actualiteiten. Daarnaast zijn de drie leden van het uitvoerend bestuur (hierna UB) bij een vergadering aangeschoven ten behoeve een nadere toelichting op ontwikkelingen en adviesaanvragen.

Werkwijze en toezichtthema's 2021 VO

Voor 2021 heeft het VO een werkplan opgesteld en per toezichtthema focus aangebracht middels normenkaders. Per norm heeft het VO een oordeel afgegeven. Indien een oordeel voldoende is gegeven, wordt geen nadere toelichting gegeven. Een korte samenvatting en aanbevelingen zijn hierna per thema benoemd:

Thema Governance

StiPP voldoet aan de gedragscode in overeenstemming met de Code Pensioenfondsen op het gebied van compliance, diversiteit en deskundigheid van het bestuur. Bij toekomstige vacatures heeft het VO gevraagd rekening houden met diversiteit op andere gronden dan man/vrouw en leeftijd.

Overleg van het UB met het NUB vindt conform reglementen en statuten regelmatig plaats. De interactie tussen het AB en de rolinvulling van het VO is een blijvend aandachtspunt. Het VO vindt het een gemiste kans dat vaststelling en publicatie op de website van de missie, visie en strategie heeft plaatsgevonden, voordat dit met het VO werd gedeeld en besproken. Los van hetgeen de Pensioenwet voorschrijft, betreurt het VO dat het bestuur het "in overleg vaststellen" niet als een vanzelfsprekendheid heeft gezien.

Thema Toekomstige wet- en regelgeving

Het bestuur anticipeert tijdig en adequaat op het Pensioenakkoord en op toekomstige wet- en regelgeving.

Thema Financieel

Er wordt op een correcte wijze verantwoording afgelegd over gevoerde financiële beleid. Op basis van de beschikbare premie stelt het bestuur op prudente wijze de opslagen in de premie en de kostendekkende premie vast.

Thema Beleggingen

Het beleggingsbeleid is een goede en actuele vertaling van de wensen van deelnemers en maatschappij op het gebied van ESG-doelen. Het maatschappelijk beeld wordt steeds belangrijker. Het VO heeft het bestuur in overweging gegeven om nader te onderzoeken of het beleid op het gebied van MVB aansluit bij de wensen van deelnemers en maatschappij en indien wenselijk extra Sustainable Development Goals (SDG's) op te nemen. Er is voldoende controle op complexe en/of illiquide beleggingen. Aandacht wordt gevraagd voor de continuïteit, zodra het belang in complexe beleggingen groter wordt. Binnen het bestuur dient voldoende kennis aanwezig te zijn over specifieke producten.

Thema Uitbestedingsbeleid

Er is voldoende aandacht voor technologische vernieuwing en digitalisering. De kwantitatieve doelstellingen voor de ingangscntrole van aangeleverde data zijn volgens het VO alleen te laag geformuleerd om in de toekomst de aantallen niet-opgenomen pensioen voldoende te kunnen beperken. Deelnemers met kapitaal boven de afkoopgrens hebben daarbij de eerste prioriteit. De mogelijkheden om bestaande data te verrijken met actuele en verifieerbare gegevens zijn nog onvoldoende in kaart gebracht. Geadviseerd wordt om gestelde normen bij de ingangscntrole van data te heroverwegen en onderzoek te doen naar het gebruik en betrouwbaarheid van externe databronnen.

Thema Communicatie

De campagnes die worden gestart worden duidelijk benoemd. Ten aanzien van de uitgevoerde campagnes is het geven van een oordeel lastiger voor het VO. Informatie over de behaalde resultaten wordt niet altijd teruggekoppeld. Het VO heeft geen goed beeld van de opvolging van de bevindingen uit de campagnes. Een aantal thema's uit 2021 loopt door in 2022. Dit is een aandachtspunt in de oordeelsvorming voor het VO over 2021. Het VO heeft verzocht om aan het einde van elk jaar een update te geven van de status van het communicatiejaarplan. Het VO beveelt aan om de effectiviteit van alle communicatiemiddelen nogmaals te bekijken.

De aandacht voor datakwaliteit en datamanagement is volgens het VO nog onvoldoende gestructureerd en zit gedeeltelijk verweven binnen communicatie. Een strategisch databeleid en -jaarplan datakwaliteit ontbreekt. Geadviseerd wordt om een portefeuillehouder te benoemen en een strategisch databeleid en jaarplan datakwaliteit op te stellen.

Adviesaanvragen

Het AB heeft in 2021 de volgende adviesaanvragen aan het VO voorgelegd:

Premiestelling 2022

Voor de Basisregeling zal de premie ongewijzigd blijven op 2,6% en voor de Plusregeling blijft de doorsneepremie ongewijzigd 12% van het salaris.

Het VO heeft positief geadviseerd ten aanzien van de benoemde samenstelling van de premies met de diverse opslagen voor het jaar 2022. De gestelde vragen van het VO zijn voldoende beantwoord. Het VO heeft ten aanzien van het advies rekening gehouden met onderstaande argumenten:

- de benodigde premie is toereikend voor zowel de Basis- als Plusregeling;
- voor de beschikbare premiestaffel van de Plusregeling wordt in 2022 de fiscaal maximale staffel behorende bij een opbouwpercentage van 1,788% als basis genomen;
- de in acht genomen prudentie bij het bepalen van de kostenopslagen en gehanteerde uitgangspunten voor de verschillende scenario's bij het bepalen van de verwachte premieontvangsten 2022.

Adviesaanvraag Communicatiejaarplan 2022

Het VO heeft een positief advies afgegeven ten aanzien van het communicatiejaarplan van 2022.

Het communicatiejaarplan is opgesteld vanuit het communicatiekader 2020-2022 en de ontwikkelingen en realisaties in 2021. De kwalitatief en kwantitatief genoemde doelstellingen in het jaarplan 2022 zijn een logische voortzetting van het jaarplan van 2021. Het VO heeft geconstateerd dat de kwantitatieve doelstellingen voor 2022 ongeveer dezelfde zijn als die in 2021. Deze doelstellingen zijn nog altijd ambitieus.

Het VO vindt het positief dat in het communicatieplan 2022 een prioritering is aangebracht door de volgende vier punten expliciet te benoemen: Nieuwe wet- en regelgeving, beter faciliteren van werkgevers, optimaliseren van de in- en uitstroom journey's en het pensioneringsproces inclusief de niet opgenomen pensioenen.

Het VO onderschrijft verder het belang van de drie nieuwe onderdelen in het communicatiejaarplan 2022, te weten het verwerven van e-mailadressen, het verminderen van bounces en de handhaving.

Punt van aandacht voor het VO is dat de begroting slechts een beperkt aantal posten kent die daadwerkelijk zijn ingevuld. Daardoor zal het bestuur slechts kunnen sturen op het gereserveerde maximumbudget voor 2022.

Het VO is verheugd dat aanbevelingen van het VO concreet zijn opgenomen in de communicatie van StiPP.

Het VO vindt het prettig om geïnformeerd te blijven met behulp van evaluaties en rapportages.

Kader beloningsbeleid

Het VO heeft een positief advies uitgebracht met betrekking tot het kader beloningsbeleid. Het VO heeft aangegeven het voornemen van StiPP te waarderen om de uitgangspunten en zienswijzen op beloningen bij het fonds vast te leggen en meer uniformiteit aan te brengen in de wijze van belonen bij het fonds. Het uitgangspunt, namelijk beheerste en integere bedrijfsvoering en beheerste, duurzame en passende beloningen (die in redelijke verhouding staan tot de verantwoordelijkheid, functie-eisen en het tijdsbeslag), wordt onderschreven door het VO. Het VO onderschrijft het voorstel om een vaste vergoeding uit te keren en een aanwezigheidsnorm op te nemen in de regeling vergoedingen.

Collectief uitgaande waardeoverdracht (CUWO)

Het VO heeft een positief advies afgegeven over het voorgenomen besluit van het bestuur om medewerking verlenen aan het verzoek van een werkgever tot uitgaande collectieve waardeoverdracht (CUWO) en het aangepaste beleid CUWO, waarin een duidelijk stappenplan is opgenomen om dergelijke collectieve waardeoverdracht te realiseren. Het VO kon zich ook vinden in het voorstel ten aanzien van de behandelkosten van collectieve waardeoverdrachten.

Profielchets niet-uitvoerend bestuurder en onafhankelijk voorzitter

Het VO heeft tweemaal een positief advies uitgebracht ten aanzien van de profielchets NUB. Het eerste advies werd gevraagd in verband met de herbenoeming van de heer P.G.H. Rinkes als lid van het NUB. Het tweede advies betrof de herbenoeming van de onafhankelijk voorzitter. Ten aanzien van deze laatste adviesaanvraag zijn nadere vragen gesteld over de VTE-scores. Deze vragen zijn naar tevredenheid door het bestuur beantwoord.

Klachtenreglement

Het VO heeft positief geadviseerd ten aanzien van het nieuwe klachtenreglement. Het nieuwe reglement is beter leesbaar, de termijnen zijn duidelijk weergegeven en het onderscheid dat wordt gemaakt tussen een klacht en een geschil wordt als een goede toevoeging ervaren. Het feit dat het reglement is opgesteld voor zowel de deelnemer als de werkgever wordt als meerwaarde gezien.

Zienswijze

Naast de adviesaanvragen is het VO gevraagd om haar zienswijze over de opdrachtaanvaarding ten aanzien van de aanpassing van de wachttijd van 26 weken verkort naar 8 weken en de aanpassing van het loonbegrip per 1 januari 2022.

Het VO heeft aangegeven positief te staan tegenover de voorgestelde wijzigingen. Conform wettelijke vereisten voert StiPP een toets uit of zij de nieuwe pensioenregeling kan uitvoeren. Het VO is van mening dat het bestuur de impact van de voorgestelde wijzigingen, sec vanuit het perspectief van de uitvoering, uitvoerig heeft uitgewerkt. Hierbij is tevens gebruik gemaakt van het advies van gespecialiseerde partijen. Er is voldoende aandacht voor de gevolgen van de deelnemers, risico's én uitvoering van de regeling.

Eindoordeel

Het VO spreekt zijn waardering uit voor de inspanningen en gemaakte beleidskeuzes en geeft een positief eindoordeel over het handelen van het bestuur in 2021 en de wijze waarop het bestuur daarbij de betrokken belangen evenwichtig heeft afgewogen. Ondanks de voortdurende COVID-19 pandemie heeft alle noodzakelijk besluitvorming alsmede de bedrijfsvoering onverminderd doorgang gevonden. Ook enkele beleidsmatige onderwerpen die waren uitgesteld naar 2021 zoals de herziening van de missie, visie strategie en de inrichting van het risicomanagement zijn alsnog opgepakt.

Het VO ervaart de dialoog met het bestuur als plezierig. Ook buiten de formele vergaderingen om is frequent contact met de individuele bestuursleden. Het VO spreekt zijn waardering uit ten aanzien van de bereidheid van (uitvoerend) bestuursleden om desgewenst op onderwerpen extra toelichting te geven aan het VO in dan wel buiten vergadering.

Het verantwoordingsorgaan, mei 2022

2.3 Reactie algemeen bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft met bijzondere interesse kennis genomen van het verslag van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur bedankt het verantwoordingsorgaan voor de adviezen en aanbevelingen die het aan het bestuur gegeven heeft op verschillende onderwerpen met name ten aanzien van de governance, het communicatiebeleid, datamanagement en de beleggingen.

Het bestuur heeft de bijdragen van het verantwoordingsorgaan ervaren als een toegevoegde waarde. Hiermee wordt onderstreept dat een goed functionerend verantwoordingsorgaan belangrijk is voor het evenwichtig besturen van het fonds. Ook wordt gewaardeerd dat het verantwoordingsorgaan bij bestuurlijke beleidssessies aanwezig is.

Ten aanzien van de missie, visie en strategie is in het verslagjaar door het bestuur een verbeterde verwoording opgesteld, vooral ten behoeve van communicatieve doeleinden. In het vervolg zal het bestuur zeker stellen dat het verantwoordingsorgaan daarbij wordt betrokken.

Het bestuur ervaart de samenwerking met het verantwoordingsorgaan als prettig en constructief.

De benoemde punten zullen door het bestuur meegenomen worden bij te maken beleidskeuzes en tevens onderwerpen van gesprek blijven, in de overleggen met het verantwoordingsorgaan in 2022.

3. Jaarrekening

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x €1.000)

	toelichting	31-dec-21	31-dec-20
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds			
1			
Vastrentende waarden		321.197	298.428
Aandelen		47.766	45.150
Vastgoedbeleggingen		10.498	9.820
Derivaten		163	147
		379.624	353.545
Beleggingen voor risico deelnemers			
2			
Vastrentende waarden		1.020.038	952.109
Aandelen		854.244	787.997
Vastgoedbeleggingen		187.745	171.384
Derivaten		2.912	2.566
		2.064.939	1.914.056
Vorderingen en overlopende activa	3	56.205	56.728
Overige activa	4	30.361	13.530
		2.531.129	2.337.859
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	5	262.700	235.324
Technische voorzieningen risico fonds	6	161.845	145.462
Technische voorziening risico deelnemers	7	2.102.782	1.953.211
Overige schulden en overlopende passiva	8	3.802	3.862
		2.531.129	2.337.859

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2021	2020
BATEN			
Premiebijdragen risico deelnemers	9	281.024	297.047
Beleggingsresultaten risico fonds	10	(7.261)	24.864
Beleggingsresultaten voor risico deelnemers	11	148.773	84.850
Overige baten	12	52	75
		422.588	406.836
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	13	21.639	28.640
Pensioenuitvoeringskosten	14	15.923	16.876
Mutatie technische voorzieningen risico fonds	15		
Inkoop uit kapitaal / pensionering		25.563	28.965
Rente		(797)	(369)
Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en afkopen		(7.002)	(4.746)
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten		(280)	(190)
Ingaan nabestaandenpensioen		6.595	6.330
Wijziging voorziening arbeidsongeschikten		1.530	4.308
Wijziging marktrente		(8.608)	11.183
Wijziging actuariële uitgangspunten		-	(4.725)
Overige wijzigingen		(618)	(1.638)
		16.383	39.118
Mutatie technische voorziening risico deelnemers	16	149.571	127.607
Saldo overdrachten van rechten	17	191.546	155.593
Overige lasten	18	150	132
		395.212	367.966
Saldo van baten en lasten		27.376	38.870
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Mutatie algemene reserve		31.102	28.971
Mutatie vereiste buffer over de Technische Voorzieningen		(3.726)	9.899
		27.376	38.870

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2021	2020
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	281.376	302.533
Saldo waardeoverdrachten	(191.213)	(155.683)
Betaalde pensioenuitkeringen en afkopen	(22.023)	(27.927)
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	(15.710)	(16.499)
Overige baten en lasten	(99)	(57)
	52.331	102.367
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	499.390	508.458
Betaald inzake aankopen beleggingen	(577.662)	(657.254)
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	30.329	30.793
Saldo overige kasstromen uit hoofde van beleggingsactiviteiten	15.086	(13.118)
Betaalde kosten van vermogensbeheer	(2.643)	(2.238)
	(35.500)	(133.359)
	16.831	(30.992)
Mutatie geldmiddelen		
	16.831	(30.992)
Mutatie geldmiddelen		
	2021	2020
Geldmiddelen	13.530	44.522
Mutatie geldmiddelen	16.831	(30.992)
Geldmiddelen per 31 december	30.361	13.530

4 Algemene toelichting

Inleiding

Het doel van de Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten (hierna 'het fonds'), ingeschreven in het handelsregister onder nummer 34107294, statutair gevestigd te Amsterdam is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden inzake ouderdom en overlijden. Het fonds geeft invulling aan uitvoering van de verplichtgestelde pensioenregeling in de uitzendbranche. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, het uitvoeringsreglement en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota van het fonds. Het vestigingsadres van het fonds is Noordweg-Noord 150, 3704 JG te Zeist.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2021, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2021.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven. De jaarrekening is opgesteld op basis van continuïteitsveronderstelling.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar.

Algemene grondslagen

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 Burgerlijk Wetboek vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden frequent beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Uit de toelichting op de beleggingen voor risico deelnemers blijkt dat voor € 115.488 duizend (5,6%) van de beleggingen van het pensioenfonds de waardering gebaseerd is op nettocontantewaardeberekeningen of andere methode(n) (zie paragraaf 2. Beleggingen voor risico deelnemers). Het maken van de schattingen van de marktwaarde van deze beleggingen vergt in meer of mindere mate oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en modellen. De mate van schattingsonzekerheid die hiermee samenhangt is nader toegelicht in de toelichting op de beleggingen voor risico deelnemers.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen, e.d. worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

	31-dec-21	31-dec-20
AUD	1,56	1,59
CAD	1,43	1,56
CHF	1,03	1,09
DKK	7,69	7,69
GBP	0,84	0,89
HKD	9,09	9,09
JPY	130,95	126,33
NOK	10,00	10,00
SEK	10,00	10,00
SGD	1,54	1,61
USD	1,14	1,22

Specifieke grondslagen

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Beleggingen voor risico fonds en risico deelnemers

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva alsmede liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Beleggingen voor risico fonds en beleggingen voor risico deelnemers worden op dezelfde wijze gewaardeerd.

Reële waarde

De beleggingen van het fonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Voor financiële instrumenten zoals beleggingsvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat de geschatte actuele waarden van financiële instrumenten derhalve inherent onderhevig zijn aan onzekerheden en waardeoordelen ten aanzien van volatiliteit, rentestand en kasstromen. Deze schattingen zijn momentopnames, gebaseerd op de marktomstandigheden en de op dat moment beschikbare informatie.

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde vastgoedfondsen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de beurskoers per balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Van ter beurze genoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet ter beurze genoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Van ter beurze genoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet ter beurze genoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert. Deze waarde wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen (rente, aflossingen en verwachte boeterente bij vervroegde aflossingen) contant te maken op basis van geldende markttrente, waarin opgenomen een opslag voor debiteurenrisico en liquiditeitsrisico.

Deposito's en vorderingen op banken worden gewaardeerd op nominale waarde.

De reële waarde van participaties in beleggingsfondsen die beleggen in hypothecaire leningen is berekend door middel van de "discounted cash flow"-methode (hierna: DCF-model). Bij de waardeberekening is uitgegaan van een aantal parameters c.q. veronderstellingen met betrekking tot de disconteringsvoet en de verwachte kasstroom. De disconteringsvoet bestaat uit een basisrente gelijk aan de euroswapcurve plus opslagen voor type onderpand, soort financiering en risicocategorie. De verwachte kasstroom is de te ontvangen rente en aflossing op basis van het gewogen gemiddelde moment van ontvangst inclusief het vervroegd aflossingsrisico. De gehanteerde parameters in het DCF-model zijn ultimo boekjaar geactualiseerd.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa worden onder meer liquide middelen opgenomen voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden betreft. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemeen

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de technische voorzieningen voor risico van het fonds en risico deelnemers, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Vereiste buffer over de Technische Voorzieningen

De benodigde buffer wordt berekend met inachtneming van de regels voor het vereist eigen vermogen als bedoeld in de Pensioenwet. Hierbij heeft het fonds gekozen voor de standaardmethode als bedoeld in het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. De minimum buffer Technische Voorzieningen wordt berekend volgens de regels voor het minimaal vereist eigen vermogen als bedoeld in de Pensioenwet. Hierbij heeft het fonds er voor gekozen de minimum buffer Technische Voorzieningen te stellen op 4,0% van de Technische voorzieningen risico fonds.

Algemene reserve

Deze reserve is dat deel van het vermogen dat resteert nadat via de resultaatbestemming de Vereiste buffer over de Technische Voorzieningen op het gewenste niveau is gebracht. Er is geen sprake van een maximering van de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico fonds

De technische voorzieningen voor risico fonds worden gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag) toezeggingen.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door De Nederlandsche Bank (DNB) gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de technische voorzieningen voor risico fonds is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Pensioenaanspraken en -rechten worden niet geïndexeerd.

Bij de berekening van de technische voorzieningen wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met arbeidsongeschiktheid op basis van de contante waarde van de vrijgestelde premie wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van prudente grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2021:

Overlevingstafels

Bij het waarderen van de technische voorzieningen is uitgegaan van de sterftetekansen uit de Prognosetafel AG2020, zoals gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap, met als startjaar 2022. De algemene sterftetekansen die volgen uit de tafel worden voor het fonds gecorrigeerd in verband met fondsspecifieke ervaringssterfte (vastgesteld door AethiQs), waarbij voor de medeverzekerde dezelfde correctiefactoren toegepast zijn als voor de hoofdverzekerde.

Partnerfrequentie

Bij de vaststelling van de technische voorzieningen voor risico fonds voor het latent partnerpensioen vóór de pensioendatum wordt uitgegaan van het onbepaalde partnersysteem. De partnerfrequenties zijn vastgesteld zoals deze zijn weergegeven bij de sterftetafels GBM/V 1985-1990 vermenigvuldigd met een factor van 60%. Met dien verstande dat de partnerfrequentie 100% bedraagt op de pensioendatum. Na de pensioendatum wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem.

Leeftijdsverschil man-vrouw

Voor partnerpensioen is aangenomen dat de vrouwelijke partner 3 jaar jonger is dan de verzekerde man en de mannelijke partner 3 jaar ouder dan de verzekerde vrouw.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Kostenopslag ter grootte van 4% van de technische voorziening in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Voorzieningen voor arbeidsongeschiktheid

Deze voorziening bestaat uit de contante waarde van toekomstige premies voor de arbeidsongeschikte deelnemers in de Plusregeling tot aan de pensioendatum. De premievrijstelling voor arbeidsongeschiktheid is conform het pensioenreglement niet staffelvolgend, maar wordt vastgesteld op basis van de leeftijd bij aanvang van de arbeidsongeschiktheid. Bij de vaststelling van de voorziening voor arbeidsongeschikten is geen rekening gehouden met de kans op revalidatie.

Voorziening voor toekomstige arbeidsongeschikten

In de Plusregeling is premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid verzekerd. Voor dit risico wordt een risicopremie gevraagd. De som van de risicopremies over het boekjaar en het jaar voorafgaand aan het boekjaar vormen de voorziening voor toekomstig arbeidsongeschikten. Immers, het risico kan zich pas openbaren, twee jaar nadat de actieve deelnemer ziek geworden is.

Voorziening latent ingegaan partnerpensioen

De voorziening latent ingegaan partnerpensioen heeft betrekking op deelnemers die overleden zijn, maar van wie de partners zich nog niet hebben gemeld.

Technische voorziening voor risico deelnemers

De technische voorziening voor risico deelnemers is gewaardeerd volgens dezelfde grondslagen die gelden voor de waardering van de corresponderende beleggingen risico deelnemers.

De technische voorziening voor risico deelnemers is gelijk aan de som van de pensioenkapitalen van deelnemers en gewezen deelnemers (saldi pensioenrekeningen).

Opgebouwde spaarsaldi

De opgebouwde spaarsaldi hebben betrekking op het opgebouwde kapitaal voor de niet-ingegane pensioenen.

Het kapitaal voor de Basisregeling is gelijk aan de som van de voor de (gewezen) deelnemers tijdens de deelneming ingelegde leeftijdsonafhankelijke netto premie, vermeerderd dan wel verminderd met het daarop behaalde beleggingsresultaat.

Het kapitaal voor de Plusregeling is gelijk aan de som van de voor de (gewezen) deelnemers tijdens de deelneming ingelegde netto premie conform de staffel in de Plusregeling, vermeerderd dan wel verminderd met het daarop behaalde beleggingsresultaat.

Het opgebouwde kapitaal dient ter inkoop van pensioenrechten.

Beleggingsresultaat en aangroei van het pensioenkapitaal

De door de (gewezen) deelnemers gevormde kapitalen worden door het fonds belegd. Het fonds stelt maandelijks het beleggingsresultaat vast, en verdeelt dat over de deelnemers en gewezen deelnemers op basis van het aantal participaties per deelnemer. Rendement wordt per leeftijdsgroep bijgeschreven.

Het pensioenkapitaal wordt periodiek verhoogd dan wel verlaagd met de opbrengsten van de beleggingen, verminderd met de kosten van vermogensbeheer.

Kostenopslag

In de technische voorziening voor risico deelnemers is geen kostenopslag voor toekomstige uitvoeringskosten opgenomen. Toekomstige uitvoeringskosten worden gefinancierd uit de in de premie opgenomen opslag voor kosten. In geval van discontinuïteit van het fonds worden de reserves van het fonds hiervoor aangewend, dan wel vindt financiering van deze kosten plaats vanuit het belegd vermogen voor risico deelnemers.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad risico fonds is als volgt berekend: $100\% + ((\text{vereist eigen vermogen} + \text{algemene reserve}) / \text{technische voorzieningen risico fonds}) \times 100\%$.

De dekkingsgraad risico deelnemers is als volgt berekend: $100\% + \text{minimaal vereist eigen vermogen in } \%$.

De dekkingsgraad van het totale fonds is als volgt berekend: $100\% + ((\text{vereist eigen vermogen totale fonds} + \text{algemene reserve}) / (\text{technische voorzieningen risico fonds} + \text{technische voorziening deelnemers})) \times 100\%$.

Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van het totale fonds van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de technische voorzieningen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen risico deelnemers

Hieronder zijn opgenomen de over het boekjaar in rekening gebrachte en te brengen premies en koopsommen. De premie voor de Basisregeling bedraagt 2,6% van het bruto loon. Van de premies voor de Basisregeling is in 2021 6,6% van de bruto premie bestemd ter dekking van de administratiekosten, 1,0% van de netto premie bestemd als bufferbijdrage en 3,9% van de netto premie bestemd ter dekking van algemene risico's. De premies voor de plusregeling bedragen 12,0% van de premiegrondslag. Van deze premies is 6,6% van de bruto premie bestemd ter dekking van administratiekosten. De opslag voor het nabestaandenpensioen bedraagt in 2021 0,25% en het risico van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (0,20%) wordt van de pensioengrondslag ingehouden en gereserveerd. Daarnaast wordt een bufferbijdrage van 7,5% van de risicopremies en 1,0% over de netto beschikbare premie gevormd. Tevens is voor algemene risico's een bijdrage van 3,9% van de netto beschikbare premie berekend.

Beleggingsresultaten

De beleggingsresultaten voor beleggingen voor risico fonds en beleggingen voor risico deelnemers worden op dezelfde wijze vastgesteld. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Exploitatiekosten van onroerende zaken in exploitatie zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitkeringen en afkopen

De pensioenuitkeringen en afkopen betreffen de aan deelnemers betaalde uitkeringen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de jaarlijkse risico-koopsom voor overlijden (partnerpensioen Plusregeling).

Inkoop uit kapitaal / pensionering

Onder inkoop uit kapitaal / pensionering is de inkoop van rechten van gepensioneerden opgenomen. Financiering vindt plaats vanuit kapitaal opgebouwd door deelnemers uit de Basis- of Plusregeling.

Rente

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De rentemutatie wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en afkopen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen voor risico fonds. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

Onttrekking technische voorziening voor pensioenuitvoeringskosten

In de technische voorziening voor risico fonds is een opslag van 4% voor de excassokosten inbegrepen. Jaarlijks valt 4% van de uitkeringen vrij uit de technische voorziening voor risico fonds ten behoeve van de excassokosten.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de technische voorzieningen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Overige wijzigingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de technische voorzieningen hebben betrekking op de kanssystemen.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarden van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Mutatie technische voorziening voor risico deelnemers

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen premies, beleggingsresultaten, inkoop uit kapitaal / pensionering, afkopen, overdrachtswaarden van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken en actuariële resultaten.

Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

5 Toelichting op de balans

(x € 1.000)

Activa

1. Beleggingen voor risico fonds

Verloopoverzicht per beleggingscategorie

	Vastrentende waarden	Aandelen	Vastgoed beleggingen	Derivaten	Overige Beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2021	298.428	45.150	9.820	116	-	353.514
Aankopen	83.005	10.110	128	32	-	93.275
Verkopen	(40.670)	(15.063)	(1.685)	1.467	-	(55.951)
Mutatie	1.451	115	(14)	-	(35)	1.517
beleggingsvorderingen, -schulden en liquide middelen						
Waardemutaties	(21.017)	7.454	2.249	(1.490)	35	(12.769)
Stand per 31 december 2021	321.197	47.766	10.498	125	-	379.586
Bij: Derivaten met een negatieve waarde						38
						379.624

De reservepool belegt, zoals de leeftijdsafhankelijke deelnemerspools, in de strategische beleggingsportefeuilles van StiPP, c.q. de portefeuille zakelijke waarden, vastrentende waarden middellang en vastrentende waarden lang. Deze beleggingen worden op dagbasis gewaardeerd en geadmistreerd via de participatieadministratie van PGGM. Daarmee is de scheiding van vermogen tussen de reservepool (risico fonds) en deelnemerspools (risico deelnemers) te allen tijde volledig inzichtelijk. De portefeuille uitkeringen (risico fonds) wordt geheel gescheiden van de overige beleggingen, geadmistreerd en beheerd, via een discretionaire beleggingsrekening bij CACEIS.

	Vastrentende waarden	Aandelen	Vastgoed beleggingen	Derivaten	Overige Beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2020	211.604	32.927	7.054	-	-	251.585
Aankopen	113.505	19.372	5.337	-	-	138.214
Verkopen	(39.035)	(11.312)	(974)	(3.031)	-	(54.352)
Mutatie	436	(1.149)	8	-	(96)	(801)
beleggingsvorderingen, -schulden en liquide middelen						
Waardemutaties	11.918	5.312	(1.605)	3.147	96	18.868
Stand per 31 december 2020	298.428	45.150	9.820	116	-	353.514
Bij: Derivaten met een negatieve waarde						31
						353.545

Reële waarde

De waardering van de beleggingen vindt plaats tegen reële waarde. Afgezien van de beleggingsvorderingen en –schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor de meerderheid van de beleggingen van het fonds wordt gebruik gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van netto contante waarde berekeningen dan wel andere methoden.

- Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen liquide middelen. Hieronder vallen aandelen, obligaties, participaties in hypothekenfondsen en banktegoeden.
- De netto contante waarde wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende marktrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico.
- Andere methode: de marktwaarde is ontleend aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-to-fund managers. Beleggingen waarvan de waardering op basis van de intrinsieke waarde plaatsvindt zijn in de tabel onder “Andere methode” opgenomen. De marktwaardebepaling is niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden. Een deel van de participaties in hypothekenfondsen valt hieronder.

Schattingen en veronderstellingen

31-dec-2021	Genoteerde marktprijzen	NCW berekeningen	Andere methode(n)	Totaal
Vastrentende waarden	312.888	-	8.309	321.197
Aandelen	47.766	-	-	47.766
Vastgoedbeleggingen	6.749	-	3.749	10.498
Derivaten	-	125	-	125
Totaal	367.403	125	12.058	379.586

Schattingen en veronderstellingen

31-dec-2020	Genoteerde marktprijzen	NCW berekeningen	Andere methode(n)	Totaal
Vastrentende waarden	291.188	-	7.240	298.428
Aandelen	45.150	-	-	45.150
Vastgoedbeleggingen	6.493	-	3.327	9.820
Derivaten	-	116	-	116
Totaal	342.831	116	10.567	353.514

Belegde waarden in vastrentende waarden:

	31-dec-2021	31-dec-2020
Specificatie naar soort:		
Participaties Obligatiebeleggingsfondsen	298.335	277.932
Participaties in hypothekefondsen	19.364	18.449
Beleggingsdebiteuren	3.641	3.043
Liquide middelen	4.582	4.244
Beleggingscrediteuren	(4.725)	(5.240)
Totaal	321.197	298.428

Belegde waarden in aandelen:

	31-dec-2021	31-dec-2020
Specificatie naar soort:		
Beleggingen aandelen	48.679	46.178
Beleggingsdebiteuren	-	1
Liquide middelen	(224)	676
Beleggingscrediteuren	(689)	(1.705)
Totaal	47.766	45.150

Belegde waarden in vastgoed:

	31-dec-2021	31-dec-2020
Indirect vastgoed	10.483	9.791
Beleggingsdebiteuren	15	29
Totaal	10.498	9.820

Belegde waarden in derivaten:

31-dec-2021				
Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva	Waarde per saldo
Valutatermijncontracten	23.423	163	(38)	125
Beleggingsdebiteuren	-	-	-	-
Totaal	23.423	163	(38)	125

31-dec-2020				
Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva	Waarde per saldo
Valutatermijncontracten	22.290	147	(31)	116
Beleggingsdebiteuren	-	-	-	-
Totaal	22.290	147	(31)	116

2. Beleggingen voor risico deelnemers

	Vastrentende waarden	Aandelen	Vastgoed Beleggingen	Derivaten	Overige Beleggingen	Totaal
Stand per 1-jan-2021	952.109	787.997	171.384	2.019	-	1.913.509
Aankopen	244.926	216.874	6.586	(32)	-	468.354
Verkopen / aflossingen	(148.460)	(294.613)	(32.950)	28.707	-	(447.316)
Mutatie beleggings- vorderingen, -schulden en liquide middelen	3.157	1.612	(229)	-	(667)	3.873
Waardemutaties	(31.694)	142.374	42.954	(28.460)	667	125.841
Stand per 31-dec-2021	1.020.038	854.244	187.745	2.234	-	2.064.261
Bij: Derivaten met een negatieve waarde						678
						2.064.939

	Vastrentende waarden	Aandelen	Vastgoed Beleggingen	Derivaten	Overige Beleggingen	Totaal
Stand per 1-jan-2020	860.976	747.460	160.102	3.986	(2)	1.772.522
Aankopen	277.035	225.388	38.572	-	-	540.995
Verkopen / aflossingen	(205.814)	(197.419)	(17.006)	(22.013)	-	(442.252)
Mutatie beleggings- vorderingen, -schulden en liquide middelen	(1.145)	(21.269)	(60)	-	(608)	(23.082)
Waardemutaties	21.057	33.837	(10.224)	20.046	610	65.326
Stand per 31-dec-2020	952.109	787.997	171.384	2.019	-	1.913.509
Bij: Derivaten met een negatieve waarde						547
						1.914.056

Reële waarde

De waardering van de beleggingen vindt plaats tegen reële waarde. Afgezien van de beleggingsvorderingen en –schulden zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor de meerderheid van de beleggingen van het fonds wordt gebruik gemaakt van marktnoteringen.

Echter, bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van netto contante waarde berekeningen dan wel andere methoden.

- Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen liquide middelen. Hieronder vallen aandelen, obligaties, participaties in hypothekenfondsen en banktegoeden.
- De netto contante waarde wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende markttrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico.

- Andere methode: de marktwaarde is ontleend aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-to-fund managers. Beleggingen waarvan de waardering op basis van de intrinsieke waarde plaatsvindt zijn in de tabel onder “Andere methode” opgenomen. De marktwaardebepaling is niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden. Een deel van de participaties in hypothekenfondsen valt hieronder.

Schattingen en veronderstellingen

In onderstaande tabel is de gehanteerde waarderingssystematiek opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

Per 31 december 2021	Genoteerde marktprijzen	NCW berekeningen	Andere methode(n)	Totaal
Vastrentende waarden	949.900	-	70.138	1.020.038
Aandelen	854.244	-	-	854.244
Vastgoedbeleggingen	120.700	-	67.045	187.745
Derivaten	-	2.234	-	2.234
Totaal	1.924.844	2.234	137.183	2.064.261

Per 31 december 2020	Genoteerde marktprijzen	NCW berekeningen	Andere methode(n)	Totaal
Vastrentende waarden	892.362	-	59.747	952.109
Aandelen	787.997	-	-	787.997
Vastgoedbeleggingen	113.327	-	58.057	171.384
Derivaten	-	2.019	-	2.019
Totaal	1.793.686	2.019	117.804	1.913.509

Belegde waarden in vastrentende waarden:

	31-dec-2021	31-dec-2020
Participaties in obligatiebeleggingsfondsen	850.024	796.468
Participaties in hypotheekfondsen	163.456	152.241
Beleggingsdebiteuren	7.825	3.728
Liquide middelen	9.341	5.500
Beleggingscrediteuren	(10.608)	(5.828)
	1.020.038	952.109

Belegde waarden in aandelen:

	31-dec-2021	31-dec-2020
Beleggingen aandelen	870.568	805.931
Beleggingsdebiteuren	-	10
Liquide middelen	(3.999)	11.795
Beleggingscrediteuren	(12.325)	(29.739)
	854.244	787.997

Belegde waarden in vastgoed:

	31-dec-2021	31-dec-2020
Indirect vastgoed	187.472	170.883
Beleggingsdebiteuren	273	501
	187.745	171.384

Belegde waarden in derivaten

31-dec-2021				
Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva	Waarde per saldo
Valutatermijncontracten	418.907	2.912	(678)	2.234
Totaal	418.907	2.912	(678)	2.234

31-dec-2020				
Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva	Waarde per saldo
Valutatermijncontracten	389.017	2.566	(547)	2.019
Totaal	389.017	2.566	(547)	2.019

3. Vorderingen en overlopende activa

	31-dec-2021	31-dec-2020
Vorderingen op werkgevers	11.883	11.522
Nog te factureren premie	44.314	45.140
Overige	8	66
	56.205	56.728

Vordering op werkgevers

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in mindering te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Van het openstaande saldo ultimo balansdatum staat € 2,8 miljoen langer dan 1 jaar open. Deze bestaat uit € 1,5 miljoen reguliere premies, € 1,2 miljoen ambtshalve nota's en 0,1 miljoen overige nota's.

	31-dec-2021	31-dec-2020
Specificatie vorderingen / premiedebiteuren:		
Werkgevers	12.389	12.397
Voorziening dubieuze debiteuren	(506)	(875)
	11.883	11.522

	31-dec-2021	31-dec-2020
Verloop voorziening dubieuze debiteuren:		
Stand per 1 januari	(875)	(1.105)
Mutaties inzake voorziening premievorderingen	369	230
Stand per 31 december	(506)	(875)

In 2021 is een bedrag van € 369 duizend onttrokken aan de voorziening (2020: € 230 duizend toegevoegd). Er werd een bedrag van € 349 duizend aan premie als oninbaar afgeschreven (2020: € 544 duizend). De voorziening dubieuze debiteuren is ultimo 2021 bepaald op basis van 10% van het saldo van lopende incasso's en 55% van het saldo van lopende faillissementen.

Naar aanleiding van door de Stichting Naleving CAO voor Uitzendkrachten (SNCU) uitgevoerde onderzoeken ten behoeve van verplichte aansluiting van werkgevers heeft het SNCU geconcludeerd dat diverse werkgevers voldoen aan de criteria van verplichte aansluiting bij het fonds. Van deze groep werkgevers heeft het fonds geen deelnemersgegevens ontvangen, als gevolg hiervan zijn aan deze werkgevers ambtshalve facturen verstuurd. Ultimo verslagjaar staan ambtshalve vorderingen open ad € 3.297 duizend (ultimo 2020: € 1.983 duizend). Aangezien tegenover deze vorderingen geen opgebouwde kapitalen staan, zijn deze vorderingen niet tot waardering gebracht in de jaarrekening.

Sinds 1 januari 2015 is de zogenoemde koepelvrijstelling voor pensioenfondsen voor de omzetbelasting komen te vervallen. Onder bepaalde voorwaarden kunnen fondsen waar sprake is van het beheer van ter collectieve belegging bijeengebrachte vermogens nog steeds vrijstelling van omzetbelasting claimen. Het fonds heeft, bijgestaan door haar adviseurs en in samenspraak met haar leveranciers van uitbestede diensten, overleg gevoerd met de fiscale autoriteiten.

Hierbij is overeengekomen dat aanzienlijke delen van de dienstverlening vrijgesteld blijven van omzetbelasting.

4. Overige activa

	31-dec-2021	31-dec-2020
Liquide middelen	30.361	13.530

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de beleggingen opgenomen. De hoge stand van de liquide middelen ultimo 2020 en 2021 heeft als doel om begin januari na het verslagjaar een grote som aan uitgaande waardeoverdrachten van de Wet Waardeoverdracht Klein Pensioen uit te kunnen betalen. Om aan deze uitstroom te kunnen voldoen zijn in december minder premiegelden overgemaakt naar de vermogensbeheerder. Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

Passiva

5. Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Vereiste buffer over TV	Algemene reserve	
Stand per 1 januari 2021	71.968	163.356	235.324
Voorstel resultaatbestemming	(3.711)	31.087	27.376
Stand per 31 december 2021	68.257	194.443	262.700

	Vereiste buffer over TV	Algemene reserve	
Stand per 1 januari 2020	62.069	134.385	196.454
Resultaatbestemming	9.899	28.971	38.870
Stand per 31 december 2020	71.968	163.356	235.324

Solvabiliteit

(x 1.000)	31-dec-21		31-dec-20	
	EUR	%	EUR	%
Risico fonds				
Aanwezig vermogen inclusief vermogen risico deelnemers	2.527.327		2.333.997	
Af: Technische voorziening risico deelnemers	(2.102.782)		(1.953.211)	
Af: Vereiste buffer over TV risico deelnemers	(57.074)		(60.783)	
Aanwezig vermogen	367.471		320.003	
Minimaal vereist eigen vermogen risico fonds	6.474	4,0%	5.818	4,0%
Vereist eigen vermogen risico fonds	11.168	6,9%	11.185	7,7%
Dekkingsgraad		227,10%		220,00%
Risico deelnemers				
Dekkingsgraad		102,70%		103,20%
Totaal fonds				
Dekkingsgraad		111,60%		111,20%
Beleidsdekkingsgraad		110,70%		110,70%

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder toelichting Risicobeheer en derivaten. De dekkingsgraad risico fonds is als volgt berekend: $100\% + ((\text{vereist eigen vermogen} + \text{algemene reserve}) / \text{technische voorzieningen risico fonds})$ in %.

De dekkingsgraad risico deelnemers is als volgt berekend: $100\% + \text{minimaal vereist eigen vermogen}$ in %.

De dekkingsgraad van het totale fonds is als volgt berekend: $100\% + ((\text{vereist eigen vermogen totale fonds} + \text{algemene reserve}) / (\text{technische voorzieningen risico fonds} + \text{technische voorziening risico deelnemers}))$ in %.

Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van het totale fonds van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen.

De vermogenspositie van het fonds kan worden gekarakteriseerd als toereikend.

6. Technische voorzieningen voor risico fonds

Mutatieoverzicht technische voorzieningen voor risico fonds

	2021	2020
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	145.462	106.344
Inkoop uit kapitaal / pensionering	25.563	28.965
Rente	(797)	(369)
Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en afkopen	(7.002)	(4.746)
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	(280)	(190)
Ingaan nabestaandenpensioen	6.595	6.330
Wijziging voorziening arbeidsongeschikten	1.530	4.308
Wijziging marktrente	(8.608)	11.183
Wijziging actuariële uitgangspunten	-	(4.725)
Overige wijzigingen	(618)	(1.638)
Stand per 31 december	161.845	145.462

Voor een toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting op de verschillende posten uit de staat van baten en lasten.

Specificatie technische voorzieningen voor risico fonds naar aard:

	31-dec-2021		31-dec-2020	
	Aantal		Aantal	
Ouderdompensioen	10.224	91.430	8.867	76.202
Partnerpensioen	1.905	44.539	1.590	45.193
Voorziening arbeidsongeschikten	708	13.727	632	12.775
Voorziening toekomstige arbeidsongeschikten	-	7.242	-	7.392
Voorziening latent ingegaan partnerpensioen	-	4.907	-	3.900
	12.837	161.845	11.089	145.462

Korte beschrijving van de pensioenregeling

Het fonds kent twee pensioenregelingen: een Basisregeling en een Plusregeling. Beide regelingen betreffen een beschikbare premierregeling. De Basisregeling geldt voor werknemers die meer dan 26 weken werkzaam zijn in de branche voor personeelsdiensten en de Plusregeling is van toepassing voor werknemers die meer dan 78 weken werkzaam zijn in de branche voor personeelsdiensten. De Plusregeling is uitgebreider dan de

Basisregeling. Zo wordt er de mogelijkheid van premievrije deelneming bij arbeidsongeschiktheid geboden en kunnen gehuwde deelnemers, deelnemers met een geregistreerd partnerschap en deelnemers met een samenlevingscontract (onder voorwaarden) in aanmerking komen voor nabestaandenpensioen.

7. Technische voorziening risico deelnemers

Specificatie technische voorziening risico deelnemers

	2021	2020
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	1.953.211	1.825.604
Mutaties		
Premie	236.934	250.335
Premie arbeidsongeschikten	1.164	1.090
Pensionering	(26.514)	(32.162)
Rendementstoekenning	149.143	92.685
Inkomende waardeoverdrachten	797	1.153
Uitgaande waardeoverdrachten	(5.841)	(4.067)
Inkomende waardeoverdrachten klein pensioen	132.134	85.255
Uitgaande waardeoverdrachten klein pensioen	(318.534)	(237.855)
Afkopen	(14.400)	(23.692)
Vervallen kleine pensioenen	(513)	(477)
Vrijval door overlijden	(4.765)	(4.858)
Overige mutaties / correcties	(34)	200
Stand per 31 december	2.102.782	1.953.211

De in bovenstaande tabel opgenomen rendementstoekenning van € 149.143 (2020: € 92.685 positief) wijkt af van het beleggingsresultaat voor risico deelnemers van € 148.773 (2020: € 84.850 positief). Verschillen zijn ontstaan als gevolg van mutaties die met terugwerkende kracht verwerkt zijn. Aan de units die als gevolg hiervan aan deelnemers zijn toegekend wordt met terugwerkende kracht rendement toegekend. Aangezien het toegekende rendement niet daadwerkelijk is behaald, leidt dit tot een afwijking van het beleggingsresultaat.

De technische voorziening risico deelnemers ultimo boekjaar is niet 1 op 1 aan te sluiten op de beleggingen risico deelnemers en de aan de deelnemers toe te rekenen vorderingen en liquide middelen. Dit wordt veroorzaakt doordat de vorderingen en liquide middelen voor een deel toe te rekenen zijn aan de deelnemers en voor een deel aan het fonds.

Het deel van de vorderingen en liquide middelen wat toe te rekenen is aan het fonds bestaat voornamelijk uit de risico opslag voor excassokosten, opslag voor vereist eigen vermogen, risicopremie voor nabestaandenpensioen, opslag voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en een opslag voor algemene risico's.

In onderstaande tabel is toegelicht welk deel van de beleggingen, vorderingen, schulden en liquide middelen toe te rekenen is aan de deelnemers en is de aansluiting op de technische voorziening risico deelnemers zichtbaar.

	2021	2020
	EUR	EUR
Beleggingen voor risico deelnemer	2.064.939	1.914.056
Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen op werkgevers	23.120	31.421
Overige activa (liquide middelen)		
Liquide middelen	15.200	8.370
Overige schulden en overlopende passiva		
Te betalen kosten vermogensbeheer	(477)	(636)
Totaal	2.102.782	1.953.211

8. Overige schulden en overlopende passiva

	31-dec-2021	31-dec-2020
Te verrekenen premies	27	140
Derivaten met negatieve waarde	716	578
Uitkeringen en Afkopen	402	951
Belastingen en premies sociale verzekeringen	424	325
Waardeoverdrachten	410	77
Vooruit gefactureerde handhavingsopbrengsten	827	-
Bestuurskosten	26	46
Te betalen kosten vermogensbeheer	565	754
Overige schulden	405	991
	3.802	3.862

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Te verrekenen premies

De post te verrekenen premies betreft de ultimo balansdatum nog terug te betalen premies.

Derivaten met negatieve waarde

Derivaten met een positieve reële waarde worden als actief verantwoord en derivaten met een negatieve reële waarde passief. Op pagina 19 en 23 wordt de opsplitsing tussen activa en passiva weergegeven.

Uitkeringen en afkopen

De uitkeringen en afkopen bestaan uit bedragen die na balansdatum financieel worden afgewikkeld. De hogere post ten opzichte van 2020 heeft vooral te maken met het feit dat er in het rechtenadministratie van het jaarwerk 2021 minder afkoopmutaties hebben plaatsgevonden die in 2022 zijn betaald. Dit in vergelijking met de afkoopmutaties die in het jaarwerk 2020 hebben plaatsgevonden en vervolgens in 2021 zijn uitbetaald.

Belastingen en premies sociale verzekeringen

De toename van de post belastingen en premies sociale verzekeringen wordt veroorzaakt doordat er in december 2021 meer afkopen hebben plaatsgevonden ten opzichte van december 2020. De hogere afkopen hebben weer het gevolg dat de nog te betalen afdracht loonheffing ultimo 2021 over de betaalde uitkeringen en afkopen hoger is.

Waardeoverdrachten

De post waardeoverdrachten betreft voornamelijk gefactureerde inkomende waardeoverdrachten die nog niet zijn betaald en waarvoor nog geen aanspraken zijn toegekend, betreft inkomende waardeoverdrachten klein pensioen die op balansdatum nog niet zijn verwerkt in de deelnemersadministratie en nog te betalen uitgaande waardeoverdrachten.

Vooruit gefactureerde handhavingsopbrengsten

Deze post bestaat uit het openstaande saldo van de handhavingsopbrengsten (boete niet tijdig, boete SNCU, kosten dispensatie en kostennota SNCU). Wanneer de opbrengsten daadwerkelijk gerealiseerd zijn, worden deze opgenomen in de pensioenuitvoeringskosten onder de post vergoeding administratiekosten en boetes werkgevers.

Te betalen kosten vermogensbeheer

In de te betalen kosten vermogensbeheer zit ultimo 2021 een reservering opgenomen van € 565 duizend voor nog te betalen administratiekosten vermogensbeheerder met voornamelijk nog te betalen beheerfeenota's van de vermogensbeheerder die betrekking hebben op het 4e kwartaal 2021. Ultimo 2020 was er een reservering opgenomen voor nog te betalen vermogensbeheerkosten van € 754 duizend.

Overige schulden

In de overige schulden zit een aantal nog niet betaalde facturen opgenomen die in 2022 zijn betaald.

Risicobeheer en derivaten

In het jaarverslag is ingegaan op de risico's die het fonds loopt en op het beleid dat wordt gevoerd om deze risico's te beperken. Onderstaand treft u kwantitatieve risico informatie aan. Deze informatie bevat de cumulatieve cijfers voor risico fonds en risico deelnemers.

De vermogensbeheerder heeft de kwantitatieve informatie van de beleggingen aangeleverd op basis van het doorkijkprincipe ("look through"). Als gevolg van het toepassen van het doorkijkprincipe sluiten de beleggingen per beleggingscategorie zoals toegelicht in de risicoparagraaf niet aan op de beleggingen per beleggingscategorie volgens de balans. Ten opzichte van de totale beleggingen betreft het beperkte verschuivingen over de verschillende beleggingscategorieën.

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioenverplichtingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de werkgevers en deelnemers moet verhogen. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenkapitalen en pensioenrechten moet verminderen.

Het surplus op FTK-grondslagen is als volgt:

(x 1.000)	31-dec-21	31-dec-20
	EUR	EUR
Voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfonds (FTK-waardering)	161.845	145.462
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers	2.102.782	1.953.211
Buffers:		
S1 Renterisico	504	97
S2 Risico zakelijke waarden	1.584	1.716
S3 Valutarisico	737	597
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	9.296	9.365
S6 Verzekeringstechnisch risico	4.502	4.246
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	-	-
Diversificatie-effect	(5.455)	(4.836)
Totaal S (vereiste buffers)	11.168	11.185
Solvabiliteit risico deelnemers *	57.074	60.783
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	2.332.869	2.170.641
Aanwezig vermogen (totaal activa - schulden)	2.527.327	2.333.997
Surplus	194.458	163.356

* Solvabiliteit risico deelnemers van € 57.074 (2020: € 60.783) is gelijk aan de Vereiste buffer over TV van € 68.257 (2020: € 71.968) verminderd met het deel van de Vereiste buffer over TV wat toe te rekenen is aan risico fonds van € 11.183 (2020: € 11.185).

Bij de berekening van de buffers past het fonds het standaard model van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in de evenwichtssituatie, gebaseerd op de hoogste uitkomst van de werkelijke assetmix en de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's.

Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Marktrisico's (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico, valutarisico en het grondstoffenrisico. Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, grondstoffen, vastgoed en private equity (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De strategie van het fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur. De mate waarin de beleggingsportefeuille van het fonds gevoelig is voor het prijs- en renterisico is in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de risico's die het fonds loopt nader toegelicht.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-dec-21		31-dec-20	
	Balans	Duration	Balans	Duration
Duration van de vastrentende waarden risico fonds (voor derivaten)	321.197	12,2	298.428	13,0
Duration van de vastrentende waarden risico fonds (na derivaten)	321.360	12,2	298.575	13,0
Technische voorzieningen	161.845	13,4	145.462	14,1

Het fonds hanteert ten aanzien van de uitkeringenpool (de ingegane pensioenen) van € 160.197 (2020: € 144.831) een beleid dat gericht is op het minimaliseren van de "duration-mismatch". Dit beleid wordt gerealiseerd door het kopen van langlopende obligaties met een vergelijkbare looptijd als de lopende uitkeringen. Om die reden is er voor de uitkeringspool per jaareinde geen sprake van een "duration-mismatch".

Ten aanzien van de verplichtingen voor risico deelnemers is er geen sprake van een "duration-mismatch" aangezien het fonds over deze verplichtingen geen renterisico loopt.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-dec-21		31-dec-20	
		In %		In %
Resterende looptijd < 1 jaar	67.424	5,0	78.651	6,3
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	342.766	25,6	303.457	24,3
Resterende looptijd > 5 jaar	931.045	69,4	868.428	69,4
Totaal	1.341.235	100,0	1.250.536	100,0

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of prijsrisico is het risico van waardeveranderingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-dec-21		31-dec-20	
		In %		In %
Specificatie vastgoed beleggingen naar sector:				
Kantoren	3	0,0	-	-
Woningen	70.503	35,6	60.826	33,6
Participaties in vastgoedmaatschappijen	127.449	64,3	119.847	66,1
Beleggingvorderingen, -schulden en liquide middelen	288	0,1	531	0,3
	198.243	100,0	181.204	100,0

	31-dec-21		31-dec-20	
		In %		In %
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	90.070	45,5	83.997	46,4
Verenigde Staten	81.848	41,3	67.417	37,2
Azië	25.741	13,0	29.024	16,0
Overige Mature Markets	296	0,1	235	0,1
Beleggingvorderingen, -schulden en liquide middelen	288	0,1	531	0,3
	198.243	100	181.204	100

	31-dec-21		31-dec-20	
		In %		In %
Specificatie aandelen naar sector:				
Handel	237.298	26,2	243.216	29,2
Financiële instellingen (waaronder banken en verzekeraars)	149.333	16,6	132.026	15,8
Nijverheid en industrie	92.801	10,3	80.537	9,7
Energie	49.567	5,5	51.735	6,2
Gezondheidszorg	100.475	11,1	88.046	10,6
IT en Telecom	253.216	28,1	224.166	26,9
Overige	36.556	4,1	32.383	3,9
Beleggingvorderingen, -schulden en liquide middelen	(17.236)	(1,9)	(18.962)	(2,3)
	902.010	100,0	833.147	100,0

	31-dec-21		31-dec-20	
		In %		In %
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	320.514	35,5	297.412	35,7
Noord Amerika	222.145	24,6	198.414	23,8
Azië & Pacific	338.931	37,6	318.118	38,2
Overige Mature Markets	37.656	4,2	38.165	4,6
Beleggingvorderingen, -schulden en liquide middelen	(17.236)	(1,9)	(18.962)	(2,3)
	902.010	100,0	833.147	100,0

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen.

Het totaalbedrag van de gehele beleggingsportefeuille dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo 2021 circa € 1.005.797 (2020: € 886.754). Van dit bedrag is 43,0% (2020: 45,6%) afgedekt naar de euro. Het valutarisico wordt in onderstaande tabel weergegeven.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta-derivaten	Nettopositie na afdekking 2021	Nettopositie na afdekking 2020
EUR	1.435.699	434.755	1.870.454	1.784.954
GBP	71.061	(55.663)	15.398	8.141
JPY	72.744	(54.176)	18.568	19.719
USD	359.167	(324.819)	34.348	48.461
CHF	40.769	5	40.774	45.871
HKD	95.146	754	95.900	79.770
SEK	24.089	26	24.115	19.365
CAD	13.185	-	13.185	12.249
DKK	22.363	37	22.400	12.844
NOK	2.718	-	2.718	4.465
SGD	6.360	(24)	6.336	6.507
AUD	22.254	20	22.274	19.539
Overige	275.941	1.437	277.378	205.137
Totaal	2.441.496	2.352	2.443.848	2.267.022

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee "Over The Counter (OTC)"-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars. Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten, waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft ten opzichte van het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekingsnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds alleen gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten, zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-dec-21		31-dec-20	
		In %		In %
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Overheidsinstellingen	810.364	60,5	719.943	57,7
Financiële instellingen (waaronder banken en verzekeraars)	-	-	34.062	2,7
Bedrijfsobligaties	337.995	25,2	320.394	25,6
Hypotheke	182.821	13,6	170.690	13,6
Balansposten	10.055	0,7	5.447	0,4
	1.341.235	100,0	1.250.536	100,0

	31-dec-21		31-dec-20	
		In %		In %
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature Markets	1.240.786	92,5	1.162.643	93,0
Andere	100.449	7,5	87.893	7,0
	1.341.235	100,0	1.250.536	100,0

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-dec-21		31-dec-20	
		In %		In %
AAA	294.994	22,0	276.799	22,1
AA	411.964	30,8	389.079	31,1
A	151.017	11,3	128.243	10,3
BBB	194.489	14,5	200.787	16,1
<BBB	44.844	3,3	42.845	3,4
Not rated *	233.872	17,4	207.336	16,6
Balansposten	10.055	0,7	5.447	0,4
	1.341.235	100,0	1.250.536	100,0

* Dit betreft voornamelijk participaties in Nederlandse Hypotheekfondsen.

S6 Verzekeringstechnisch risico

Langlevenrisico

Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van Prognosetafel AG2020 met adequate correcties voor ervaringssterfte (vastgesteld door AethiQs) is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen. De impact van Covid-19 is door het Koninklijk Actuarieel Genootschap zodanig beoordeeld dat de prognosetafel AG2020 geen aanpassing behoeft.

Levensverwachtingsrisico

Het levensverwachtingsrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het beleid van het fonds is om het levensverwachting- en arbeidsongeschiktheidsrisico niet te herverzekeren.

Toeslagrisico

Het bestuur van het fonds heeft besloten om het pensioen niet te indexeren.

S7 Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Inzake het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in zijn beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

S8 Concentratierisico

Om te bepalen in welke mate sprake is van concentratierisico moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Concentratierisico is gemeten naar concentratie van een land of bij een tegenpartij.

Dit betreft per 31 december 2021 de volgende posten:

(x 1.000)	31-dec-2021	In %	31-dec-2020	In %
Vastgoed:				
Northern Trust Developed Real Estate Index Fund	127.449	5,2%	119.820	5,3%
Altera Vastgoed Woningen	70.503	2,9%	60.826	2,7%
Hypotheken:				
AEAM Dutch Mortgage Fund	105.013	4,3%	104.108	4,6%
ASR Mortgage fund	51.683	2,1%	64.357	2,8%
Obligaties:				
Frankrijk (staatsobligaties)	213.565	8,7%	209.691	9,2%
Duitsland (staatsobligaties)	165.254	6,8%	155.218	6,8%
Nederland (staatsobligaties)	96.615	4,0%	84.116	3,7%
Oostenrijk (staatsobligaties)	49.010	2,0%	47.790	2,1%
België (staatsobligaties)	60.543	2,5%	56.553	2,5%
Kempen International Funds - Euro Sustainable Cred	154.880	6,3%	143.769	6,3%
iShares ESG Screened Euro Corporate Bond Index	155.603	6,4%	144.035	6,4%
Legal & General ICAV (ESG)	123.895	5,1%	114.569	5,1%
Aandelen:				
Northern Trust UCITS Common Contractual Fund - EUR	-	-	139.809	6,2%
NT Emerging Markets Custom ESG	135.544	5,5%	177.301	7,8%
NT Europe Value ESG Fund	140.091	5,7%	139.614	6,2%
NT Emerging Markets ESG Leader	177.417	7,3%	113.783	5,0%
NT North America Value ESG Fund	93.484	3,8%	98.035	4,3%
Northern Trust North America C	118.606	4,8%	98.345	4,3%
Northern Trust Pacific Custom	90.421	3,7%	85.223	3,8%
NT Europe Sustainable Select SDG Index Fund	163.682	6,7%	-	-
Totaal	2.293.258	93,8%	2.156.962	95,1%

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van beleggingen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

De in bovenstaande tabel opgenomen beleggingsfondsen kennen van nature een spreiding in beleggingen om concentratierisico's te beperken of te voorkomen.

Het bestuur heeft, op basis van de samenstelling van de beleggingsportefeuille ultimo boekjaar, besloten geen buffer meer voor concentratierisico aan te houden.

S9 Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

De beleggingsportefeuille is ondergebracht bij KCM. Met deze partij is een overeenkomst en service level agreement gesloten. De afhankelijkheid van deze partij wordt beheerst doordat de bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij CACEIS.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan PGGM N.V. Met PGGM N.V. zijn een uitvoeringsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten. Deze overeenkomst loopt door tot en met 2022.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de vermogensbeheerders door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste internebeheersingsrapportages (ISAE 3402 en 3000A-rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door het fonds hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Onder het FTK is het actief beheerrisico toegevoegd aan de methodiek voor het vaststellen van het vereist vermogen. Ultimo boekjaar is geen sprake van actief beheer, derhalve is geen buffer aangehouden voor het actief beheerrisico.

Verbonden partijen

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ambtshalve vorderingen

Naar aanleiding van door het SNCU uitgevoerde onderzoeken ten behoeve van verplichte aansluiting van werkgevers heeft het SNCU geconcludeerd dat diverse werkgevers voldoen aan de criteria van verplichte aansluiting bij het fonds. Van deze groep werkgevers heeft het fonds, na herhaalde verzoeken daartoe, geen deelnemergegevens ontvangen. In plaats hiervan zijn aan deze werkgevers ambtshalve facturen verstuurd.

Ultimo verslagjaar staan ambtshalve vorderingen open ad € 3.297 duizend (ultimo 2020: € 1.983 duizend). Aangezien tegenover deze vorderingen geen opgebouwde kapitalen staan, zijn deze vorderingen niet verwerkt in de jaarrekening.

Langlopende contractuele verplichtingen

Administratiekosten

Het fonds heeft met ingang van 2018 een uitbestedingsovereenkomst met PGGM N.V. afgesloten. Het contract met PGGM N.V. loopt tot en met 2022. De vergoeding voor de uitvoering wordt jaarlijks vastgesteld in de Service Level Agreement (SLA). Over 2021 betrof de vergoeding € 13,8 miljoen, waarvan € 11,1 miljoen voor de dienstverlening Pensioenbeheer en Klantbediening, en € 2,7 miljoen voor de dienstverlening Beleidsadvies en Bestuursondersteuning. Daarnaast heeft er ook meerwerk plaatsgevonden voor de dienstverlening Pensioenbeheer en Klantbediening (€ 264 duizend). Deze meerwerkactiviteiten vallen buiten de reikwijdte van de Service Level Agreement.

Vermogensbeheerkosten

Met de vermogensbeheerder KCM NV is een nieuw contract aangegaan per 1 mei 2020, voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 3 maanden. De vergoeding is vastgelegd in de raamovereenkomst en wordt jaarlijks geïndexeerd. Voor 2021 bedroeg het geïndexeerde bedrag van de vergoeding iets meer dan € 1,6 miljoen.

Voorwaardelijke verplichtingen

Per jaareinde lopen er juridische procedures tegen meerdere werkgevers. Deze individuele procedures hebben betrekking op het niet betalen van de premies, betwiste aansluiting en faillissementen. De financiële impact van deze individuele procedures op het vermogen van het fonds is naar verwachting gering.

Investerings- en stortingsverplichtingen

Voor 2020 en 2021 waren er geen investerings- en stortingsverplichtingen (zogenaamde voorbeleggingen):

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Gewijzigde rentetermijnstructuur per 1 januari 2021

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van DNB Bank per 31 december 2021 en de grondslagen zoals genoemd in paragraaf 2. DNB heeft toegelicht dat de rentetermijnstructuur de komende jaren in vier stappen wordt gewijzigd. Een wijziging die volgt uit het advies van de Commissie Parameters. Tezamen met het effect van de verwachte daling van het tienjaars voortschrijdende gemiddelde van de rente zal een verhogend effect op de technische voorzieningen ontstaan wat een drukkend effect heeft op de dekkingsgraad.

Door de aanpassing van de UFR per 1 januari 2022 (de tweede stap) stijgt de voorziening pensioenverplichtingen risico fonds met € 402 duizend en daalt de actuele dekkingsgraad met 0,02 procentpunt per 1 januari 2022 naar 111,58%. Indien alle vier de stappen doorgevoerd zouden worden, zou de voorziening pensioenverplichtingen risico fonds per balansdatum stijgen met € 1,25 miljoen en de actuele dekkingsgraad dalen met 0,06 procentpunt naar 111,54%.

Impact gebeurtenissen Oekraïne

De gebeurtenissen in Oekraïne hebben een beperkte, maar zichtbare impact op de financiële positie van het pensioenfonds. StiPP belegde per eind februari (indirect) een beperkt deel van het totaal belegde vermogen (ca 0,5%) in Russische (staats) obligaties en aandelen en veel minder in staatsobligaties van Wit Rusland (0,01%) en Oekraïne (0,08%). Ultimo 2021 waren deze posities respectievelijk 0,6%, 0,01% en 0,08% van het totaal belegde vermogen.

De totale waarde van de beleggingen eind februari bedroeg € 14,8 miljoen (31 december 2021: € 16,7 miljoen). Ten tijde van schrijven was de handel in deze effecten geblokkeerd vanwege de strenge sanctiemaatregelen die door de EU en VN aan Rusland zijn opgelegd en door het sluiten van de beurs in Moskou. Hierdoor is de marktwaarde van deze beleggingen ten tijde van schrijven nihil. De afwaardering van de beleggingen zal eveneens invloed hebben op de technische voorziening voor risico deelnemers.

In elk geval houdt StiPP zich aan de wettelijke sanctiemaatregelen die door de EU worden opgelegd, zowel voor personen, bedrijven als landen. StiPP onderzoekt wat de mogelijke lange termijn gevolgen zijn van de oorlog en de sanctiemaatregelen, voor de economie, de duurzaamheid en de aannames van verwacht risico en rendement voor onze beleggingsportefeuilles.

6 Toelichting op de staat van baten en lasten

(x € 1.000)

9. Premiebijdragen risico deelnemers

	2021	2020
Premiebijdragen	281.004	297.360
Mutaties inzake voorziening premievorderingen	369	169
Afschrijving premievorderingen	(349)	(482)
	281.024	297.047

De totale bijdrage van werkgever en werknemers bedraagt voor de basisregeling 2,6% van de loonsom (2020: 2,6%) en voor de plusregeling 12,0% (2020: 12,0%) van de pensioengrondslag.

De kostendeekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2021	2020
Kostendeekkende premie	266.153	285.014
Feitelijke premie	281.004	297.360

De kostendeekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2020 gepubliceerd door DNB). De feitelijke premie is in 2021 hoger dan de kostendeekkende premie.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

Kostendeekkende premie	2021	2020
Kosten pensioenopbouw	236.935	250.335
Pensioenuitvoeringskosten	15.643	16.686
Solvabiliteitsopslag	3.150	8.982
Risicopremie premievrijstelling	3.493	3.749
Risicopremie nabestaandenpensioen	6.932	5.262
	266.153	285.014

De kosten pensioenopbouw betreffen de kosten van de jaarinkoop van de pensioenaanspraken inclusief de kosten voor premievrijstelling voor nieuwe arbeidsongeschiktheidsgevallen. De toeslagverlening is voorwaardelijk en geen onderdeel van de kosten pensioenopbouw. De pensioenuitvoeringskosten volgen uit de staat van baten en lasten verminderd met de vrijval van de excasso-opslag over de uitkeringen van € 280 duizend (2020: € 190 duizend). De solvabiliteitsopslag 2021 wordt berekend door het percentage vereist vermogen per 31 december 2021 te vermenigvuldigen met de kosten pensioenopbouw.

Er is geen sprake van premiekortingen dan wel premieopslagen.
De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2021	2020
Feitelijke premie		
Kosten pensioenopbouw	242.143	257.810
Pensioenuitvoeringskosten	27.991	27.896
Solvabiliteitsopslag	3.011	3.219
Risicopremie nabestaandenpensioen	4.366	4.686
Risicopremie premievrijstelling	3.493	3.749
	281.004	297.360

10. Beleggingsresultaten risico fonds

2021	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
Vastrentende waarden	5.056	(21.017)	(329)	(16.290)
Aandelen	570	7.454	(38)	7.986
Vastgoedbeleggingen	227	2.249	(8)	2.468
Derivaten	-	(1.490)	-	(1.490)
Overige beleggingen	30	35	-	65
Totaal	5.883	(12.769)	(375)	(7.261)

2020	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
Vastrentende waarden	4.552	11.918	(401)	16.069
Aandelen	1.392	5.312	(112)	6.592
Vastgoedbeleggingen	589	(1.605)	(24)	(1.040)
Derivaten	-	3.147	-	3.147
Overige beleggingen	-	96	-	96
Totaal	6.533	18.868	(537)	24.864

11. Beleggingsresultaten voor risico deelnemers

2021	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
Vastrentende waarden	9.223	(31.694)	(1.181) ²⁹	(23.652)
Aandelen	10.895	142.374	(736)	152.533
Vastgoedbeleggingen	4.330	42.954	(161)	47.123
Derivaten	-	(28.460)	(2)	(28.462)
Overige beleggingen	564	667		1.231
	25.012	125.841	(2.080)	148.773

2020	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
Vastrentende waarden	8.449	21.057	(677)	28.829
Aandelen	8.865	33.837	(711)	41.991
Vastgoedbeleggingen	3.754	(10.224)	(153)	(6.623)
Derivaten	-	20.046	(3)	20.043
Overige beleggingen	-	610	-	610
	21.068	65.326	(1.544)	84.850

12. Overige baten

	2021	2020
Overig	3	10
Interest	49	65
	52	75

13. Pensioenuitkeringen

	2021	2020
Ouderdomspensioen	4.196	3.119
Partnerpensioen	1.411	1.284
Wezenpensioen	90	73
Afkopen	15.942	24.164
	21.639	28.640

De post afkopen betreft de aanspraken van pensioenen die lager zijn dan € 503,24 (2020: € 497,27) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

29. Bij de vastrentende waarden is in 2021 door een rapportagewijziging een bedrag van € 230 duizend, dat betrekking had op het jaar 2020, verschoven tussen Directe beleggingsopbrengsten (+) en Kosten van vermogensbeheer (-). Dit bedrag was niet eerder in 2020 gerapporteerd en is daarom in de cijfers van 2021 opgenomen.

14. Pensioenuitvoeringskosten

	2021	2020
Administratiekosten	14.164	14.566
Vergoeding administratiekosten en boetes werkgevers	(440)	(240)
Handhavingskosten	418	384
Bestuurskosten	693	729
Verantwoordingsorgaan	20	18
Auditcommissie	34	19
Adviseurs- en controlekosten (exclusief accountantskosten)	521	581
Accountantskosten	60	44
Sleutelfunctiehouders IORP II	102	97
Contributies en bijdragen	344	629
Overige kosten	7	49
	15.923	16.876

De administratiekosten bestaan grotendeels uit de administratiekosten PGGM van € 13,9 miljoen en meerwerk van € 0,3 miljoen.

Honoraria onafhankelijke accountant

	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
2021			
Controle van de jaarrekening	60	-	60
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	60	-	60

	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
2020			
Controle van de jaarrekening	44	-	44
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	44	-	44

De werkzaamheden zijn over het boekjaar 2021 uitgevoerd door KPMG Accountants NV.

Pensioenwet

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat:

- het fonds in het boekjaar 2021 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- het fonds in het boekjaar 2021 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
- in het boekjaar 2021 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld.

Bezoldiging personeelsleden

Het fonds heeft zowel in 2021 als in 2020 geen personeel in dienst. De beheeractiviteiten worden op basis van een uitvoeringsovereenkomst verricht door personeel in dienst van PGGM N.V. (dan wel de vermogensbeheerder).

Bezoldiging bestuurders

De bezoldiging bestuurders heeft betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden verband houdende met de bestuurs- en commissievergaderingen. De bestuurskosten 2021: € 693 duizend (2020:€ 729 duizend) bestaan uit vacatievergoedingen inclusief reiskosten van € 645 duizend (2020: € 697 duizend), opleidingskosten en overige kosten van € 48 duizend (2020: € 32 duizend).

15. Mutatie technische voorzieningen risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de jaarlijkse risico-koopsom voor levensverwachting (partnerpensioen plusregeling).

Inkoop uit kapitaal / pensionering

Onder inkoop uit kapitaal / pensionering is de inkoop van aanspraken van gepensioneerden opgenomen. Financiering vindt plaats vanuit kapitaal opgebouwd door deelnemers uit de Basis- en Plusregeling.

Rente

De technische voorziening risico fonds is in het boekjaar opgerent met -0,533% (2020: -0,324%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2020.

Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en afkopen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen risico fonds. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorzieningen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorziening risico fonds. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorzieningen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de technische voorzieningen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen van het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Overige wijzigingen

	2021	2020
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	6.459	5.787
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	1.380	3.383
Resultaat op mutaties	(274)	(170)
	7.565	9.000

16. Mutatie technische voorziening risico deelnemers

Deze zijn berekend op basis van de voor de balansposten gehanteerde grondslagen.

17. Saldo overdrachten van rechten

	2021	2020
Inkomende waardeoverdrachten	132.951	86.451
Uitgaande waardeoverdrachten	(324.497)	(242.044)
	(191.546)	(155.593)

	2021	2020
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
inzake overdracht van rechten:		
Toevoeging technische voorziening risico deelnemers	132.931	86.408
Onttrekking technische voorziening risico deelnemers	(324.375)	(241.922)
	(191.444)	(155.514)

	2021	2020
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:		
• overgenomen pensioenverplichting	20	43
• overgedragen pensioenverplichting	(122)	(122)
	(102)	(79)

Een inkomende waardeoverdracht betreft de ontvangst van het fonds of de pensioenverzekeraar van de vorige werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd.

Een uitgaande waardeoverdracht betreft de overdracht aan het fonds of de pensioenverzekeraar van de nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra pensioenaanspraken.

18. Overige lasten

	2021	2020
Overige	150	132

De overige lasten bestaan voornamelijk uit rentelasten € 122 duizend (€ 113 duizend in 2020) en kosten betalingsverkeer € 20 duizend (€ 19 duizend in 2020).

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Bestemming van het saldo van baten en lasten

Het voorstel resultaatbestemming 2021 is opgenomen in paragraaf 5. Stichtingskapitaal en reserves.

Ondertekening bestuur voor akkoord

Onafhankelijk voorzitter:

E.H.W. Bosman

Leden uitvoerend bestuur:

C. van Kleef-van Driel

R.H.H. Ganzeboom

L. van Pol

Leden niet-uitvoerend bestuur:

M. de Boer-Spoelstra

M.H. Toledano

J.C. de Planque

P.G.H. Rinkes

G.J. Seffinga

P.J. Schellekens

Ondertekening

Zeist, 23 juni 2022

Onafhankelijk voorzitter

E.H.W. Bosman

Uitvoerend Bestuurder

L. van Pol

4. Overige gegevens

4.1 Statutaire regeling omtrent bestemming van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. Het voorstel voor de bestemming van het saldo van baten en lasten over 2021 is opgenomen in de jaarrekening in de tabel 'Mutatieoverzicht eigen vermogen'. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN in paragraaf 5.2.4.

Het saldo van baten en lasten wordt gebruikt om de vereiste buffer over de technische voorzieningen op het gewenste niveau te brengen (€ -/- 3,7 miljoen in 2021). Het deel dat resteert wordt toegevoegd aan de reserves van het pensioenfonds (€ 31,1 miljoen, zijnde de som van het positieve resultaat van € 27,4 miljoen en de € 3,7 miljoen vrijval uit de buffer in 2021).

4.2 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten te Zeist is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2020.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 23.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1.150.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening goed. Daarbij is in aanmerking genomen dat enigerlei intentie tot het verlenen van toeslagen ontbreekt.

Voor de volledigheid merk ik op dat, als op balansdatum rekening zou worden gehouden met de door DNB doorgevoerde wijziging van de rentetermijnstructuur per 1 januari 2021, mijn oordeel over de vermogenspositie niet zou wijzigen.

Amstelveen, 23 juni 2022

drs. R.T. Schilder AAG Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

4.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2021

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds voor personeelsdiensten per 31 december 2021 en van het saldo van baten en lasten over 2021, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2021 van Stichting Pensioenfonds voor personeelsdiensten ('de Stichting' of 'het fonds') te Zeist gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2021;
2. de staat van baten en lasten over 2021;
3. het kasstroomoverzicht over 2021; en
4. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van continuïteit, fraude en niet naleven wet- en regelgeving en de kernpunten van onze controle moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

Materialiteit

- Materialiteit van € 23 miljoen (1% van het pensioenvermogen)

Continuïteit, Fraude & Noclar

- Continuïteit: geen significante continuïteitsrisico's geïdentificeerd
- Fraude en niet naleven wet- en regelgeving (Noclar): risico op het doorbreken interne beheersing door het bestuur (een verondersteld risico)

Kernpunten

- Waardering van de beleggingen
- Waardering van de technische voorzieningen

Oordeel

- Goedkeurend

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 23 miljoen (2020: € 20 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2021 (1%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de (beleids) dekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven EUR 1.150.000 rapporteren aan het bestuur alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft de administratie en bewaring van de beleggingen uitbesteed aan CACEIS Investor Services en een deel van het beheer van de beleggingen aan KCM B.V. De pensioenadministratie en bestuursondersteuning is uitbesteed aan PGGM.

De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door CACEIS Investor Services en KCM B.V. en informatie over de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen, pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door PGGM.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van CACEIS Investor Services, KCM B.V. en PGGM, zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3402 type II-) rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen. Op basis daarvan evalueren wij de in de Standaard 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2021 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan CACEIS Investor Services, KCM B.V. en PGGM.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants. PGGM heeft op grond van de overeenkomst met de Stichting aan een onafhankelijke accountant opdracht gegeven de informatie inzake de jaarrekening van de Stichting te controleren.

De onafhankelijke accountant van PGGM heeft de informatie ten behoeve van de jaarrekening van de Stichting gecontroleerd. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel bij de jaarrekening zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controlewerkzaamheden van deze accountant. In dit kader hebben wij de accountant schriftelijke instructies gegeven omtrent de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden. De accountant heeft, op onze instructie, de controle uitgevoerd met een materialiteit van € 23 miljoen en daarbij ook bijzondere aandacht besteed aan het hierna genoemde kernpunt van onze controle voor de waardering van beleggingen.

De accountant heeft zijn bevindingen aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken, het controledossier van de accountant beoordeeld en aanvullende eigen controlewerkzaamheden uitgevoerd waaronder de aansluiting van de rapportage met de financiële administratie en de jaarrekening. Daarnaast hebben wij zelf de gegevensgerichte werkzaamheden op de waardering van de voorziening pensioenverplichting verricht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen verkregen.

Controleaanpak continuïteit – geen significante continuïteitsrisico's geïdentificeerd

Het bestuur van de Stichting heeft zijn continuïteitsbeoordeling uitgevoerd en geen significante continuïteitsrisico's geïdentificeerd. Onze procedures om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te beoordelen omvatten onder andere:

- overwegen of de continuïteitsrisicoanalyse door het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle kennis hebben;

- overwegen of actuariële ontwikkelingen (inclusief de voorzienbare trend in overlevingskansen) en de ontwikkelingen op financiële markten (inclusief ontwikkeling in de rentetermijnstructuur) aanleiding geven tot significante continuïteitsrisico's;
- analyse van de ontwikkeling van de financiële positie van de Stichting gedurende het boekjaar ten opzichte van wettelijke solvabiliteitseisen en ten opzichte van voorgaand boekjaar op indicatoren die kunnen duiden op significante continuïteitsrisico's en het evalueren van de toelichting in de jaarrekening hieromtrent.
- De resultaten van onze risicobeoordeling procedures hebben geen aanleiding gegeven om additionele controlewerkzaamheden op de continuïteitsbeoordeling uit te voeren.

Controleaanpak ten aanzien van risico's op fraude en niet-naleven van wet- en regelgeving

In hoofdstukken 1.13.3 risicohouding en 1.13.4 risicobeoordeling van het jaarverslag beschrijft het bestuur de procedures ten aanzien van de risico's op fraude en niet-naleven van wet- en regelgeving.

In het kader van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de Stichting en de bedrijfsomgeving, en hebben wij de opzet en de implementatie beoordeeld en, waar van toepassing, de effectieve werking getoetst van het risicomangement van de Stichting met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving. Dit betreft tevens de interne beheersmaatregelen die aanwezig zijn bij de externe dienstverleners van de Stichting (zie paragraaf 'Reikwijdte van de controle').

Onze werkzaamheden omvatten onder andere het evalueren van de gedragscode, de klokkenluidersregeling, het incidentenregister en de procedures van de Stichting om aanwijzingen van mogelijke fraude en niet-naleven van wet- en regelgeving te onderzoeken. Bovendien hebben wij inlichtingen ter zake ingewonnen bij het bestuur. Wij hebben onder meer de volgende controlewerkzaamheden uitgevoerd:

- evaluatie van nevenfuncties van bestuursleden, met speciale aandacht voor procedures en governance met betrekking tot mogelijke belangenconflicten.
- evaluatie van correspondentie met regelgevende en toezichthoudende instanties (inclusief DNB en AFM).

Daarnaast hebben wij werkzaamheden uitgevoerd om inzicht te verkrijgen in de wet- en regelgeving die op de Stichting van toepassing is en hebben de volgende rechtsgebieden geïdentificeerd die de meest waarschijnlijke oorzaak zouden kunnen zijn voor een materieel effect op de jaarrekening:

- Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds (Wet Bpf 2000);
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfonds (Bftp);
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG);
- Sanctiewetgeving.

Wij hebben de risicofactoren voor fraude en niet-naleven van wet- en regelgeving geëvalueerd om na te gaan of deze factoren duiden op een risico op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening.

Wij beoordelen het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording als niet relevant gezien de aard van de opbrengsten en aangezien de mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording beperkt zijn.

In overeenstemming met het bovenstaande en met de controlestandaarden hebben wij het volgende risico geïdentificeerd ten aanzien van fraude dat relevant is voor onze controle, inclusief de relevante veronderstelde risico's vastgelegd in de controlestandaarden, en hebben hierop als volgt ingespeeld:

- **Doorbreken van interne beheersing door het bestuur (een verondersteld risico)**

- **Risico:**

- Het bestuur is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijken te werken, zoals schattingen gerelateerd aan de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen.

- **Controleaanpak:**

- We hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd en, waar passend geacht, de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die het frauderisico dienen te mitigeren, inclusief de interne beheersingsmaatregelen die aanwezig zijn bij de dienstverleners waaraan de Stichting bedrijfsprocessen heeft uitbesteed.
- Wij hebben een analyse uitgevoerd om te identificeren of er sprake is van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. De uitkomst van deze evaluatie is dat wij geen (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico hebben geïdentificeerd.
- Wij hebben significante schattingen alsook oordeelsvormingen en veronderstellingen van het bestuur met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen geëvalueerd. Voor een omschrijving van onze werkzaamheden hieromtrent, verwijzen wij naar de kernpunten met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van beleggingen.
- We hebben elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen, waaronder de instructie aan de onafhankelijke accountant van PGGM tot het willekeurig selecteren van items in de deelnemersadministratie, beleggingen en kosten. Wij hebben in het controledossier van de accountant beoordeeld dat de geselecteerde items zijn geverifieerd aan de hand van brondocumenten.
- Onze procedures om in te spelen op geïdentificeerde risico's op fraude, hebben niet geleid tot een kernpunt van de controle

Wij hebben onze risico-inschatting en controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan het bestuur .

Onze controlewerkzaamheden leidden niet tot aanwijzingen en/of andere redelijke vermoedens van fraude en niet-nakomen van wet- en regelgeving die van materieel belang zijn voor onze controle.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij aan het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken. In onze controle en bij de bepaling en evaluatie van onze kernpunten hebben wij rekening gehouden met de potentiële effecten van COVID-19 op de Stichting en de jaarrekening. Dit heeft niet geleid tot een aanpassing of uitbreiding van onze kernpunten.

Waardering van beleggingen

Omschrijving

- De beleggingen voor risico pensioenfonds (hierna: 'de beleggingen') vormen een significante post op de balans van de Stichting. De beleggingen van de Stichting bedragen circa 97% van het balanstotaal. Alle beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). Uit noot 1 en 2 bij de toelichting op de jaarrekening blijkt dat voor € 2,3 miljard (95%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op marktnoteringen en dat voor € 125 miljoen (5%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op afgeleide marktnoteringen, onafhankelijke taxaties, netto contante waarde-berekeningen en andere geschikte waarderingsmodellen. Het bepalen van de marktwaarde voor deze laatste beleggingscategorie is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.
- Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de (beleids)dekkingsgraad vormde de waardering van de beleggingen een kernpunt van onze controle.
- In hoofdstuk 3.4 geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In hoofdstuk 3.5 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor de waardering van deze beleggingscategorie uiteengezet.
- Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

- Wij hebben instructies voor de controle gestuurd aan de accountant van PGGM. Deze heeft zijn bevindingen met betrekking tot zijn controle op de vermogensrapportage en jaarrekening aan ons gerapporteerd.
De accountant van PGGM heeft vastgesteld dat de gecontroleerde vermogensbeheerrapportage aansluit met de financiële administratie en de jaarrekening. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken en een dossierreview op het controledossier van de accountant verricht.

Onze observatie

- Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen.
- Wij vinden dat de waardering van de beleggingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de beleggingen is toereikend.

Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen

Omschrijving

- De voorziening pensioenverplichtingen (hierna: 'de voorziening pensioenverplichtingen') is een significante post op de balans van de Stichting die wordt gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). De waardering van de voorziening pensioenverplichtingen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de rentetermijnstructuur ultimo boekjaar zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

- Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming door het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariële deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormt de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen een kernpunt van onze controle.
- Het bestuur heeft in de toelichting bij hoofdstuk 3.4 de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen. In paragraaf S1 Renterisico (risicoparagraaf) is de gevoeligheid van de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor schattingen uiteengezet.

Onze aanpak

- Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaaris over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.
- Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaaris geëvalueerd.
- Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Tevens hebben wij de waarderingsgrondslagen en de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

- Wij vinden dat de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen is toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude. Daarbij is het bestuur verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en de niet naleving van wet- en regelgeving en het nemen van maatregelen om de gevolgen, voor zover mogelijk, ongedaan te maken en herhaling te voorkomen.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van de genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;

- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring.
Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.
- Gegeven onze ongedeelde verantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de onderdelen of activiteiten binnen de groep. In dat kader zijn wij ook verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Rotterdam, 23 juni 2022
KPMG Accountants N.V.

S. van Oostenbrugge RA

5. Bijlagen

5.1 Bestuur en bestuurlijke inrichting van het fonds

5.1.1. Samenstelling bestuur, auditcommissie en sleutelfunctiehouders

Het fonds heeft sinds 1 juli 2019 een (paritair) omgekeerd gemengd bestuur dat bestaat uit een uitvoerend deel en een niet-uitvoerend deel met een onafhankelijk voorzitter. Tezamen vormen zij het algemeen bestuur. Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor de uitvoering van de pensioenregeling zoals deze door de sociale partners is overeengekomen. Dit houdt in dat het algemeen bestuur verantwoordelijk is voor alle activiteiten van het fonds, waaronder de pensioenadministratie, communicatie en het vermogensbeheer van de pensioengelden. Het algemeen bestuur is eindverantwoordelijk voor het bestuur van het fonds.

Het uitvoerend bestuur is verantwoordelijk voor de uitvoering van het vastgestelde beleid. Daarnaast berust het dagelijks bestuur bij het uitvoerend bestuur. De uitvoerende bestuursleden hebben elk hun eigen aandachtsgebied, maar zijn te allen tijde collectief verantwoordelijk.

Het niet-uitvoerend bestuur heeft tot taak het houden van intern toezicht. Het niet-uitvoerend bestuur richt die taak in door een jaarlijks op te stellen toezichtsplan. Hierin worden aandachtspunten voor het toezicht vastgelegd.

Onafhankelijk voorzitter:

- De heer E.H.W. Bosman

Uitvoerend bestuur (3 leden)

- Mevrouw C. van Kleef-van Driel
- De heer R.H.H. Ganzeboom
- De heer L. van Pol

Niet-uitvoerend bestuur (6 leden):

- Mevrouw M. de Boer-Spoelstra
- Mevrouw M.H. Toledano
- De heer J.C. de Planque
- De heer P.G.H. Rinkes
- De heer G.J. Seffinga
- De heer P.J. Schellekens

Auditcommissie

De auditcommissie ondersteunt en adviseert, gevraagd en ongevraagd, het niet-uitvoerend bestuur. De auditcommissie is belast met toezicht op de risicobeheersing, het beleggingsbeleid en de financiële informatieverschaffing door het fonds.

- De heer H. Smit (voorzitter)
- De heer A.F. de Kraa
- De heer J.C. de Planque (tot 1 juli 2021)
- De heer P.G.H. Rinkes (vanaf 1 juli 2021)

Sleutelfunctiehouders

- De heer M. Kee (Interne Audit)
- De heer A.J.M. van Amerongen (Risicobeheer)
- De heer R. Schilder (Actuarieel)

5.1.2. Diversiteit, benoeming en zittingsduur algemeen bestuur

Naam	Geleding	Type bestuurder	Geboortedatum	In functie sinds	Einde zittingsduur
Dhr. E.H.W. Bosman	onafhankelijk	onafhankelijk voorzitter	01-01-1966	03-07-2013	03-07-2025
Dhr. R.H.H. Ganzeboom	niet van toepassing	uitvoerend bestuurder	26-06-1970	01-07-2019	01-07-2023
Mevr. C. van Kleef - van Driel	niet van toepassing	uitvoerend bestuurder	13-07-1983	01-07-2019	01-07-2025
Dhr. L. van Pol	niet van toepassing	uitvoerend bestuurder	22-04-1961	01-09-2019	01-09-2022
Mevr. M. de Boer-Spoelstra	werknemers	niet-uitvoerend bestuurder	04-09-1978	01-09-2020	01-09-2024
Dhr. J.C. de Planque	werkgevers	niet-uitvoerend bestuurder	15-02-1959	17-12-2014	17-12-2022
Dhr. P.G.H. Rinkes	werkgevers	niet-uitvoerend bestuurder	30-03-1962	10-05-2017	10-05-2025
Dhr. P.J. Schellekens	gepensioneerden	niet-uitvoerend bestuurder	18-07-1950	22-03-2019	22-03-2023
Dhr. G.J. Seffinga	werknemers	niet-uitvoerend bestuurder	17-07-1969	17-12-2012	17-12-2024
Dhr. M. Toledano	werkgevers	niet-uitvoerend bestuurder	09-05-1982	01-07-2019	01-07-2023

Dhr. L. van Pol	niet van toepassing	uitvoerend bestuurder	22-04-1961	01-09-2019	01-09-2022
-----------------	---------------------	-----------------------	------------	------------	------------

5.2. Nevenfuncties leden bestuur

De heer E.H.W. Bosman

Bestuurslid en voorzitter beleggingscommissie Stichting Pensioenfonds Rockwool
Bestuurslid en voorzitter beleggingscommissie Stichting Pensioenfonds De Fracties
Bestuurslid De Nationale APF

Mevrouw C. van Kleef-van Driel

Lid raad van toezicht Thales Pensioenfonds
Voorzitter oudercommissie KDV/BSO Het Luchtkasteel Oostzaan
Eigenaar VEKAVEDE

De heer R.H.H. Ganzeboom

Sleutelfunctiehouder Risicobeheer Stichting Pensioenfonds Flexsecurity
Penningmeester Stichting Hockeypark Myra
Eigenaar Gansa

De heer L. van Pol

Lid private equity commissie CFA Netherlands
Schaakdocent basisscholen Noordholland
Lid commissie risicomanagement en lid commissie beleggingen KPS
Eigenaar Van Pol Fiduciair bestuur en advies

Mevrouw M.H. Toledano

Ambtelijk secretaris KNB commissie pensioenkamer
Penningmeester ouderraad Scholengemeenschap JBO
Eigenaar De Bruijn interim Pensioen en HR Advies
Projectsecretaris (overgang naar nieuwe pensioencontract) Pensioenfonds KLM Vliegend personeel

Mevrouw M. de Boer-Spoelstra (vanaf 1 september 2020)

Bestuurslid Pensioenfonds Openbare Bibliotheken
Pensioenbestuurder FNV

De heer J.C. de Planque

Bestuurslid Bedrijfstakpensioenfonds Detailhandel
Bestuurslid Vereniging Trein 8.28 H.J.J.S.M.
Penningmeester Lionsclub Bussum Godelinde
Commissaris bij Bejo Finance BV
Commissaris bij Intermetaal Beheer BV
Directeur Jans Interim Management & Consultancy (JIM&C) BV
Penningmeester Stichting Volksuniversiteit Het Gooi

De heer P.G.H. Rinkes

Directeur Marathon Management & Consultancy BV
Interim manager
Lid raad van advies Werktalet Uitzendbureau BV
Arbeidscoach Vluchtelingenwerk Nederland

De heer G.J. Seffinga

Lid College van vereffenaars Reiswerk Pensioenen i.l.
Bestuurslid Bedrijfstakpensioenfonds Levensmiddelen
Bestuurslid Bedrijfstakpensioenfonds Detailhandel

De heer P.J. Schellekens

Lid van de pensioencommissie van Antea Group
Voorzitter Handboogschutterij De Unie
Voorzitter Archeologie en Archiefonderzoek van de Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch
Eigenaar Paul Schellekens A&I
Pensioenberaad Algemene Nederlandse Bond van Ouderen

5.3 Uitbestedingspartijen en adviseurs

Het fonds heeft al zijn werkzaamheden als het gaat om administratie en vermogensbeheer uitbesteed. Het bestuur laat zich bijstaan door externe adviseurs op actuariel en beleggingstechnisch gebied. Hieronder worden de belangrijkste uitbestedingspartijen en adviseurs in 2020 benoemd.

Pensioenuitvoeringsorganisatie

De pensioenadministratie, communicatie en bestuursondersteuning is uitbesteed aan PGGM, gevestigd te Zeist.

Fiduciair vermogensbeheerder

Kempen Capital Management, gevestigd in Amsterdam, voert het fiduciair vermogensbeheer van het vermogen van het fonds.

Custodian

CACEIS, gevestigd in Amsterdam, is aangesteld als custodian.

Beleggingsadviseur

De beleggingsadviseur van het fonds is mevrouw C. Bosch, verbonden aan Sprenkels & Verschuren.

Adviserend actuaris

In het verslagjaar is de heer F. Verschuren actief geweest als adviserend actuaris. De heer Verschuren is verbonden aan AethiQs.

Externe risicomangers (tevens vervuller risicobeheerfunctie) [t/m 2021]

Mevrouw R. Poldner, verbonden aan Poldner Advies, gevestigd te Amsterdam. Zij wordt hierbij ondersteund door de heer M. Pezij, verbonden aan Lestrade Financial services, gevestigd te Nijmegen. Vanaf 2022 worden genoemde personen niet meer ingehuurd als externe risicomanager.

Certificerend actuaris, tevens sleutelfunctiehouder actuariel

De heer R. Schilder is certificerend actuaris, verbonden aan Willis Towers Watson.

Onafhankelijk accountant

De heer S. van Oostenbrugge, KPMG Accountants, gevestigd te Utrecht.

Compliance officer

Mevrouw T. Vlamings, verbonden aan HVG Law, gevestigd te Amsterdam.

In april 2022 is mevrouw Vlamings opgevolgd door mevrouw B. van Tilburg, eveneens verbonden aan HVG Law.

Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten (StiPP)
Postbus 434
3700 AK Zeist
stippensioen.nl